

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Izvješće o financijskoj stabilnosti 2023

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Izvješće o financijskoj stabilnosti za 2023. godinu

IZDAVAČ

Centralna banka Bosne i Hercegovine
Maršala Tita 25, 71000 Sarajevo
Tel (387 33) 278 100
Internet: www.cbbh.ba
E-mail: contact@cbbh.ba

Za sve informacije kontaktirati:
Odjel za finansijsku stabilnost

Uredništvo:

dr. Jasmina Selimović
mr. Marko Vidaković
dr. Željko Marić
mr. Erandina Bajrović
Vesna Papić
Nada Mijović
dr. Belma Čolaković

Priprema za tiskanje:

Štamparija Fojnica d.d.

Tiskanje:

Štamparija Fojnica d.d.

Tiraž:

40 primjeraka

Publiciranje i tiskanje u obrazovne i nekomercijalne svrhe
je dozvoljeno uz obvezno navođenje izvora

© Centralna banka Bosne i Hercegovine | sva prava zadržana

Sadržaj

UVOD.....	7
IZVRŠNI SAŽETAK	8
1. TRENDOVI I RIZICI IZ MEĐUNARODNOG OKRUŽJA.....	13
1.1 Trendovi u međunarodnom okružju.....	13
1.2 Pregled glavnih rizika u EU i eurozoni	16
1.2.1 Učinci na bankovni sektor.....	16
1.2.2 Učinci na realni sektor	18
2. MAKROEKONOMSKI TRENDOVI I RIZICI U BIH	23
3. KUĆANSTVA	35
4. PODUZEĆA.....	43
5. FINANIJSKI POSREDNICI.....	53
5.1 Bankovni sektor.....	53
5.2 Nebankovni finansijski sektor	70
6. FINANIJSKA INFRASTRUKTURA.....	75
6.1 Platni sustavi.....	75
6.2 Regulatorni okvir	76
Statistički dodatak.....	83

SPISAK GRAFIKONA

Grafikon 1.1: Kretanje referentnih kamatnih stopa vodećih središnjih banaka	15
Grafikon 1.2: Cijene hrane i nafte.....	16
Grafikon 1.3: Cijena zlata i tečaj EUR/USD	16
Grafikon 1.4: Kretanje cijena dionica banaka majki domaćih banaka.....	18
Grafikon 1.5: Promjene u javnom dugu izraženom u postocima BDP-a u 2023. godini	18
Grafikon 1.6: Prinos desetogodišnjih državnih obveznica.....	18
Grafikon 1.7: Kretanje glavnih tržišnih indeksa	19
Grafikon 1.8: Izvoz BiH u zemlje glavne trgovinske partnere	19
Grafikon 2.1: BDP BiH (godišnja promjena i doprinos rastu po kategorijama).....	23
Grafikon 2.2: BDP, izvoz roba i industrijska proizvodnja (% godišnje promjene)	24
Grafikon 2.3: Inflacija u BiH i doprinosi glavnih sastavnica	26
Grafikon 2.4: Neto plaće i inflacija	27
Grafikon 2.5: Struktura tekućeg računa BiH.....	29
Grafikon 2.6: Financiranje deficita tekućeg računa	30
Grafikon 2.7: Javni dug i saldo opće vlade	30
Grafikon 2.8: Devizne rezerve i vanjski dug	31
Grafikon 3.1: Zaduženost stanovništva prema finansijskim institucijama	35
Grafikon 3.2: Zaduženost stanovništva prema institucijama i tipu zaduženja, 2023.	35
Grafikon 3.3: Krediti stanovništvu po namjeni i kreditni rast	36
Grafikon 3.4: Novoodobreni krediti stanovništvu	37
Grafikon 3.5: Valutna struktura kredita stanovništvu.....	37
Grafikon 3.6: Nekvalitetni krediti u sektoru stanovništva po kategorijama	38
Grafikon 3.7: Nekvalitetni u ukupnim kreditima stanovništvu, po bankama	38
Grafikon 3.8: Novoodobreni krediti i prosječne ponderirane kamatne stope	38
Grafikon 3.9: Novoodobreni krediti prema razdoblju fiksacije kamatne stope.....	39
Grafikon 3.10: Depoziti stanovništva po ročnosti	39
Grafikon 3.11: Oročeni depoziti stanovništva i kamatne stope na depozite	40
Grafikon 4.1: Potraživanja od poduzeća prema tipu zaduženja na kraju 2023.	43
Grafikon 4.2: Godišnje promjene potraživanja od poduzeća prema odabranim djelatnostima	44
Grafikon 4.3: Vanjska zaduženost nefinansijskih poduzeća	45
Grafikon 4.4: Prosječna zaduženost poduzeća po odabranim djelatnostima u 2022. i 2023. godini	45
Grafikon 4.5: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima, po djelatnostima.....	46
Grafikon 4.6: Udio kapitala u pasivi poduzeća u odabranim djelatnostima	49
Grafikon 4.7: Kamatne stope na kredite poduzećima, po bankovnog	50
Grafikon 4.7: Novoodobreni krediti prema razdoblju fiksacije kamatne stope.....	50
Grafikon 5.1: Aktiva i krediti u postocima BDP-a	54
Grafikon 5.2: Promjene najvažnijih stavki bilance bankovnog sektora	54
Grafikon 5.3: Aktiva bankovnog sektora.....	54
Grafikon 5.4: Prosječne kamatne stope na novoodobrene kredite	55
Grafikon 5.5: Usporedni prikaz kretanja aktivnih i kamatnih stopa u BiH i odabranim zemljama eurozone	55
Grafikon 5.6: Usporedni prikaz kretanja pasivnih kamatnih stopa u BiH i odabranim zemljama eurozone.....	56
Grafikon 5.7: Kretanje EURIBORA-a i kamatnih stopa u BiH	57
Grafikon 5.8: Procjena finansijskog ciklusa za BiH.....	58
Grafikon 5.9: Izloženost ka sektoru vlade, po bankama, u 2023. godini.....	59
Grafikon 5.10: Sektorska struktura depozita rezidenata	60
Grafikon 5.11: Struktura ukupnih depozita po preostaloj ročnosti.....	60
Grafikon 5.12: Dijagram pokazatelja finansijskog zdravlja bankovnog sektora	61
Grafikon 5.13: Učinak smanjenja regulatornog kapitala na CAR, Q4 2023.....	61
Grafikon 5.14: Kvaliteta kreditnog portfelja	62
Grafikon 5.15: Stopa defaulta u sektoru poduzeća, po bankama u 2023. godini	63
Grafikon 5.13: Stopa defaulta u sektoru stanovništva, po bankama u 2023. godini	63
Grafikon 5.17: Dobit bankovnog sektora	63
Grafikon 5.18: Pokazatelji profitabilnosti	64
Grafikon 5.19: Pokazatelji likvidnosti	64

SPISAK TABLICA

Tablica 1.1: Realni BDP, godišnja stopa rasta.....	13
Tablica 2.1: Potraživanja komercijalnih banaka od sektora vlade	31
Tablica 2.2: Pokazatelji rizika fiskalne održivosti	32
Tablica 3.1: Potraživanja od stanovništva, kartice.....	36
Tablica 3.2: Krediti stanovništvu, ročna i valutna struktura	37
Tablica 4.1: Krediti poduzećima, ročna i valutna struktura ostatka duga.....	45
Tablica 4.2: Poslovni prihodi poduzeća, po djelatnostima.....	49
Tablica 5.1: Vrijednost imovine financijskih posrednika	53
Tablica 5.2: Pojednostavljena bilanca stanja mikrokreditnih organizacija	70
Tablica 6.1: Transakcije u međubankovnom platnom prometu	75
Tablica 6.2: Koncentracija transakcija u međubankovnom platnom prometu (HHI)	75

STATISTIČKI DODATAK

Tablica A1: Indeks cijena nekretnina	83
Tablica A2: Pokazatelji financijskog zdravlja.....	85
Tablica A3: Pregled ukupne imovine, kredita, depozita i financijskog rezultata banaka u BiH, 31. 12 .2023. godine	86
Tablica A4: Statusne promjene u bankama u razdoblju od 2001. do 2023. godine	87

Tekstni okvir:

Tekstni okvir 1: Ocjena glavnih makrofinancijskih rizika po financijsku stabilnost.....	24
Tekstni okvir 2: Tržište nekretnina.....	27
Tekstni okvir 3: Utjecaj uvođenja karbonske naknade na poslovanje poduzeća i gospodarstvo u BiH.....	46
Tekstni okvir 4: Testovi na stres solventnosti	65
Tekstni okvir 5: Testovi na stres likvdnosti	68
Tekstni okvir 6: Identifikacija i upravljanje klimatskim rizicima u financijskom sektoru.....	77

Zemlje:

BE	Belgija
BG	Bugarska
CY	Cipar
DE	Njemačka
ES	Španjolska
FR	Francuska
GR	Grčka
HR	Hrvatska
IE	Irska
IT	Italija
PT	Portugal
SI	Slovenija
SK	Slovačka
TR	Turska

SKRAĆENICE

ABRS	Agencija za bankarstvo Republike Srpske
AOD	Agencija za osiguranje depozita
BDP	Bruto domaći proizvod
BHAS	Agencija za statistiku BiH
BiH	Bosna i Hercegovina
BEO	Središnja banka Engleske
BOJ	Središnja banka Japana
BLSE	Banja lučka burza
CAC 40	Indeks francuske burze (Cotation Assistée en Continu)
CAR	Stopa adekvatnosti kapitala (Capital Adequacy Ratio)
CBBiH	Centralna banka Bosne i Hercegovine
CET 1	Osnovni kapital prvog reda (Common Equity Tier 1)
CHF	Švicarski franak
CPI	Indeks potrošačkih cijena
SRK	Središnji registar kredita
DAX	Indeks na burzi vrijednosnih papira u Frankfurtu (Deutscher Aktien Index)
EBA	Europska bankovna agencija (European Banking Authority)
ECB	Europska središnja banka
EU	Europska unija
EUR	Euro
FBA	Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FED	Sustav federalnih rezervi
FTSE	Indeks londonske burze (Financial Times Stock Exchange)
GBP	Britanska funta
HHI	Herfindahl–Hirschman Indeks
JRTR	Jedinstveni registar transakcijskih računa
KM	Konvertibilna marka
MFT BiH	Ministarstvo financija i trezora BiH
MKO	Mikrokreditne organizacije
MMF	Međunarodni monetarni fond
NPL	Nekvalitetni krediti (Nonperforming loans)
OPEC	Organizacija zemalja izvoznica nafte
ROAA	Povrat na prosječnu aktivu (Return on Average Assets)
ROAE	Povrat na prosječni kapital (Return on Average Equity)
RS	Republika Srpska
RTGS	Bruto poravnanje u realnom vremenu (Real Time Gross Settlement)
RSTF	Referentna stopa prosječnog ponderiranog troška financiranja banaka
S&P	Standard & Poor's
SAD	Sjedinjene Američke Države
SASE	Sarajevska burza
STO	Svjetska trgovinska organizacija
USD	Američki dolar
WEO	Svjetski ekonomski pregled (World Economic Outlook)
WTI	Cijena brent nafte na američkom tržištu (West Texas Intermediate)

UVOD

Pod financijskom stabilnošću CBBiH podrazumijeva stanje u kojem financijski sustav može apsorbirati šokove bez značajnih poremećaja u svom trenutnom i budućem funkcioniranju i čije funkcioniranje nema negativne utjecaje na ekonomiju.

Mandat CBBiH za praćenje stabilnosti financijskog sustava neizravno proizlazi iz Zakona o CBBiH. CBBiH ima aktivnu ulogu u razvoju i implementaciji politike stabilnosti i održivog ekonomskog rasta BiH, kroz osiguranje stabilnosti domaće valute i ukupne financijske i ekonomske stabilnosti u zemlji. Jedna od temeljnih zadaća CBBiH je uspostava i održavanje odgovarajućih platnih i obračunskih sustava kao dijela financijske infrastrukture. CBBiH doprinosi očuvanju financijske stabilnosti kroz zakonom utvrđenu mjerodavnost koordinacije djelatnosti entitetskih agencija za bankarstvo. CBBiH, sukladno odluci Upravnog vijeća, sudjeluje u radu međunarodnih organizacija koje rade na učvršćivanju financijske i ekonomske stabilnosti kroz međunarodnu monetarnu suradnju. Aktivnosti CBBiH na polju praćenja stabilnosti financijskog sustava obuhvaćaju i specijaliziranu komunikaciju s relevantnim međunarodnim i domaćim institucijama kojom se osigurava kontinuitet procesa praćenja sustavnih rizika. Doprinos očuvanju financijske stabilnosti CBBiH daje u okviru članstva u Stalnom odboru za financijsku stabilnost BiH.

Publiciranjem Izvješća o financijskoj stabilnosti CBBiH nastoji doprinijeti financijskoj stabilnosti u BiH kroz:

- unapređenje razumijevanja i poticanje dijaloga o rizicima za financijske posrednike u makroekonomskom okružju,
- upozoravanje financijskih institucija i drugih sudionika na tržištu na mogući kolektivni utjecaj njihovih pojedinačnih akcija,
- stvaranje konsenzusa o financijskoj stabilnosti i poboljšanje financijske infrastrukture.

Iako je fokus ovog izvješća na događajima iz 2023. godine, njegov obuhvat je proširen i na najvažnije događaje iz prve polovice 2024. godine, sukladno dostupnim podacima u vrijeme izrade. Izvješće o financijskoj stabilnosti za 2023. godinu organizirano je po poglavljima kako slijedi. U izvršnom sažetku su naglašeni najvažniji rizici po stabilnost financijskog sustava. U prvom poglavlju su predstavljeni glavni trendovi i rizici iz međunarodnog okružja. U sklopu ovog poglavlja posebno su izdvojeni glavni rizici iz EU i eurozone, te su opisani njihovi učinci na bankovni sektor i realnu ekonomiju ovog geografskog područja, s fokusom na rizike koji mogu imati utjecaj na bankovni sektor i realnu ekonomiju BiH. Drugo poglavlje daje pregled trendova i potencijalnih rizika iz domaćeg okružja koji se odražavaju na funkcioniranje financijskog sustava u BiH, uključujući i pregled glavnih trendova i rizika koji dolaze iz fiskalnog sektora. Treće poglavlje ilustrira učinke rizika identificirane u prethodnim poglavljima na potraživanja od stanovništva. Fokus četvrtog poglavlja su učinci identificiranih rizika na sektor pravnih osoba. U petom poglavlju se ocjenjuju učinci rizika na stabilnost financijskog sektora, s fokusom na bankovni sektor. Šesto poglavlje ilustrira osnovne trendove u financijskoj infrastrukturi: platnim sustavima i regulatornom okviru. Izvješće o financijskoj stabilnosti za 2023. godinu sadrži šest tekstnih okvira: Ocjena glavnih makrofinancijskih rizika po financijsku stabilnost, Tržište nekretnina, Utjecaj uvođenja karbonske naknade na poslovanje poduzeća i gospodarstvo u BiH, Testovi na stres solventnosti i likvidnosti te Identifikacija i upravljanje klimatskim rizicima u financijskom sektoru.

Na kraju, potrebno je naglasiti da se ovo izvješće bavi isključivo pitanjima od značaja za sustavni rizik, jer je nadzor poslovanja financijskih posrednika, sukladno važećim zakonima u BiH, zadatak mjerodavnih supervizora za financijski sektor. Njegov temeljni cilj je ukazati na rizike koji dolaze iz financijskog sustava, kao i makroekonomskog okružja te procijeniti sposobnost sustava za apsorpiranje tih šokova.

IZVRŠNI SAŽETAK

Temeljne karakteristike globalne ekonomije u 2023. godini su: slab ekonomski rast; i dalje visoka inflacija, nastavak provedbe restriktivne monetarne politike od strane vodećih središnjih banaka, te dodatno zaoštavanje uvjeta financiranja; jačanje geopolitičkih rizika i polarizacija odnosa vodećih svjetskih ekonomija koji dovode do neizvjesnosti u međunarodnim ekonomskim kretanjima. Globalni ekonomski oporavak u 2023. godini je bio spor i neujednačen, sa značajnim razlikama među zemljama. Dok je ekonomija SAD-a bila otpornija nego što se očekivalo, ostvarivši rast osobne potrošnje, ekonomski rast eurozone je stagnirao, posebno zbog slabosti u potrošnji i vanjskotrgovinskoj razmjeni. Inflacijski pritisci su postupno slabili, ali se inflacija zadržala na visokoj razini, zbog čega su uslijedila dodatna povećanja referentnih kamatnih stopa FED-a i ECB-a. Bankovni sektor eurozone ostvario je visoku profitabilnost, ojačao kapitalne rezerve, a kreditni rizik ostao je ograničen i pored niza izazova kroz koje je prošao proteklih godina: oscilacija u gospodarskoj aktivnosti nakon početka pandemije, povećanih geopolitičkih rizika i inflacijskih pritisaka praćenih snažnim zaoštavanjem monetarne politike. U okruženju visoke inflacije i rastućih kamatnih stopa, neto kamatne marže su rasle uslijed sporijeg rasta pasivnih kamatnih stopa u odnosu na aktivne zbog visoke likvidnosti i vremenu potrebnom za dospjeće ranije oročenih depozita. U isto vrijeme, NPL-ovi su ostali stabilni jer su se poduzeća i kućanstva uspijevali nositi s višim troškovima servisiranja duga zahvaljujući rastućim profitnim maržama i izuzetno otpornim tržištem rada u okolnostima sporog ekonomskog rasta. Međutim, rizici za bankovni sektor ostaju povišeni. Rastuće stope na depozite počinju vršiti pritisak na bankovne marže, dok se istovremeno može očekivati povećanje kreditnog rizika unatoč trenutno povoljnim kretanjima u kvaliteti kreditnog portfelja, imajući u vidu povišenu razinu kredita kod kojih se rizik nakon početnog priznavanja značajno povećao. Dodatno, pad cijena nekretnina bi mogao predstavljati dodatni trošak za banke u slučaju materijalizacije kreditnog rizika.

Rizici iz domaćeg makroekonomskog okruženja smanjili su se uslijed znatnijeg slabljenja inflacijskih pritisaka, smanjenja stope nezaposlenosti, rasta nominalnih i realnih neto plaća, smanjenja vanjskog duga i nešto povoljnije platnobilančne pozicije. Aktivnosti na tržištu nekretnina ostale su generalno snažne tijekom 2023. godine, a istovjetan trend se može očekivati i u 2024. godini. Međutim, i pored poboljšanja ovih makroekonomskih pokazatelja, ekonomska aktivnost ostvarila je skroman rast. Sektor generalne vlade zabilježio je povećanje fiskalnog deficita, ali je došlo do smanjenja udjela ukupnog javnoga duga u BDP-u, tako da pokazatelji fiskalne održivosti i dalje ukazuju na nisku razinu rizika po finansijsku stabilnost koji dolaze iz sektora Vlade.

Povećana sklonost stanovništva ka potrošnji, uslijed slabljenja inflacijskih pritisaka i rasta realnih plaća dovela je i do rasta tražnje za kreditima i rasta zaduženosti kućanstava,

posebno u drugoj polovici 2023. godine. Kućanstva se i dalje najviše zadužuju kod komercijalnih banaka, a porast zaduženosti zabilježen je u kategorijama kredita za opću potrošnju i stambenih kredita. Nastavljen je trend smanjenja nekvalitetnih u ukupnim kreditima sektora stanovništva, međutim određeni dio stanovništva se suočio s problemima u redovitom servisiranju obveza, što se ogleda u povećanju kredita na razini kreditnog rizika 2 u kategoriji stambenih kredita. Stanovništvo je bilo sklonu zaduživati se uz fiksnu kamatnu stopu, svodeći tako na minimum rizik od povećanja obveza uslijed rasta kamatnih stopa. Depoziti su bilježili rast, ali je on uglavnom generiran rastom iznosa sredstava na transakcijskim računima, dok je u kategoriji oročenih depozita jedino došlo do rasta kratkoročnih depozita.

Ukupna zaduženost sektora nefinancijskih poduzeća prema domaćim finansijskim posrednicima zabilježila je snažniji rast, a banke su kredite poduzećima plasirale po tek blago višim kamatnim stopama u usporedbi s prethodnom godinom. Istovremeno nastavljen je rast vanjske zaduženosti poduzeća, koji povećava njihovu izloženost rizicima s međunarodnih tržišta i mogu dovesti do poremećaja ili iznenadnih prekida u financiranju. Poslovni prihodi i kapitaliziranost nefinancijskih poduzeća, kao pokazatelj stabilnosti poslovanja, ukazuju da su poduzeća uspješno amortizirala rizike koji proizlaze iz slabog domaćeg i međunarodnog ekonomskog okruženja. Servisiranje postojećih obveza bilo je uredno, što se ogleda kroz pad razine nekvalitetnih potraživanja u bankama i sposobnosti za dodatno zaduživanje. U sljedećem razdoblju, ključne rizike za poslovanje poduzeća predstavljaju nastavak slabljenja vanjske potražnje, pooštavanje uvjeta financiranja, te još uvijek prisutni inflacijski pritisci, dok će za izvozno orijentirana poduzeća dodatni izazov predstavljati uvođenje karbonske naknade na izvozne proizvode u EU.

Pod utjecajem jačanja profitabilnosti, nastavka kontinuiranog poboljšanja kvalitete aktive, visoke likvidnosti i dobre kapitaliziranosti sveukupna ocjena pokazatelja stabilnosti u 2023. godini je poboljšana u odnosu na prethodnu godinu. Izraženiji rast kreditne aktivnosti doveo je do blagog smanjenja negativnog jaza omjera kredita privatnom sektoru i BDP-a. Međutim, pokazatelji finansijskog ciklusa ukazuju da je kreditna aktivnost i dalje u negativnoj fazi ciklusa. Bankovni sektor nije bio suočen sa značajnijim pritiskom rasta troškova financiranja budući da se dominantno financira iz depozita rezidenata kratke ročnosti, pa je rast aktivnih i pasivnih kamatnih stopa ostao ograničen. Ipak referentne stope prosječnog ponderiranog troška financiranja banaka u BiH ukazuju da dolazi do postupnog odstupanja u visini troškova po valutnoj osnovi, konkretno, rasta kamata koje banke plaćaju na depozite u EUR valuti. U sljedećem razdoblju profitabilnost banaka mogla bi biti pod utjecajem pogoršanja kvalitete aktive povezane sa slabim oporavkom ekonomske aktivnosti i

pritiskom na rast troškova financiranja. Ipak, dobre kapitalne pozicije i visoka likvidnost bankovnog sektora ostavljaju bankama dovoljno prostora za apsorpciju rizika, čemu u prilog govore i rezultati provedenih testiranja na stres koji ukazuju da je bankovni sektor u mogućnosti amortizirati vrlo snažne makroekonomske šokove i značajne likvidnosne odljeve.

Centralna banka BiH je u 2023. godini izvršavala svoju zakonsku obvezu održavanja odgovarajućih platnih sustava. Platni promet se odvijao nesmetano kroz sustave žirokliringa i bruto poravnanja u realnom vremenu (RTGS). Održavani su Središnji registar kredita (SRK) i Jedinствeni registar računa poslovnih subjekata (JRRPS), a realizacija transakcija putem međunarodnog kliringa plaćanja s inozemstvom se odvijala nesmetano.

I naposljetku, vrijedi istaknuti i nekoliko ključnih aktivnosti koje su poduzimane s ciljem približavanja ili usklađivanja s EU standardima, a odnose se na bankovni sektor poput: pokretanja projekta modernizacije platnih sustava s ciljem pridruživanja Jedinствenom području plaćanja u eurima – SEPA u kojemu CBBiH ima ulogu koordinatora, a pored nje sudjeluju entitetska ministarstva financija, entitetske agencije za bankarstvo, Udruga banaka BiH; usvajanjem odluka o upravljanju rizikom od pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti u BiH i smjernica za analizu i procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti u BiH od strane entitetskih agencija za bankarstvo, nakon što je usvojen Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranju terorističkih aktivnosti u BiH, koji je bio jedan od važnih zahtjeva za pristup otvaranju pregovora s EU; te uspostavljanja regulatornih propisa entitetskih agencija za bankarstvo iz područja upravljanja okolišnim, socijalnim i rizicima klimatskih promjena – ESG.

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

TRENDOVI I RIZICI
IZ MEĐUNARODNOG
OKRUŽJA

1. TRENDОВI I RIZICI IZ MEĐUNARODNOG OKRUŽJA

Temeljne karakteristike globalne ekonomije u 2023. godini su: slab ekonomski rast; i dalje visoka inflacija, iako su mjere pooštavanja monetarne politike od strane vodećih središnjih banaka dovele do njenog postupnog slabljenja; nastavak zaoštavanja financijskih uvjeta; jačanje geopolitičkih rizika i polarizacija odnosa vodećih svjetskih ekonomija koji dovode do neizvjesnosti u međunarodnim ekonomskim kretanjima. Globalni ekonomski oporavak u 2023. godini je bio spor i neujednačen, sa značajnim razlikama među zemljama. Dok je ekonomija SAD-a bila otpornija nego što se očekivalo, ostvarivši rast osobne potrošnje i izbjegavši recesiju, ekonomski rast eurozone je stagnirao, posebno zbog slabosti u potrošnji i vanjskotrgovinskoj razmjeni. Rizici po financijsku stabilnost eurozone su postupno slabili tijekom 2023. godine, zahvaljujući padajućem trendu inflacije, što je dovelo do očekivanja smanjenja kamatnih stopa ECB-a. Ključni čimbenici rizika i dalje uključuju ekonomsku i geopolitičku neizvjesnost, utjecaj viših kamatnih stopa na servisiranje duga korporacija i kućanstava, uz smanjenje realnog raspoloživog dohotka i promjene u obrascima potrošnje uslijed dugotrajne i visoke inflacije, pad obujma kreditiranja te utjecaj pada cijena nekretnina na ostale sektore. Usprkos lošim izgledima ekonomskog rasta u 2023. godini, bankovni sektor je bio visoko profitabilan, uglavnom zbog viših kamatnih stopa. Međutim, pad obujma kreditiranja, kao i očekivana korekcija kamatnih stopa će utjecati na profitabilnost bankovnog sektora. Povećani su i rizici vezani za kredite za komercijalne nekretnine, te se očekuje da će se pad cijena u ovom segmentu tržišta nekretnina nastaviti. Iako je bankovni sektor pokazao otpornost, primjetni su i znaci pogoršanja kvalitete aktive. Prinosi na državne obveznice, indeksi dionica eurozone i cijene zlata su bilježili snažan rast, dok su cijene nafte bile volatilne.

1.1. Trendovi u međunarodnom okružju

Globalni ekonomski oporavak je u 2023. godini bio spor i neujednačen sa značajnim razlikama među zemljama. Na globalnoj razini u 2023. godini zabilježen je rast ekonomske aktivnosti od 3,2%, pri čemu su razvijene zemlje bilježile rast od 1,6%, dok je u skupini zemalja u razvoju zabilježen nešto jači rast koji je iznosio 4,3% (Tablica 1.1).

Prema projekcijama MMF-a iz travnja 2024. godine, u tekućoj i 2025. godini se očekuje rast globalne ekonomije po istoj stopi od 3,2%. MMF, također, očekuje da će globalni inflacijski pritisci oslabiti, iako sporijim tempom nego što je to ranije predviđano te

se očekuje da će se prosječna inflacija spustiti s razine od 6,8% iz 2023. godini, na prosječnu razinu od 5,9% u 2024. godini, te do razine od 4,5% u 2025. godini.

Projekcije za globalni rast u 2024. i 2025. godini su ispod povijesnog godišnjeg prosjeka od 3,8% (razdoblje od 2000. do 2019. godine), te odražavaju učinke restriktivne monetarne politike i povlačenje fiskalne podrške, kao i nizak rast produktivnosti. Očekuje se da će napredne ekonomije ostvariti blagi rast, uglavnom zahvaljujući očekivanom oporavku ekonomske aktivnosti u eurozoni, nakon niskog rasta koji je zabilježen u 2023. godini, dok se u ekonomijama u razvoju očekuje stabilan rast, s regionalnim razlikama.

Tablica 1.1: Realni BDP, godišnja stopa rasta

	Realni BDP, godišnja stopa rasta					Promjena u odnosu na projekciju iz listopada 2023.	
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2024.	2025.
Svijet	6,5	3,5	3,2	3,2	3,2	0,3	0,0
Razvijene ekonomije	5,7	2,6	1,6	1,7	1,8	0,3	0,0
SAD	5,8	1,9	2,5	2,7	1,9	1,2	0,1
Eurozona	5,9	3,4	0,4	0,8	1,5	-0,4	-0,3
Velika Britanija	8,7	4,3	0,1	0,5	1,5	-0,1	-0,5
Japan	2,6	1,0	1,9	0,9	1,0	-0,1	0,4
Zemlje u razvoju i tržišta u nastajanju	7,0	4,1	4,3	4,2	4,2	0,2	0,1
Rusija	6,0	-1,2	3,6	3,2	1,8	2,1	0,8
Kina	8,4	3,0	5,2	4,6	4,1	0,4	0,0
Europske zemlje u razvoju i tržišta u nastajanju	7,5	1,2	3,2	3,1	2,8	0,9	0,3
Glavni vanjskotrgovinski partneri							
Njemačka	3,2	1,8	-0,3	0,2	1,3	-0,7	-0,7
Hrvatska	13,8	6,3	2,8	3,0	2,7	0,4	-
Srbija	7,7	2,5	2,5	3,5	4,5	0,5	-
Italija	8,3	4,0	0,9	0,7	0,7	0,0	-0,3
Slovenija	8,2	2,5	1,6	2,0	2,5	-0,2	-
Austrija	4,2	4,8	-0,7	0,4	1,6	-0,6	-0,8
Crna Gora	13,0	6,4	6,0	3,7	3,0	0,0	-

Izvor: World Economic Outlook, IMF, April 2024, CBBiH

Ekonomija SAD-a se u 2023. godini pokazala otpornijom od očekivanja te je nastavila bilježiti rast, uglavnom zahvaljujući rastu osobne potrošnje, čime je izbjegnuta očekivana recesija. Stopa rasta BDP-a je na godišnjoj razini iznosila 2,5%, čime je premašen

rast od 1,9% iz 2022. godine. Usprkos povećanju kamatnih stopa u 2022. i u prvoj polovici 2023. godine, ekonomija SAD-a, podržana snažnim tržištem rada i smanjenjem inflacije je ostala otporna. U najbržem ciklusu monetarnog pooštavanja od 1980-ih i sve većoj stopi udjela radne snage, tržište rada SAD-a je ostalo snažno s trenutnom stopom nezaposlenosti od 3,7%. Zahvaljujući tako snažnom tržištu rada i potrošačkom optimizmu, te ranijim državnim potporama, rast osobne potrošnje je znatno ubrzan u 2023. godini. Umjerena inflacija je također podržala potrošnju. Mjerena indeksom potrošačkih cijena (CPI), inflacija je prepolovljena u 2023. godini, na 4,1%, u odnosu na prosječnu godišnju stopu od 8% u 2022. godini. Temeljna inflacija SAD-a (isključujući hranu i energiju) značajno je opala u posljednjih 12 mjeseci. Iako je inflacija u SAD-u počela rasti ranije nego u drugim ekonomijama iz skupine zemalja G7, kao odraz bržeg oporavka od pandemije, ona je također počela padati prije i brže. Razlike u pogledu kretanja inflacije u odnosu na europske ekonomije su nastale zbog rata u Ukrajini, koji je imao značajniji utjecaj na rast cijena hrane i energije u europskim ekonomijama, nego u SAD-u. Rastu BDP-a u 2023. godini je također doprinio porast trgovine, vladine potrošnje i poslovnih ulaganja. Stimulativne mjere fiskalne politike, uključujući infrastrukturnu potrošnju i niz poreznih olakšica, potakli su vladina i poslovna ulaganja. Ipak, na početku četvrtog tromjesečja bili su primjetni znakovi slabljenja na tržištu rada koji su se počeli odražavati na sklonost ka potrošnji i ukupnu ekonomsku aktivnost, pa je ekonomski rast usporio u četvrtom (3,4% na godišnjoj razini) u odnosu na treće tromjesečje (4,9% na godišnjoj razini).

Eurozona je u 2023. godini zabilježila znatno usporavanje ekonomske aktivnosti (Tablica 1).

Ekonomski rast je stagnirao iz tromjesečja u tromjesečje tijekom cijele 2023. godine, a u trećem tromjesečju zabilježena je i blaga kontrakcija ekonomske aktivnosti od -0,1% u odnosu na prethodno tromjesečje. Do usporavanja ekonomske aktivnosti u eurozoni došlo je uslijed izraženih slabosti, posebno u potrošnji, ali i vanjskotrgovinskoj razmjeni. Na strani proizvodnje, bruto dodana vrijednost u industriji bila je ograničena slabom potražnjom i visokim troškovima energije, kao i povećanim troškovima financiranja. Industrijski sektor eurozone nalazi se pod pritiskom povećanih cijena energenata još od početka rata u Ukrajini, slabljenja vanjske potražnje, kao i strukturalnih slabosti. Najveća ekonomija eurozone, Njemačka u četvrtom tromjesečju 2023. godini zabilježila je pad ekonomske aktivnosti za 0,3% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, kao odraz pada globalne potražnje, uporno visoke inflacije te manjka radne snage. Pad njemačke ekonomske aktivnosti bio je posebno izražen u energetski intenzivnim industrijskim sektorima i sektorima povezanim s proizvodnjom energije, dok je u sektoru građevinarstva zabilježeno značajno usporavanje.

Ekonomija eurozone nije zabilježila oporavak ni u prvom tromjesečju 2024. godine. Iako je uslužni sektor ostao otporan, proizvodne tvrtke suočavaju se sa slabom potražnjom, a proizvodnja je i dalje smanjena, posebno u energetski intenzivnim sektorima. Ipak, u 2024. godini očekuje se oporavak, podržan rastom realnih prihoda, kao rezultat niže inflacije i povećanja plaća. Investicijska aktivnost bi se trebala početi ubrzavati nešto kasnije, kako se uvjeti financiranja budu ublažavali. Osim toga, očekuje se i oporavak izvoza eurozone u sljedećim tromjesečjima, zahvaljujući oporavku globalne ekonomije.

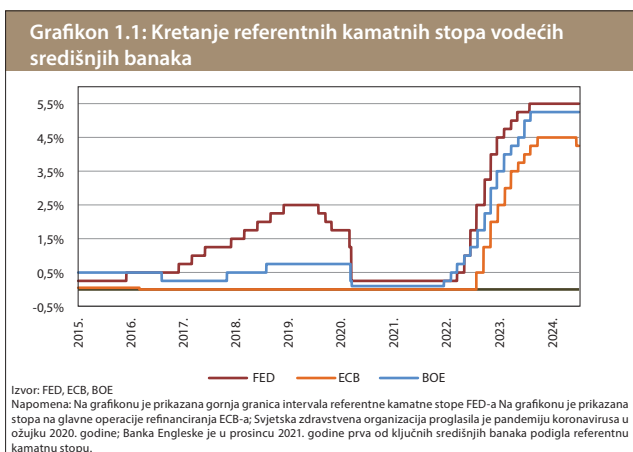
Vodeće središnje banke su tijekom 2023. godine nastavile provoditi restriktivnu monetarnu politiku, kao odgovor na visoku inflaciju (Grafikon 1.1).

FED je u prvoj polovici 2023. godine nastavio podizati referentne kamatne stope, ali slabijim intenzitetom nego u 2022. godini (za po 25 baznih poena na prva tri održana sastanka) slijedom usporavanja rasta inflacije i dobrim uvjetima na tržištu rada. Referentne kamatne stope su nakon svibanjskog sastanka bile u rasponu od 5,00 – 5,25%, dok je na lipanjskom sastanku, sukladno očekivanjima, odlučeno da se kamatne stope zadrže nepromijenjenima, zahvaljujući podacima koji su ukazivali da je ekonomija SAD-a jača od očekivanja, kao i da je došlo do pada inflacije na razinu od 4%. FED je, potom, podigao referentnu kamatnu stopu za još 25 baznih poena, s obzirom na to da su podatci ukazivali na snažno tržište rada i rast plaća, koji su doprinosili rastu inflacijskih pritisaka i umanjivali napore središnje banke u obuzdavanju inflacije. Kamatne stope su, zatim, ostale nepromijenjene i nalazile su se u rasponu od 5,25% do 5,50%, do posljednjeg sastanka održanog u svibnju 2024. godine. Izgledi za smanjenje referentne stope u 2024. godini su smanjeni, zbog inflacije koja je do kraja travnja 2024. godine ostala iznad 3%, ali FED nije najavio ni nova povećanja referentne stope.

ECB je u 2023. godini nastavio podizati referentne kamatne stope, ukupno za 2 postotna poena. Referentne kamatne stope ECB-a su u razdoblju od srpnja 2022. godine, kada je započelo podizanje kamatnih stopa, do rujna 2023. godine, kada je zabilježeno posljednje povećanje, povećane za 4,5 postotnih poena. Tijekom 2023. godine završeno je i reinvestiranje dospjelih vrijednosnih papira, kupljenih u okviru programa kupovine vrijednosnih papira (eng. Asset Purchase Programme, APP), dok će reinvestiranje vrijednosnih papira kupljenih u okviru pandemijskog programa kupovine (eng. Pandemic Emergency Purchase Programme, PEPP), prema najavama ECB-a, biti završeno do kraja 2024. godine. ECB je smanjio referentne kamatne stope za 25 baznih poena na sastanku u lipnju, sukladno povoljnim podacima o inflaciji u eurozoni, te se referentne kamatne stope trenutno nalaze na razinama od: stopa na depozite 3,75%; stopa za glavne operacije refinanciranja 4,25%; stopa na mogućnost posudbe 4,50%.

Banka Engleske je u 2023. godini povećala referentnu kamatnu stopu pet puta, do razine od 5,25%, nakon čega je referentna kamatna stopa zadržana na istoj razini na sljedećih šest održanih sastanaka. Banka Engleske, također, provodi kvantitativno zaoštavanje, smanjujući vrijednost portfelja aktive kupljene u okviru programa kvantitativnih olakšica, prestankom reinvestiranja dospijevajućih obveznica kao i prodajom obveznica.

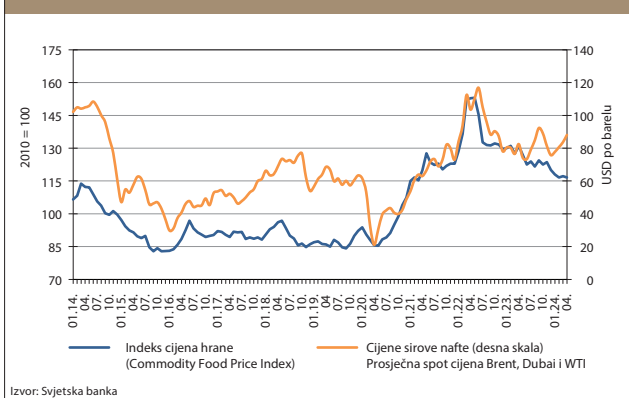

Vodeće središnje banke su u 2023. godini zabilježile gubitke, koji su u najvećoj mjeri nastali kao odraz porasta referentnih kamatnih stopa. Kao rezultat normalizacije monetarne politike, središnje banke, pored podizanja referentnih kamatnih stopa, počele su smanjivati držanje vrijednosnih papira, tako što nisu reinvestirale dio dospijevajućih vrijednosnih papira iz programa kupovine obveznica. Međutim, s obzirom da većinu portfelja vrijednosnih papira čine obveznice s dužim rokom dospijea, smanjenje bilance središnjih banaka se odvija postupno. Većina ovih obveznica kupljena je uz niske fiksne prinose, dok s druge strane, uslijed snažnog i brzog rasta referentnih kamatnih stopa od sredine 2022. godine, kamate na depozite, koje komercijalne banke drže kod središnjih banaka, znatno su veće. Dakle, kamatni rashodi koje središnje banke plaćaju na strani pasive narasli su brže u odnosu na kamatne prihode koje su ostvarile na obveznice na strani aktive, što je rezultiralo gubitcima u 2023. godini. U slučaju ECB-a, većina vrijednosnih papira kupljenih za potrebe vođenja monetarne politike kupljena je u razdoblju niskih kamatnih stopa i imaju duge rokove dospijea i fiksne kupone. Ovi vrijednosni papiri će nastaviti generirati relativno niske kamatne prihode, na koje se promjene referentnih kamatnih stopa ECB neće odmah odraziti. Istovremeno, gotovinska poravnanja ovih kupovina putem sustava za poravnanje u realnom vremenu (TARGET) dovela su do povećanja neto obveza ECB-a, koje se nadoknađuju po kamatnoj stopi na glavne operacije refinanciranja, koja je rasla od 2022. godine, što je rezultiralo povećanjem rashoda ECB-a. Tako je gubitak ECB-a u 2023. godini prije oslobađanja rezerviranja iznosio 7,9 milijardi eura. Nakon uporabe rezerviranja za rizik, gubitak od 1,3 milijarde eura bit će prenesen u sljedeću godinu, kako bi bio pokriven

budućom dobiti. Iz ECB-a su najavili da će vjerojatno pretrpjeti dodatne gubitke u sljedećih nekoliko godina kao rezultat materijalizacije kamatnog rizika, prije nego što se vrate ostvarivanju održivog profita. Također, FED je zabilježio gubitak od 114,3 milijarde dolara u 2023. godini, što je najveći zabilježeni gubitak u povijesti ove središnje banke. Ukupni kamatni rashodi FED-a iznosili su 281,1 milijardu dolara, od čega su kamatni rashodi na temelju viška rezervi, koje komercijalne banke drže kod FED-a, iznosili 176,8 milijardi dolara u 2023. godini, što je gotovo tri puta veći iznos u usporedbi s 2022. godinom. S druge strane, kamatni prihodi su bili znatno niži i iznosili su 163,8 milijardi dolara.

Cijene nafte zabilježile su povećanu volatilnost tijekom 2023. godine. U prvoj polovici 2023. godine, cijene sirove nafte oscilirale su nakon zabrane uvoza ruske sirove nafte i proizvoda u EU, povećanja kamatnih stopa od strane svjetskih središnjih banaka i zabrinutosti zbog inflacije. Početkom travnja 2023. godine, proizvođači zemalja OPEC+ neočekivano su proglasili smanjenje proizvodnje nafte za oko 1,6 milijuna barela dnevno, uslijed straha od globalne recesije i opredijeljenosti zemalja OPEC+ u podržavanju cijene nafte ograničavanjem ponude. Nakon ove objave, cijena Brent sirove nafte porasla je za preko 6% dostigavši razinu od 86,96 dolara po barelu sredinom travnja 2023. godine. U drugoj polovici 2023. godine, geopolitičke tenzije dovele su do veće fluktuacije cijena. OPEC+ je u lipnju 2023. godine najavio da će smanjenje proizvodnje biti produženo do kraja 2024. godine. Cijene nafte u trećem tromjesečju 2023. godine zabilježile su snažan rast uslijed smanjenja proizvodnje nafte Rusije i Saudijske Arabije, nakon čega je zabilježen pad cijene usprkos tenzijama na Bliskom istoku. Slabija očekivanja rasta globalne potražnje doprinijeli su pritiscima na smanjenje cijena. Na strani ponude, implementacija ograničenja proizvodnje od strane OPEC+ nadoknađena je snažnim rastom proizvodnje u Iranu i zemljama koje nisu članice OPEC-a, predvođene SAD-om. Ipak, cijene nafte su ponovno zabilježile značajan rast u 2024. godini, budući da su se pojačane geopolitičke tenzije poklopile s povećanom potražnjom i smanjenom ponudom nafte. Nakon snažnog rasta u 2022. godini, indeks cijena hrane je imao opadajući trend u 2023. i prvoj polovici 2024. godine. Očekuje se da će globalne cijene hrane dodatno nastaviti trend pada i u 2024. i 2025. godini, s nastavkom poboljšanja izgleda globalne ponude.

Grafikon 1.2: Cijene hrane i nafte

Izvor: Svjetska banka

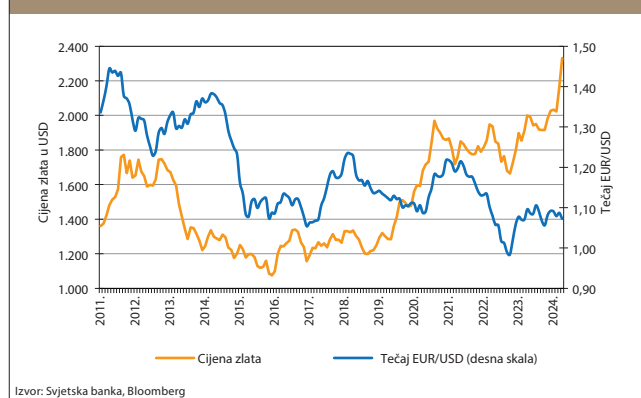
Kretanja na svjetskim deviznim tržištima u 2023. godini također subila obilježena utjecajem očekivanja promjene monetarne politike vodećih središnjih banaka, te promjenama makroekonomskih izgleda.

Euro je u prvoj polovici godine jačao u odnosu na dolar pod utjecajem poboljšanja makroekonomskih uvjeta i bržeg tempa zaoštavanja monetarne politike eurozone. Međutim, sredinom godine dolazi do jačanja američkog dolara, jer se ekonomija SAD-a pokazala otpornijom nego što se očekivalo, što je dovelo do promjene tržišnih očekivanja da će referentna kamatna stopa FED-a ostati na visokoj razini duže razdoblje nego što je ranije predviđano. Pad dolara bio je ponovno izražen na kraju godine, uslijed snažnih očekivanja smanjenja referentne kamatne stope FED-a nakon značajnog pada inflacije i usporavanja rasta američke ekonomije u četvrtom tromjesečju. Prva polovica 2024. godine obilježena je aprecijacijom dolara u odnosu na euro, kao odraz veće otpornosti ekonomije SAD-a u odnosu na eurozonu.

Cijena zlata u 2023. godini nastavila je bilježiti rast iz prethodne godine te je dostigla nove rekordne razine početkom 2024. godine. U prvoj polovici 2023. godine ponovno otvaranje kineske ekonomije koje je povećalo potražnju za ovim plemenitim metalom, problemi u poslovanju nekoliko banaka u američkom bankovnom sektoru, te očekivani prestanak povećanja referentne kamatne stope FED-a, utjecali su na uzlazni trend kretanja cijene zlata. Rast geopolitičkih rizika i neizvjesnosti je u drugoj polovici godine bio najznačajniji čimbenik koji je podigao cijenu zlata kao sigurnog utočišta preko 2.000 dolara po unci. Cijena zlata nastavila je rasti na povijesno visoke razine u prvoj polovici 2024. godine, uslijed očekivanja o smanjenju referentnih kamatnih stopa središnjih banaka u drugoj polovici godine, daljnjem jačanju geopolitičkih rizika, kao i značajnoj potražnji za zlatom od strane središnjih banaka.¹

¹ <https://www.gold.org/goldhub/research/gold-demand-trends/gold-demand-trends-q1-2024/central-banks>
Držanje zlata po središnjim bankama zemalja vidjeti na: <https://www.gold.org/goldhub/data/gold-reserves-by-country>

Grafikon 1.3: Cijena zlata i tečaj EUR/USD

Izvor: Svjetska banka, Bloomberg

1.2. Pregled glavnih rizika u EU i eurozoni

Rizici po financijsku stabilnost eurozone su se tijekom 2023. godine u određenoj mjeri smanjili, s obzirom na to da je inflacija imala opadajući trend, zahvaljujući restriktivnim mjerama monetarne politike, te su referentne kamatne stope ECB snižene u lipnju 2024. godine. Ipak, geopolitičke napetosti su dodatno pojačane i još uvijek predstavljaju značajan rizik po financijsku stabilnost eurozone. Pored toga, nekoliko ključnih rizika po financijsku stabilnost eurozone je i dalje nazočno. Visoka zaduženost korporacija i vlade čini ove sektore ranjivim na šokove. Sa slabim ekonomskim okruženjem u eurozoni, stalna ili rastuća geopolitička neizvjesnost stvara dodatne izazove za mnoge tvrtke. Također, banke koje imaju veću izloženost sektoru nekretnina suočene su s povećanim kreditnim rizikom, s obzirom na pad cijena nekretnina. Profit banaka eurozone, iako izuzetno visok zahvaljujući rastu kamatnih stopa, vjerojatno će opadati u budućnosti, uslijed porasta troškova financiranja banaka i pogoršanja kvalitete aktive.

Ključni rizici po financijsku stabilnost su: ekonomska i geopolitička neizvjesnost, utjecaj viših kamatnih stopa na servisiranje duga poduzeća i vlada te utjecaj pada cijena nekretnina na kvalitetu aktive bankovnog sektora.

1.2.1 Učinci na bankovni sektor

Pokazatelji kapitaliziranosti banaka eurozone zabilježili su rast u 2023. godini, zahvaljujući većoj profitabilnosti banaka i smanjenju ukupnog iznosa izloženosti riziku. Stopa redovitog osnovnog kapitala (CET1) za sustavno važne institucije na kraju četvrtog tromjesečja 2023. godine zabilježila je porast u usporedbi s prethodnom godinom i iznosila je 15,3%, zahvaljujući povećanju zadržane dobiti, uslijed visoke profitabilnosti bankovnog sektora eurozone. Iznos izloženosti riziku (eng. Risk-Weighted Assets, RWA) zabilježio je smanjenje, što je u najvećoj mjeri rezultat pada kreditiranja te je također doprinijelo poboljšanju ovog pokazatelja.

Profitabilnost banaka eurozone dosegla je najvišu razinu u posljednjih deset godina u 2023. godini, zahvaljujući rastućim kamatnim stopama, višim kamatnim maržama i posljedično ostvarenim većim neto kamatnim prihodom. Kamatne marže su porasle zbog značajnog rasta referentnih kamatnih stopa počevši od sredine 2022. godine, budući da su banke sporije prilagođavale kamatne stope na depozite (do značajnijeg rasta kamatnih stopa na depozite došlo je samo u kategoriji oročenih depozita). Ipak, u sljedećem razdoblju ne očekuje se nastavak rasta profitabilnosti, uslijed zabrinutosti za kvalitetu aktive, prigušene dinamike pozajmljivanja i rastućih troškova financiranja banaka. Kombinacija viših životnih troškova i viših troškova otplate duga bi mogla imati negativan utjecaj na kvalitetu aktive banaka. Više kamatne stope na kredite i stroži kreditni standardi, u uvjetima pojačane neizvjesnosti oko izgleda ekonomskog rasta, doveli su do smanjenja potražnje za kreditima i značajnog pada opsega kreditiranja, što će negativno utjecati na profitabilnost banaka.

U 2023. godini zabilježeni su znaci pogoršavanja kvalitete aktive banaka, što je primjetno u porastu stopa neizvršenja obveza po kreditima za komercijalne nekretnine. Iako je NPL omjer ostao na vrlo niskoj razini od oko 2% u 2023. godini, zabilježeni gubici na portfelju kredita za komercijalne nekretnine utjecali su na pogoršanje kvalitete aktive. Nekoliko je banaka zabilježilo značajno pogoršanje portfelja kredita za komercijalne nekretnine, na što ukazuje porast nekvalitetnih kredita u ovom segmentu. Ipak, ovi krediti čine relativno mali dio kreditnih knjiga banaka, od samo oko 8% ukupnih kredita odobrenih od strane značajnih institucija u četvrtom tromjesečju 2023. godine. Kada su u pitanju kućanstva, veći troškovi života i zaduživanja opterećuju potrošače, što je evidentno i u rastućem udjelu potrošačkih kredita čija je otplata počela kasniti.

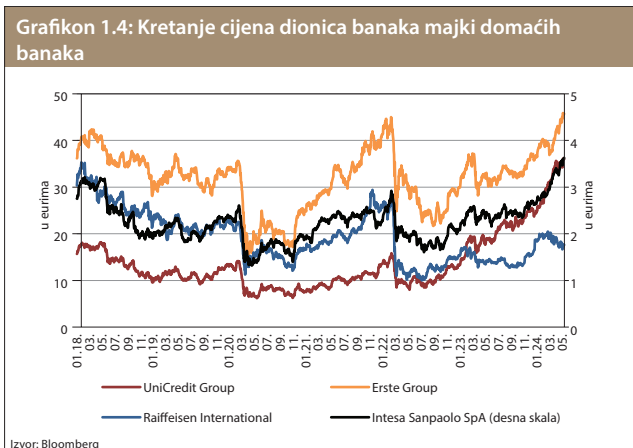
Kreditni rejtinzi bankovnih grupacija koje posluju u BiH su tijekom 2023. godine potvrđeni, dok su izgledi nepromijenjeni ili revidirani na više. Rejting agencija S&P je u svibnju 2023. godine, a potom i u svibnju 2024. godine potvrdila dugoročni kreditni rejting Raiffeisen banke A- i zadržala negativan *outlook*, usprkos značajnoj izloženosti ove banke prema Rusiji. Ostvareni profit i razina kapitala Raiffeisen grupacije bili su primjereni za apsorpiranje utjecaja njene izloženosti prema Rusiji. Ova bankarska grupacija ostvarila je povrat na dionički kapital (ROE) od 15,4% u 2023. godini, zahvaljujući visokim neto kamatnim maržama u svim regijama poslovanja. Kvaliteta aktive ove bankovne grupacije je i dalje solidna, usprkos nedavnom stresu u portfelju komercijalnih nekretnina. Omjer nekvalitetne aktive (NPA) grupe je porastao na 3,1% na kraju 2023. godine s 2,3% u 2022. godini, zbog problematičnih kredita u portfelju komercijalnih nekretnina u Austriji u četvrtom tromjesečju 2023. godine. Prognoze S&P agencije za Raiffeisen grupaciju ukazuju na dobru kapitaliziranost i snagu na ključnim tržištima čak i bez podružnica Raiffeisen Bank International u Rusiji i Bjelorusiji. Negativni izgledi

odražavaju geopolitičke i makroekonomske izazove vezane za rat u Ukrajini, te povećane reputacijske, političke i financijske rizike koji proizlaze iz značajne izloženosti Rusiji. Rejting agencija Moody's povećala je kreditni rejting Raiffeisen banke i Erste banke s razine A2 na razinu A1 sa stabilnim izgledima, uslijed promjena u baznim pretpostavkama koje ova agencija koristi za ocjenu kreditnog rejtinga austrijskih banaka.

Rejting agencija S&P je u listopadu 2023. godine potvrdila dugoročni kreditni rejting UniCredit S.p.A i Intesa Sanpaolo S.p.A banaka BBB, te potvrdila stabilne izgleda. Potvrda rejtinga pratila je potvrdu suverenog kreditnog rejtinga Italije i odražava mišljenje S&P agencije da je profitabilnost ovih banaka porasla, što će nastaviti podržavati kapitaliziranost ovih banaka i pružiti im značajne zaštitne slojeve u slučaju potencijalnog pogoršanja ekonomskih uvjeta. Rejting agencija S&P također očekuje da će se zadržati dobra kvaliteta aktive ovih banaka biti u sljedećim godinama. Rejtinzi ovih banaka odražavaju učinkovitu diverzifikaciju, operativnu učinkovitost, kao i poboljšanu kapitalizaciju i kvalitetu aktive, te dobre rezerve likvidnosti. Agencija S&P ističe pozitivne učinke za UniCredit banku od smanjenih ekonomskih rizika u Italiji, snižene izloženosti Rusiji i napretka postignutog u posljednjih nekoliko godina u čišćenju bilance stanja i jačanju upravljanja rizicima.

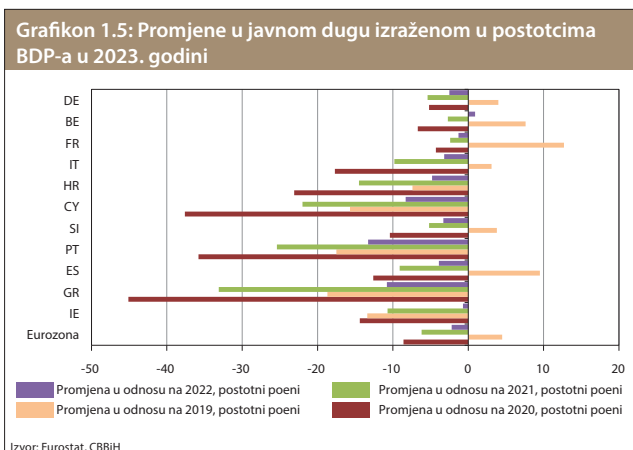
Rejting agencija Moody's je u studenom 2023. godine također potvrdila kreditni rejting Italije i promijenila izgleda s negativnih na stabilne, što je utjecalo i na istovjetne rejting akcije ove agencije za Intesa Sanpaolo i UniCredit banke. Rejting agencija Moody's je procijenila da očekivano umjereno povećanje NPL-a uslijed viših kamatnih stopa i inflacijskih pritisaka na kupovnu moć kućanstava i korporativne marže, neće oslabiti pokazatelje financijskog zdravlja ovih banaka, zahvaljujući dobroj profitabilnosti i poboljšanim zaštitnim slojevima kapitala.

Cijene dionica banaka eurozone su u 2023. godini zabilježile rast, prvenstveno zahvaljujući rekordnoj profitabilnosti. Kada je riječ o bankovnim grupacijama koje posluju u BiH, najveći rast zabilježila je UniCredit S.p.A od 85,1% u odnosu na kraj prethodne godine, dok je Intesa Sanpaolo S.p.A zabilježila rast od 27,2% (Grafikon 1.4). Austrijske banke Erste Group i Raiffeisen Bank International zabilježile su rast vrijednosti dionica od 22,8% i 21,6%, respektivno. Početkom ožujka 2023. godine volatilnost na financijskim tržištima naglo je porasla, što je dovelo do značajnog pada cijena dionica banaka, uslijed bankovne krize u SAD-u i Švicarskoj. Cijene dionica banaka su se već u drugom tromjesečju 2023. godine djelomično oporavile od nestabilnosti koja je počela sredinom ožujka, te su zadržale uzlazni trend kretanja do kraja godine. Cijene dionica banaka eurozone su u prvoj polovici 2024. godine zabilježile snažan rast na najviše razine u posljednjih sedam godina, uslijed dobrih rezultata ostvarenih u prvom tromjesečju ove godine, te povećanih isplata dividendi.

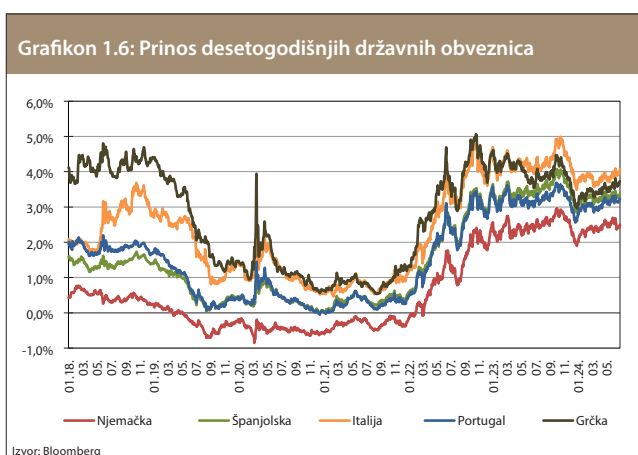
1.2.2 Učinci na realni sektor

Vlade eurozone nastavile su ukidati mjere fiskalne podrške usvojene kao odgovor na pandemiju i šokove cijena energije i inflaciju. Proračunski deficit zemalja eurozone je u 2023. godini nastavio trend pada te je na kraju godine iznosio 3,6% BDP-a, što predstavlja blago smanjenje u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 3,7% BDP-a. Omjer proračunskog deficita i BDP-a smanjen je zbog većeg porasta prihoda u uvjetima visoke inflacije u odnosu na rast proračunskih rashoda. Javni dug zemalja članica eurozone je smanjen s 90,8% BDP-a koliko je iznosio u 2022. godini, na 88,6% na kraju 2023. godine, zahvaljujući porastu nominalne vrijednosti BDP-a koji je bio veći od porasta javnog duga (Grafikon 1.5). Uz dospijeeće javnog duga koji se obnavlja po višim kamatnim stopama, troškovi servisiranja javnog duga rastu, uglavnom u zemljama u kojima su potrebe za kratkoročnim refinanciranjem veće. Fiskalne pozicije su i dalje slabe u brojnim zemljama u uvjetima slabijih izgleda ekonomskog rasta, s obzirom na povišene razine duga i kontinuirano visoke proračunske deficite.

Prinosi na državne obveznice većine zemalja eurozone su tijekom 2023. godine zabilježili rast. Rast prinosa iz 2022. godine nastavljen je i u prvoj polovici 2023. godine, izuzev u ožujku kada su problemi u bankovnom sektoru SAD-a, te problemi s Credit Suisse bankom doveli do zabrinutosti zbog izbijanja bankovne krize u EU, što

je povećalo potražnju za sigurnijom aktivom i dovelo do rasta cijena državnih obveznica zemalja eurozone i naglog pada njihovih prinosa. Prinosi su zatim, nakon zabilježene korekcije, bili relativno stabilni, sve do razdoblja od kolovoza do studenoga 2023. godine, kada su prinosi na dugoročne obveznice znatno porasli, a zatim se vratili na prijašnju razinu, kao reakcija na promjene u očekivanjima vezanim za provedbu monetarne politike. Korekciji naniže pridonijeli su povoljniji podaci o inflaciji u eurozoni i SAD-u te porast očekivanja da će ECB ranije otpočeti smanjivanje referentnih kamatnih stopa. Sukladno promjenama očekivanja u pogledu početka ciklusa smanjenja kamatnih stopa ECB-a, dolazilo je i do promjene prinosa na desetogodišnje državne obveznice zemalja eurozone u prvoj polovici 2024. godine, kada su prinosi obveznica zemalja ponovno zabilježili trend rasta (Grafikon 1.6).

Inverzija krivulje prinosa, do koje dolazi kada prinosi na dvogodišnje državne obveznice postanu viši od prinosa na desetogodišnje državne obveznice, potaknula je strah od recesije u eurozoni. Usprkos blagom porastu u 2021. i prvoj polovici 2022. godine, raspon između prinosa na dugoročne i kratkoročne obveznice eurozone, tj. nagib krivulje prinosa, postao je negativan krajem 2022. godine. Negativan raspon bio je posebno izražen u slučaju njemačkih obveznica, koje nose manji kreditni rizik. Inverzna krivulja prinosa ukazuje na očekivanja pogoršanja ekonomske situacije i percepciju povišenog rizika u srednjem roku.

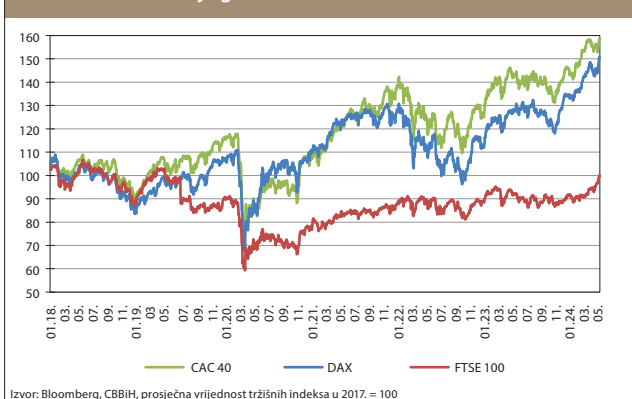
Tijekom 2023. godine rejting agencije su povećale kreditne rejtinge nekoliko zemalja te potvrdile kreditne rejtinge većine ostalih zemalja eurozone i revidirale izgleda kreditnog rejtinga naviše. Rejting agencije povećale su kreditne rejtinge Irske, Grčke, Cipra i Portugala. S druge strane, rejting agencije Fitch i S&P snizile su suvereni kreditni rejting Francuske s AA na AA- sa stabilnim izgledima, zbog slabijih fiskalnih pokazatelja i očekivanog nastavka rasta omjera javnog duga i BDP-a, kao odraz relativno velikih fiskalnih deficita i skromnog napretka u fiskalnoj konsolidaciji. Proračunski deficit od 5,5% BDP-a 2023. godine je iznad razine iz 2022. godine od 4,8% zbog slabijeg ekonomskog rasta i veće javne

potrošnje koja je indeksirana za inflaciju, što je nadišlo smanjenje rashoda izazvano nastavkom postupnog ukidanja mjera podrške nakon pandemije.

Burzanski indeksi su tijekom 2023. godine zabilježili značajan rast u odnosu na prethodnu godinu (Grafikon 1.7). Indeksi dionica eurozone su zabilježili snažan rast u prvom tromjesečju 2023. godine potaknuti optimističnijim makroekonomskim očekivanjima, ponovnim otvaranjem kineske ekonomije i naglim padom cijena energije. Također, dobri finansijski rezultati tvrtki vratili su cijene dionica eurozone na višu razinu. Ipak, volatilnost u bankovni sektoru izazvala je preusmjerenje sredstava investitora u sigurniju imovinu. Međutim, s obzirom na to da je bankovni sektor ostao stabilan i da nije došlo do pogoršanja osnovnih pokazatelja banaka, niti revizije kreditnih rejtinga banaka naniže, burzanski indeksi su do lipnja 2023. godine zabilježili ponovni porast iznad povijesnih prosjeka, te su do kraja godine imali uzlazni trend kretanja. Burzanski indeksi eurozone zabilježili su pad u listopadu, prateći izbjegavanje rizika na globalnim tržištima, uslijed sukoba na Bliskom istoku, kao i zbog porasta cijena energije koji je doprinio zabrinutosti zbog upornih inflacijskih pritisa. Snažan rast burzanskih indeksa nastavljen je u prvoj polovici 2024. godine pod utjecajem povoljnih poslovnih rezultata poduzeća, te smanjenja inflacije eurozone koje je bilo veće od očekivanog.

Grafikon 1.7: Kretanje glavnih tržišnih indeksa

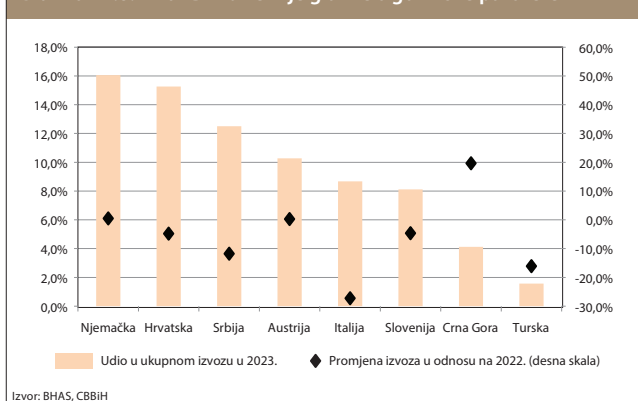

Stopa nezaposlenosti eurozone nastavila je bilježiti pad i u 2023. godini, te je dostigla novu rekordno nisku razinu od 6,4% i smanjena je za 0,3 postotna poena u odnosu na prethodnu godinu. Slab rast ekonomske aktivnosti eurozone uglavnom se nije odrazio na pokazatelje tržišta rada, koje je i dalje vrlo snažno s manjkom radne snage, posebno u sektorima građevinarstva i usluga. U takvim su se uvjetima nastavili pritisci na rast nominalnih plaća, posebno u uslužnom sektoru.

Tijekom 2023. godine došlo je do znatnog usporavanja rasta vrijednosti međunarodne trgovine, pod utjecajem slabljenja potražnje na globalnoj razini, te aprecijacije američkog dolara,

što se odrazilo i na vanjskotrgovinsku razmjenu BiH, uslijed usporavanja ekonomske aktivnosti u zemljama eurozone na koje je BiH usmjerena. U 2023. godini ukupan izvoz iz BiH iznosio je 16,7 milijardi KM i bilježi pad od 7,1% u odnosu na prethodnu godinu, dok je ukupan uvoz iznosio 27,8 milijardi KM, što je za 3% manje u odnosu na prethodnu godinu. Pokrivenost uvoza izvozom smanjena je u odnosu na prethodnu godinu i iznosila je 60,1%, dok je vanjskotrgovinski robni deficit iznosio 11,7 milijardi KM u usporedbi s 10,7 milijardi u 2022. godini. Ukupan izvoz u zemlje EU smanjen je za 7,9% u odnosu na 2022. godinu i iznosi 12,2 milijarde KM. Izvoz je smanjen u gotovo sve zemlje glavne vanjskotrgovinske partnere BiH (Grafikon 1.8).

Grafikon 1.8: Izvoz BiH u zemlje glavne trgovinske partnere

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

МАКРОЕКОНОМСКИ
TRENDOVI I RIZICI U BiH

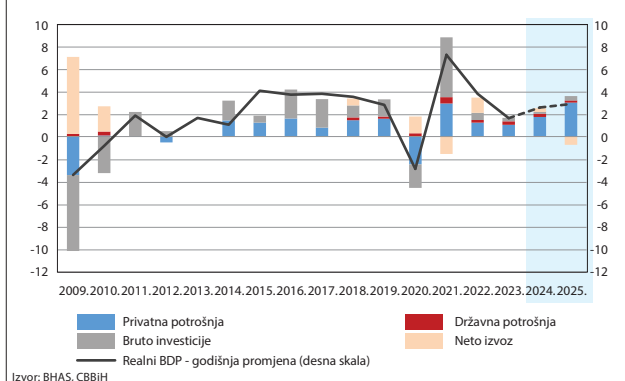
2. MAKROEKONOMSKI TRENDVI I RIZICI U BIH

Rizici iz domaćeg makroekonomskog okruženja smanjili su se uslijed znatnijeg slabljenja inflacijskih pritisaka, smanjenja stope nezaposlenosti, rasta nominalnih i realnih neto plaća, smanjenja vanjskog duga i nešto povoljnije platnobilančne pozicije BiH u usporedbi s prethodnom godinom. Međutim, i pored poboljšanja većeg broja makroekonomskih pokazatelja, ekonomska aktivnost ostvarila je znatno niži rast u usporedbi s prethodnom godinom. Usprkos zabilježenim znacima usporavanja u određenim segmentima, aktivnosti na tržištu nekretnina ostale su generalno snažne tijekom 2023. godine, a istovjetan trend se može očekivati i u 2024. godini. Sektor generalne vlade zabilježio je povećanje fiskalnog deficita u 2023. godini, ali je istovremeno nastavljeno smanjenje udjela ukupnog javnoga duga u BDP-u, te pokazatelji fiskalne održivosti i dalje ukazuju na nisku razinu izloženosti rizicima povezanim s fiskalnom politikom.

Domaća ekonomija je u 2023. godini bila suočena s brojnim izazovima u izrazito nepovoljnom makroekonomskom okruženju zbog čega je ostvarila skroman rast realne ekonomske aktivnosti od 1,6%, na godišnjoj razini. Uslijed povišene razine rizika u međunarodnom makroekonomskom okruženju, koji se u značajnoj mjeri odražavaju na domaća makroekonomska kretanja, nastavljeno je usporavanje rasta realne ekonomske aktivnosti drugu godinu zaredom. Pri tome je rast realne ekonomske aktivnosti bio niži za 2,2 postotna poena u odnosu na prethodnu godinu. Do usporavanja rasta prvenstveno je došlo zbog smanjenja vanjske potražnje, slijedom izraženih slabosti u ekonomijama zemljama EU i eurozone, iz kojih dolaze glavni vanjskotrgovinski partneri BiH, te kao rezultat usporavanja rasta domaće privatne potrošnje, s obzirom na to da je raspoloživi dohodak bio opterećen povišenom inflacijom. Od drugog tromjesečja 2023. godine bilježe se negativne stope rasta izvoza roba i usluga, te je na godišnjoj razini realni izvoz roba i usluga bio manji za 3,2%. Istovremeno, pad industrijske proizvodnje, koja je dominantno izvozno orijentirana i skromna finalna potrošnja u BiH rezultirali su realnim padom vrijednosti uvoza roba i usluga (-2,4%), što je u velikoj mjeri ublažilo negativne učinke smanjenja vanjske potražnje na ekonomski rast, zbog čega je negativan doprinos vanjskotrgovinske bilance ostao prigušen (-4 bp). S druge strane, ostale kategorije BDP-a, osobna i državna potrošnja, te bruto investicije dale su pozitivan doprinos rastu realnog BDP-a u 2023. godini (Grafikon 2.1). Pri tome su i dalje primjetne znatne razlike u doprinosima između pojedinih kategorija BDP-a. U posljednjih nekoliko godina, s izuzetkom postpandemijske 2021. godine primjećuje se kontinuirani pad doprinosa investicija ekonomskom rastu u BiH. Investicije kao kategorija

koja bi trebala biti glavni pokretač ekonomskog rasta i razvoja i dalje se nalaze na vrlo skromnoj razini. Iako na domaćem tržištu nije zabilježeno značajnije pooštavanje financijskih uvjeta, u 2023. godini nije zabilježena snažnija investicijska aktivnost, tako da su bruto investicije, jednako kao i državna potrošnja dale vrlo skroman doprinos ekonomskom rastu (0,3 postotna poena). Rast ekonomske aktivnosti u najvećoj mjeri bio je podržan rastom osobne potrošnje (doprinos od 1 postotnog poena), naročito u drugom dijelu godine, kada se bilježi nešto intenzivniji rast kreditne aktivnosti u sektoru stanovništva, slabljenje inflacijskih pritisaka i rast realnih plaća, što je u značajnoj mjeri doprinijelo ublažavanju, ranije akumuliranih, negativnih učinaka visoke inflacije na raspoloživi dohodak stanovništva. Također, nastavljen je rast priljeva na temelju doznaka iz inozemstva (5,7% u odnosu na prethodnu godinu), što također povoljno utječe na osobnu potrošnju stanovništva.

Grafikon 2.1: BDP BiH (godišnja promjena i doprinos rastu po kategorijama)

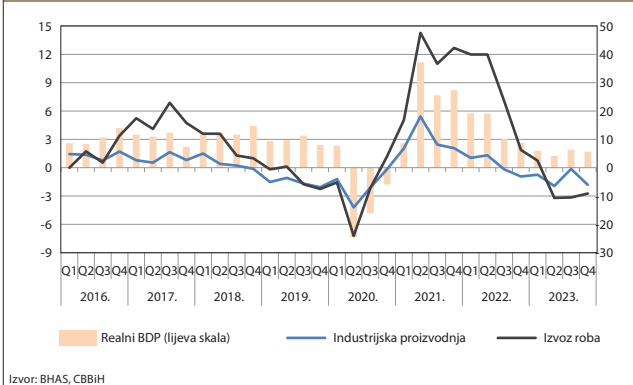
Prema projekcijama CBBiH,² u 2024. godini ukupna ekonomska aktivnost trebala bi ostvariti rast od 2,6%, a očekuje se da će najznačajniji doprinos ekonomskom rastu dati privatna potrošnja, s obzirom na pozitivne trendove na tržištu rada, očekivani nastavak smanjenja inflacijskih pritisaka i jačanje kreditne aktivnosti u sektoru stanovništva. Uz predviđeni blagi oporavak dinamike izvoza, očekuje se nešto slabiji intenzitet rasta uvoza, zbog čega bi neto izvoz trebao imati blagi pozitivan doprinos ekonomskom rastu u 2024. godini. Također, povećanje javnih investicija koje je planirano u 2024. godini trebalo bi dovesti do povećanja izgradnje i kapitalnih investicija, međutim doprinos ove kategorije BDP-a ekonomskom rastu ostat će skroman i u sljedećoj godini. Nešto snažniji oporavak ekonomske aktivnosti predviđa se u 2025. godini, slijedom nastavka jačanja

² Proljetni krug srednjoročnih makroekonomskih projekcija iz svibnja 2024. godine.

privatne potrošnje i usporavanja rasta inflacije koja bi se u 2025. godini trebala spustiti na razinu od oko 2%, što je razina inflacije blago iznad dugoročnog prosjeka.

U 2023. godini najveći rast bruto dodane vrijednosti ostvaren je u uslužnim djelatnostima, dok su proizvodne djelatnosti uglavnom ostvarile pad ili vrlo skromne stope rasta. Tako je u djelatnosti Hotelijerstvo i ugostiteljstvo zabilježena najveća stopa rasta od 16,5%, zahvaljujući jačanju potražnje za turističkim uslugama stranih i domaćih turista, dok je rast domaće potražnje, utjecao na porast bruto dodane vrijednosti u djelatnosti Trgovina na veliko i malo (6,5%). Također, primjetniji rast bruto dodane vrijednosti ostvaren je u pomoćnim uslužnim i administrativnim djelatnostima (6%), te u djelatnosti Komunikacije i informacija (5,2%). S druge strane, najveći pad realne ekonomske aktivnosti zabilježen je u djelatnosti Prerađivačke industrije (-5,1%) slijedom slabljenja vanjske potražnje i posljedičnog smanjenja opsega industrijske proizvodnje u ovoj djelatnosti, koji je također bio niži za 5,1% na godišnjoj razini. Dodatno, šestu godinu zaredom ostvaren je pad realne ekonomske aktivnosti u djelatnosti Vađenja rude i kamena (-4,5%), kao rezultat kontinuirane kontrakcije obujma industrijske proizvodnje u ovoj djelatnosti. Opseg proizvodnje u djelatnosti Vađenja rude i kamena smanjio se za 7,2% u odnosu na prethodnu godinu, a kao posljedica nedostatka dovoljnih količina ugljena i smanjenja isporuka prema termoelektranama, došlo je i do pada proizvodnje električne energije u termoelektranama od 12,3% na godišnjoj razini.³ Međutim, zahvaljujući povoljnijoj hidrološkoj situaciji u 2023. godini zabilježeno je značajnije povećanje proizvodnje električne energije u hidroelektranama (37,4%),⁴ tako da je djelatnost proizvodnje i opskrbljivanja električnom energijom i plinom jedina zabilježila rast obujma industrijske proizvodnje u 2023. godini od 0,8% na godišnjoj razini. Trend pada ukupne industrijske proizvodnje koji je započeo još sredinom 2022. godine, nastavio se do kraja 2023. godine, pri čemu je ukupna industrijska proizvodnja zabilježila godišnji pad od 3,9%, dok je izvoz roba ostvario pad od 6,9% (Grafikon 2.2). S obzirom na relativno slabe kratkoročne izglede za snažniji ekonomski oporavak glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH, očekuje se da će vanjska potražnja tek blago ojačati tijekom 2024. godine, što neće značajnije doprinijeti ublažavanju negativnih trendova u industrijskoj proizvodnji u BiH. Pojačan kreditni rizik u brojnim industrijskim djelatnostima i pad industrijske proizvodnje u prerađivačkoj industriji koji je zabilježen u 2023. godini već su odrazili na blago pogoršanje kvaliteta aktive poduzeća iz ove djelatnosti (vidi poglavlje 5), a negativni trendovi u industrijskoj proizvodnji bi mogli dovesti do pogoršanja kvaliteta aktive i u ostalim proizvodnim djelatnostima.

Grafikon 2.2: BDP, izvoz roba i industrijska proizvodnja (% godišnje promjene)

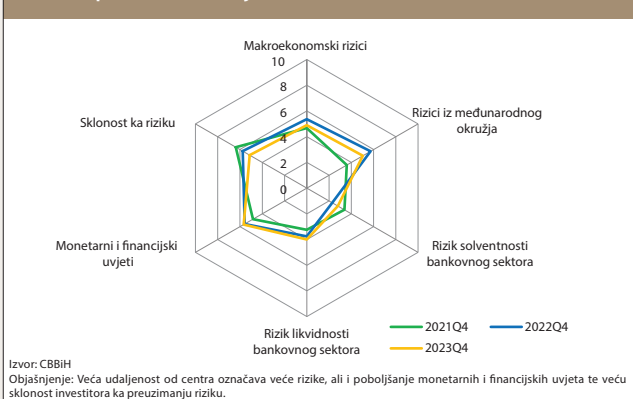

Izvor: BHAS, CBBiH

Tekstni okvir 1: Ocjena glavnih makrofinancijskih rizika po finansijsku stabilnost

Ocjena glavnih makrofinancijskih rizika koji mogu nastati u realnom, fiskalnom, vanjskom ili finansijskom sektoru ili kao rezultat njihove međusobne povezanosti, kao i procjena monetarnih i finansijskih uvjeta i sklonosti investitora ka riziku urađena je na temelju kvantitativnog alata (eng. Dashboard). Procjena rizika utemeljena je na pojednostavljenoj standardizaciji i rangiranju pozicija temelj za kvantifikaciju sintetičke ocjene stupnja rizika iz različitih segmenata sustava. Ocjena u rasponu od 1 do 5 predstavlja izrazito nizak do blago umjeren stupanj izloženosti rizicima; ocjena u rasponu od 5 do 8 umjeren do blago visok stupanj izloženosti rizicima; ocjena u rasponu od 8 do 10 predstavlja visok stupanj izloženosti rizicima. Rangiranje ocjena za monetarne i finansijske uvjete i sklonosti ka riziku kreće se u suprotnom smjeru, odnosno povećanje udaljenosti od središta grafikona predstavlja poboljšanje monetarnih i finansijskih uvjeta, tj. povećanje sklonosti investitora ka preuzimanju rizika.

TO 1: Mapa makrofinancijskih rizika

Izvor: CBBiH

Objašnjenje: Veća udaljenost od centra označava veće rizike, ali i poboljšanje monetarnih i finansijskih uvjeta te veću sklonost investitora ka preuzimanju riziku.

³ Izvor: BHAS, mjesečni kratkoročni pokazatelji energetske statistike za 2022. i 2023. godinu, kalkulacija autora.

⁴ Vidi fusnotu 1.

Ukupna izloženost financijskog sustava makrofinancijskim rizicima u 2023. godine se smanjila u odnosu na prethodnu godinu, prvenstveno pod utjecajem ublažavanja rizika koji dolaze iz domaćeg makroekonomskog okružja. Rizici iz međunarodnog okružja su u 2023. godini također smanjeni, ali su još uvijek izraženiji u usporedbi s ostalim kategorijama rizika, budući da se jedini nalaze u teritoriji umjereno do blago visokog stupanja rizika. Glavni izvori rizika iz međunarodnog okružja za financijsku stabilnost koji se odražavaju na domaća makroekonomska kretanja, proizlaze iz mogućeg dodatnog zaoštavanja geopolitičkih odnosa, usporavanja ekonomskog rasta u zemljama koje su ključni trgovinski partneri za BiH, restriktivne monetarne politike koju je ECB provodio tijekom cijele 2023. i u prvoj polovici 2024. godine, te još uvijek prisutni inflacijski pritisci, iako znatno slabiji nego u prethodnoj godini. Kada je riječ o domaćem makroekonomskom okružju, rizici su bili dosta niži uslijed nastavka slabljenja inflacijskih pritisaka, smanjenja stope nezaposlenosti, postupnog rasta realnih neto plaća, smanjenja vanjskog duga i nešto povoljnije platnobilančne pozicije BiH u usporedbi s prethodnom godinom. Međutim, i pored poboljšanja većeg broja makroekonomskih pokazatelja, uslijed usporavanja vanjske potražnje i skromnog rasta osobne potrošnje ekonomska aktivnost ostvarila je znatno niži rast u usporedbi s prethodnom godinom. Projekcije ekonomskog rasta za sljedeće dvije godine su nešto povoljnije budući da se u sljedećem razdoblju očekuje daljnje slabljenje inflacijskih pritisaka, koji će uz nastavak pozitivnih trendova na tržištu rada doprinosti oporavku domaće privatne potrošnje, te se očekuje da će ukupni rizici u domaćem makroekonomskom okružju nastaviti slabiti.

Ocjena rizika iz međunarodnog okružja i njihov utjecaj prelijevanja na domaću ekonomiju dobiva se na temelju pokazatelja koji mjere trgovinske i financijske veze u ekonomiji, poput vrijednosti uvoza i izvoza izraženih u postotku BDP-a, strane aktive i pasive izražene u postotcima BDP-a. Prilikom ocjene rizika iz međunarodnog okružja na domaću ekonomiju u obzir se uzimaju i baferi koji služe za ublažavanje vanjskih šokova, tj. razinu deviznih rezervi izraženih u mjesecima uvoza, zatim bruto devizne rezerve kao postotak monetarne baze i promjene u deviznim rezervama zemlje. Ukupni rizici koji dolaze iz međunarodnog okružja blago su smanjeni u 2023. godini kao odraz nešto nižih rizika koji proizlaze iz trgovinskih veza BiH s inozemstvom, budući da su vrijednosti pokazatelja izvoza i uvoza (u % BDP) niže nego u prethodnoj godini. Međutim rizici koji proizlaze iz povezanosti domaće ekonomije s inozemstvom se i dalje nalaze u teritoriju visokog stupanja rizika, posebno nakon snažnih inflacijskih šokova i globalnog rasta potrošačkih cijena, koji je znatno povećao nominalnu vrijednost vanjsko-trgovinske razmjene BiH, čime je promijenjena i struktura BDP-a, u kojoj izvoz i uvoz roba i usluga čine značajno veći dio BDP-a u odnosu na prethodne godine.

Zbog slabog oporavka ekonomske aktivnosti glavnih vanjskotrgovinskih partnera, vanjska potražnja bi mogla ostati potisnuta, te će rizici po ekonomsku aktivnost koji dolaze iz vanjskog okružja i platnobilančnu poziciju zemlje ostati povišeni i u 2024. godini. Pored toga, povećanju rizika iz međunarodnog okružja doprinio je snažan rast kamatnih stopa na europskom tržištu tijekom 2023. godine, koje su se zadržale na visokim razinama i u prvoj polovici 2024. godine, uslijed čega je strana aktiva komercijalnih banaka snažno porasla, te se i ovaj pokazatelj nalazi u teritoriju umjerenog do blago povišenog stupanja rizika. S druge strane, u 2023. godini došlo je i do blagog povećanja razine deviznih rezervi, čime je blago povećana razina zaštitnog sloja koji služi domaćoj ekonomiji za ublažavanje vanjskih šokova.

Rizik solventnosti bankovnog sektora nalazi se u teritoriju niskog stupanja rizika, iako je nešto veći u usporedbi s prethodnom godinom. Snažan rast profitabilnosti, poboljšanje kvalitete aktive i povećanje kapitaliziranosti povećali su otpornost bankovnog sektora, tako da su strukturni rizici koji proizlaze iz bilance banaka manji u odnosu na prethodnu godinu. Istovremeno, u relativno nepovoljnom makroekonomskom okružju ostvaren je umjeren rast kreditne aktivnosti koji je rezultirao povećanjem zaduženosti korporativnog sektora i sektora stanovništva, što je doprinijelo blagom povećanju rizika koji dolaze iz ova dva sektora, zbog čega je sveukupna ocijena rizika u segmentu solventnosti nešto veća.

Rizik likvidnosti je i dalje nizak zahvaljujući visokom udjelu likvidne u ukupnoj aktivi bankovnog sektora koja održava dobre likvidnosne pozicije banaka. U segmentu izvora financiranja, zahvaljujući kontinuiranom rastu depozita rezidentnih sektora koji u značajnoj mjeri premašuju kreditne plasmane rizik financiranja izuzetno je nizak, ali je rizik ročne transformacije za banke i dalje ostao visok. U 2023. godini ročna struktura izvora sredstava se blago poboljšala zahvaljujući postupnom rastu pasivnih kamatnih stopa, međutim u izvorima sredstava dominantan udio i dalje imaju depoziti na transakcijskim računima.

Ocjena sveukupnih monetarnih i financijskih uvjeta blago je povećana u odnosu na prethodnu godinu što ukazuje da su uvjeti zaduživanja u 2023. godini nešto povoljniji u odnosu na prethodnu godinu, unatoč zabilježenom blagom rastu kamatnih stopa na domaćem tržištu. U okolnostima i dalje povišene inflacije, u 2023. godini izostao je značajniji rast kamatnih stopa, što je uz blago ublažavanje kreditnih standarda u odobravanju kredita u sektoru stanovništva, naročito u drugom dijelu godine rezultiralo jačanjem kreditne aktivnosti u privatnom nefinancijskom sektoru. Slijedom navedenog, zabilježeno je povećanje realne novčane mase i blago smanjenje negativnog jaza koji mjeri omjer kredita privatnom sektoru i BDP-a, što je utjecalo da se ukupna ocjena monetarnih i financijskih uvjeta blago poboljša. Za

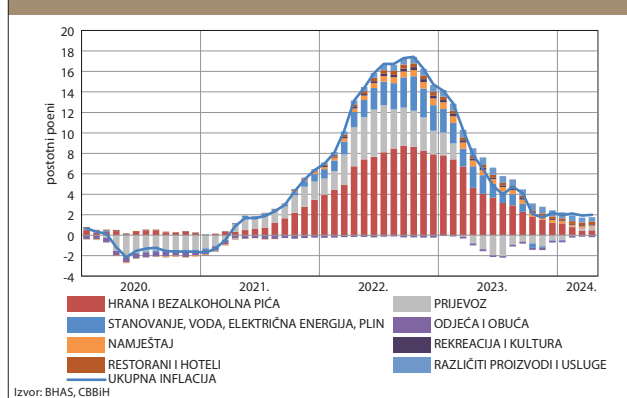
razliku od ublažavanja kreditnih standarda u odobravanju kredita sektoru stanovništva, banke su imale znatno veću percepciju rizika u pogledu poslovanja nefinancijskih poduzeća, zbog čega su kreditni standardi za odobravanje kredita poduzećima bili pooštreni tijekom cijele 2023. godine. Unatoč tome, ostvaren je znatno veći kreditni rast u sektoru privatnih nefinancijskih poduzeća u odnosu na prethodnu godinu. Iako je ECB početkom lipnja 2024. godine, prvi put nakon devetomjesečnog razdoblja u kojem nisu mijenjane kamatne stope, ublažio restriktivnu monetarnu politiku, snižavanjem ključnih kamatnih stope za 25 bp, ipak se očekuje da će uvjeti financiranja u eurozoni zbog restriktivne monetarne politike i dalje ostati pooštreni, što će nastaviti vršiti pritisak na rast troškova zaduživanja na domaćem tržištu u sljedećem razdoblju. Nastavak rasta kamatnih stopa na domaćem tržištu, bi uz nastavak pooštavanja ostalih uvjeta financiranja mogao u određenoj mjeri utjecati na sklonost ka potrošnji i ograničiti kreditni rast u 2024. godini.

Kao odraz povišene razine izloženosti rizicima koji dolaze iz međunarodnog i domaćeg okruženja došlo je do smanjenja **sklonosti investitora ka preuzimanju riziku** u 2023. godini. U pogledu investicija na domaćem tržištu kapitala, zabilježeni pad vrijednosti glavnih burzanskih indeksa SASX i BIRS ukazuje na nižu sklonost investitora ka preuzimanju rizika. Istovremeno, negativna vrijednost portfelja investicija iz platne bilance BiH u 2023. godini ukazuje da je zabilježen odljev sredstava iz zemlje kao rezultat povećanog ulaganja u inozemne dužničke vrijednosne papire uslijed snažnog rasta kamatnih stopa na inozemnim tržištima. Također, priljevi na temelju ostalih investicija bili su znatno niži nego u prethodnoj godini, dok se udio izravnih stranih investicija povećao na razinu od 3,5% BDP-a, što je još uvijek nedovoljno za značajniji pozitivan utjecaj na ekonomski rast u BiH.

Ublažavanje rizika u domaćem makroekonomskom okruženju u najvećoj mjeri ogleda se u usporavanju inflacije u BiH, koja se u 2023. godini spustila na prosječnu razinu od 6,1%, nakon što je u 2022. godini iznosila 14%. Trend usporavanja rasta ukupne inflacije koji je započeo još u studenom 2022. godine, zadržao se tijekom cijele 2023. godine, a bio je pod utjecajem slabljenja uvoznih inflacijskih pritisaka koji su uslijedili kao rezultat postupanje normalizacije u lancima opskrbljivanje i smanjenja cijena sirovina na svjetskim tržištima naročito u drugoj polovici godine, te povoljnih baznih učinaka, s druge strane. Zaključno s krajem godine stopa rasta potrošačkih cijena u BiH spustila se na razinu od 2,2%⁵, a popuštanje inflacijskih pritisaka nastavljeno je i u prvom tromjesečju 2024. godine, kada je prosječna inflacija iznosila 2%. Međutim, usprkos trendu usporavanja rasta cijena, prosječna godišnja inflacija u 2023. godini bila je na razmjerno visokoj razini, pri čemu je rast cijena hrane još uvijek dosta izražen i znatno doprinosi kretanju ukupne inflacije (Grafikon 2.3). Uz najveći godišnji rast cijena koji je zabilježen u

kategoriji hrane i pića (10,6%), tekući inflacijski pritisci ostali su visoki i u kategoriji usluga. Rast cijene električne energije u BiH u 2023. godini, kao i prethodne godine bio je ograničen mjerama entitetskih vlada, tako da su cijene u kategoriji električne energije, plina i ostalih energenata zabilježile rast od 7,3% u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, u kategoriji transporta zabilježen je prosječan godišnji pad cijena od 4%, što je u određenoj mjeri doprinosilo stabilizaciji inflacije u 2023. godini.

Grafikon 2.3: Inflacija u BiH i doprinosi glavnih komponenti

Prema posljednjim srednjoročnim projekcijama CBBiH iz svibnja 2024. godine, u sljedeće dvije godine očekuje se daljnje slabljenje inflacije, do prosječne razine od 2,6% u 2024. godini, te do razine od 2% u 2025. godini. Najveći utjecaj na rast inflacije u sljedeće dvije godine imat će nastavak rasta cijena hrane, pri čemu će se dinamika rasta cijena hrane znatno usporiti do kraja 2025. godine, dok će administrativne cijene, u prvom redu cijene energije, dati veći doprinos rastu ukupne inflacije u 2025. godini.

U 2023. godini na tržištu rada nastavljeno su pozitivni trendovi iz prethodnih godina koji se ogledaju u blagom povećanju broja uposlenih osoba i smanjenju stope nezaposlenosti, pri čemu je u ovoj godini zabilježen i rast realnih plaća koji je od sredine drugog tromjesečja bio iznad prosječne stope inflacije u BiH. Oporavak tržišta rada prije svega rezultat je rasta ekonomske aktivnosti u uslužnim djelatnostima, u kojima je zabilježen najveći nominalni rast prosječnog broja uposlenih osoba, dok su industrijske djelatnosti u kojima je ostvaren pad bruto dodane vrijednosti zabilježile smanjenje broja uposlenih osoba. Prosječan broj ukupno uposlenih osoba u 2023. godine blago je porastao u odnosu na prethodnu godinu (1,1%). Prema podacima iz Ankete o radnoj snazi, prema ILO metodologiji, prosječna stopa nezaposlenosti u 2023. godini iznosila je 13,2% i bila je niža za 2,2 postotna poena u odnosu na 2022. godinu.

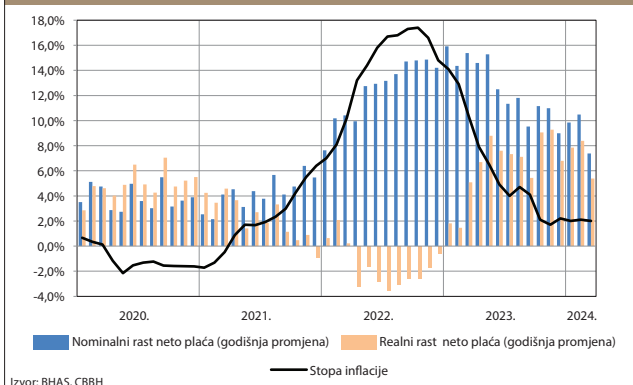
Za razliku od prethodne godine kada su zbog snažnog inflacijskog šoka realne plaće bilježile pad gotovo cijelu godinu, od početka 2023. godine realne plaće stanovništva su se počele postupno oporavljati pod utjecajem snažnijeg rasta nominalnih plaća, uz istovremeno usporavanje rasta inflacije (Grafikon 2.4). Od sredine drugog tromjesečja

⁵ Godišnja stopa inflacije u prosincu 2023. godine.

realni rast neto plaća postao je veći od prosječne inflacije, s prosječnom stopom rasta od 7,5% u drugom polugodištu 2023. godine, dok je prosječna šestomjesečna inflacija u istom razdoblju iznosila 3,4%. Pozitivni trendovi u rastu realnih plaća nastavljani su i u prvom tromjesečju 2024. godine, kada je prosječni rast realnih plaća iznosio 7,2% s tendencijom nastavka koji je u značajnoj mjeri uvjetovan ranije potpisanim sindikalnim ugovorima, emigracijom radno sposobnog stanovništva te daljnjim rastom minimalne plaće koja je samo početkom 2024. godine porasla u FBiH za 3,9% i u RS-u za čak 28,6%. Akumulirani učinci smanjenja realnog raspoloživog dohotka iz prethodne dvije godine nisu se u 2023. godini, a ni do kraja prvog tromjesečja 2024. odrazili na bankovni sektor u smislu otežane sposobnosti otplate kredita i pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja stanovništva, a rizici vezani za smanjenje raspoloživog dohotka su u značajnoj mjeri ublaženi zahvaljujući slabljenju inflacijskih pritisaka i povećanju priljeva na temelju doznaka iz inozemstva. U 2023. godine ukupni priljevi na temelju personalnih transfera iznosili su 3,79 milijardi KM ili 7,7% BDP-a, što je za 203 milijuna KM ili 5,7% više nego u prethodnoj godini.

Grafikon 2.4: Neto plaće i inflacija

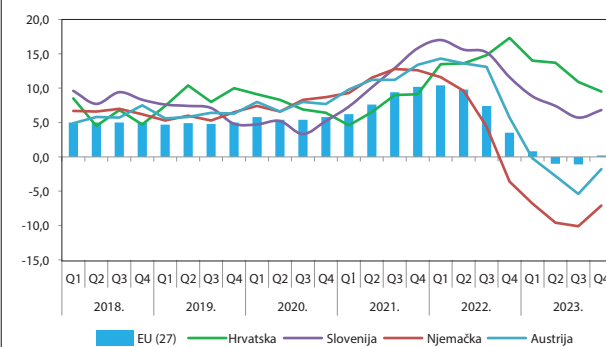
Izvor: BHAS, CBBH

Tekstni okvir 2: Tržište nekretnina

Prvi znaci slabljenja tržišta nekretnina u EU postali su vidljivi već tijekom 2022. godine, a da se ne radi o kratkoročnim negativnim korekcijama definitivno je potvrđeno tijekom 2023. godine koja je obilježena značajnim usporavanjem pokazatelja tržišta nekretnina. Slabljenje na tržištu nekretnina EU tijekom 2023. godine odnosi se kako na cjenovni segment tržišta tako i na segment ukupnog prometa odnosno broja transakcija realiziranih na samom tržištu. Prema podacima EUROSTAT-a, koji prati promet na tržištu nekretnina 14 EU zemalja, u 2023. godini u usporedbi s godinom prije, broj transakcija s nekretninama smanjen je u čak 13 zemalja,⁶ dok je samo Cipar zabilježio porast broja transakcija na tržištu nekretnina. Uz pad prometa, 2023. godina je obilježena i korekcijom cijena na tržištu, pa je indeks cijena stambenih nekretnina za EU (HPI) tijekom drugog i trećeg tromjesečja 2023. godine

zabilježio negativan rast po prvi put nakon 2013. godine dominantno vođen padom cijena u najvećim zapadnim ekonomijama poput Njemačke, Francuske, Nizozemske, Austrije i Danske. S druge strane, zemlje regija koje su članice EU (prije svega Hrvatska, Slovenija i Bugarska), i dalje bilježe pozitivne stope rasta iako je primjetan trend usporavanja u odnosu na godinu dana ranije i na tržištima tih zemalja (Grafikon 1).

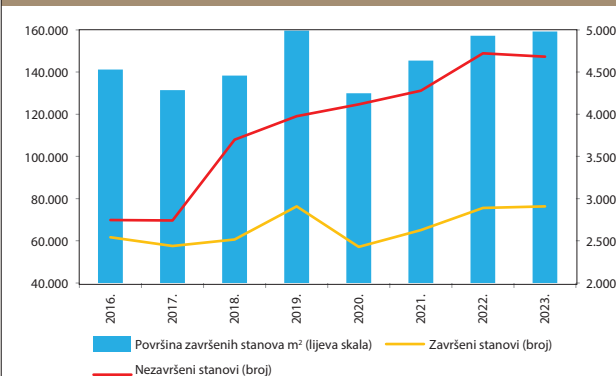
Grafikon TO 2.1: Godišnja promjena cijena nekretnina u odabranim zemljama EU

Izvor: Eurostat

Trendovi usporavanja nisu zaobišli ni tržište nekretnina u BiH, gdje je u određenim tržišnim segmentima zabilježena stagnacija ili pad pokazatelja u odnosu na prethodnu godinu. To se prije svega odnosi na određene necjenovne segmente tržišta nekretnina, dok za razliku od EU cijene na bh. tržištu nekretnina kontinuirano rastu. Tako je u 2023. godini usprkos rastu broja građevinskih dozvola za stambene zgrade od 10,9%, broj završenih i nezavršenih stanova ostao na približno jednakoj razini kao i tijekom 2022. godine (Grafikon 2). Ipak, potrebno je istaknuti da iako rast broja završenih stanova na godišnjoj razini nije bio značajan (0,7%), nominalan broj završenih stanova dosegao je predpandemijsku razinu iz 2019. godine.

Grafikon TO 2.2: Statistički pokazatelji u oblasti stanogradnje

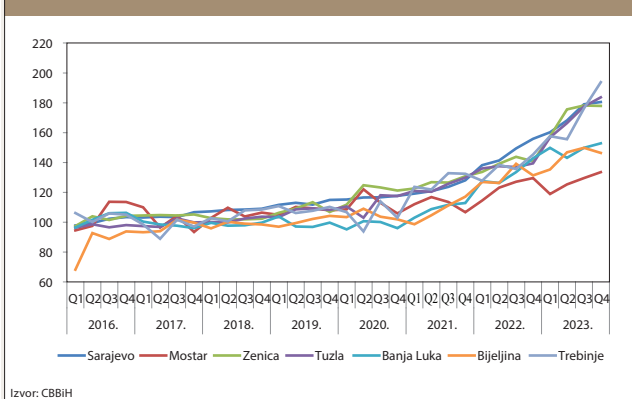
Izvor: Eurostat

⁶ Luksemburg, Austrija, Mađarska, Finska, Slovenija, Francuska, Portugal, Belgija, Španjolska, Nizozemska, Bugarska, Irska i Danska.

Unatoč stagnaciji na strani ponude u pogledu broja završenih stanova, broj transakcija u području novogradnje na razini BiH u 2023. godini povećan je za 13,3%, s rastom površine prodanog stambenog prostora od 12,5%. Tako je broj prodanih novih stanova i površine prodanog prostora u 2023. godine dosegao rekordne nominalne vrijednosti,⁷ kao i prosječna cijena kvadratnog metra u novogradnji koja je viša za 5,8% u odnosu na prosjek iz 2022. godine.

U isto vrijeme, područje starogradnje obilježeno je potpuno asimetričnim trendovima između cjenovnog i necjenovnog segmenta tržišta. Naime, opseg prometa nekretnina stare gradnje, mjereno površinom prodanog stambenog prostora, na uzorku od deset bh. gradova i općina značajno je smanjen u 2023. godini (-22%). Pad prometa nekretninama starogradnje zabilježen je u čak njih devet, a samo je grad Trebinje zabilježio povećan promet transakcija u 2023. godini. Predstavlja li ovaj pad zaokret trogodišnjeg pozitivnog trenda ili samo kratkoročno prilagođavanje tržišta još uvijek je teško sa sigurnošću utvrditi, posebno ako se uzme u obzir da pad broja transakcija u starogradnji nije rezultirao i padom tržišnih cijena. Štoviše, indeks cijena nekretnina u 2023. godini dosegao je nove rekordne vrijednosti, kako na kumulativnoj razini, tako i na razini svih pojedinačnih gradova i općina (Grafikon 3).

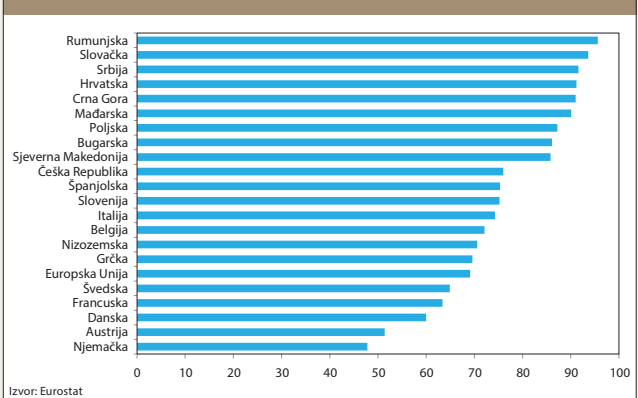
Grafikon TO 2.3: Indeks cijena nekretnina

Pitanje predstavlja li broj transakcija na bh. tržištu nekretnina stanogradnje prvi ozbiljan znak da BiH ulazi u novi ciklus koji će u konačnici rezultirati i padom cijena nekretnina nakon višegodišnjeg snažnog rasta, ostaje otvoreno. Ipak potrebno je imati na umu da povijesni podatci pokazuju da tržište nekretnina ima izrazito snažnu otpornost na negativne trendove iz ostalih ekonomskih područja kako u zemlji tako i iz inozemstva. Na snagu i otpornost tržišta nekretnina utječe više međusobno isprepletenih čimbenika, a jedan od ključnih možemo smatrati i sklonost stanovništva za vlastitom imovinom u obliku nekretnine. Iako za BiH ne postoje službene statistike sasvim je izvjesno da su stanovnici BiH po vlasništvu nekretnina među najviše rangiranim u Europi. Naime, prema podacima EUROSTAT-a jasno je uočljivo da zemlje iz regije i istočne Europe imaju veću sklonost ka posjedovanju vlastite nekretnine u odnosu na zemlje zapadne Europe (Grafikon 4).

⁷ 4.087 stanova s ukupnom površinom od 220.246 m²

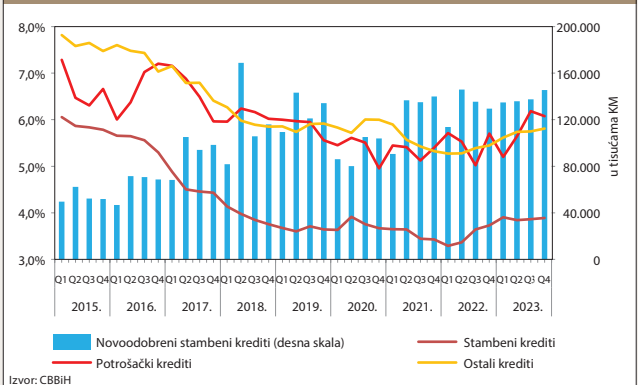
Grafikon TO 2.4: Udio građana koji žive u vlastitoj nekretnini

Vodeći se navedenom statistikom s izvjesnom sigurnošću možemo reći da je jedna od karakteristika bh. društva sklonost ka posjedovanju vlastite nekretnine, što dugoročno rezultira stalno visokom potražnjom na tržištu.

Niske kamatne stope i povoljno financiranje također su jedan od ključnih čimbenika koji pogoduju tržištu nekretnina. Stambeni krediti se već godinama plasiraju po značajno nižim kamatnim stopama u odnosu na ostale kategorije kredita stanovništvu. Identičan trend je zabilježen i u 2023. godini kada su usprkos povećanju, kamatne stope na stambene kredite i dalje ostale značajno ispod ostalih aktivnih kamatnih stopa (Grafikon 5). Također, potrebno je istaknuti da blagi porast kamatnih stopa nije smanjio kreditnu aktivnost, pa je tako u 2023. godini ukupan iznos novoodobrenih stambenih kredita iznosio 554 milijuna KM, što je za 5,6% više u odnosu na iznos novoodobrenih stambenih kredita iz 2022. godine. Posljedično, u 2023. godini 14,6% novoodobrenih kredita stanovništvu čine stambeni krediti, kao i 8,0% ukupnih novoodobrenih kredita. Podatci u prvom tromjesečju 2024. godine potvrđuju trend snažnog rasta stambenih kredita imajući u vidu da je tijekom prva tri mjeseca 2024. godine iznos stambenih kredita porastao za 24,2% na godišnjoj razini. Dodatno, kao pozitivan segment vezan za uvjete financiranja možemo istaknuti da iznos nekvalitetnih kredita u ovoj oblasti iznosi svega 0,9%, što je najniži NPL pokazatelj od svih kategorija kredita namijenjenih stanovništvu.

Grafikon TO 2.5: Kamatne stope na kredite stanovništvu i iznos novoodobrenih stambenih kredita

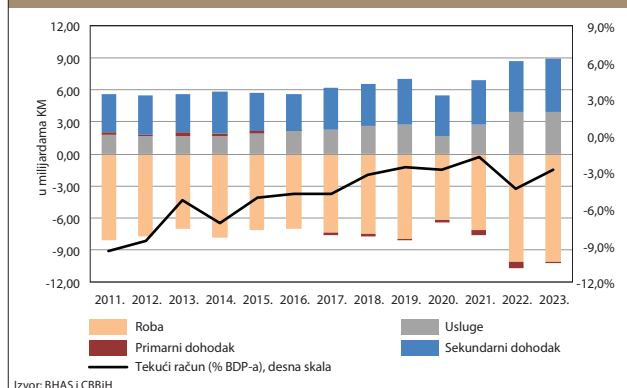

Uzimajući u obzir sve navedeno, sklonost stanovništva ka posjedovanju vlastite nekretnine, povoljne uvjete financiranja, te atraktivnost ulaganja u nekretnine uslijed nedostatka alternativnih mogućnosti investiranja, može se očekivati da će tržište nekretnina ostati stabilno i u 2024. godini, a pozitivan utjecaj bi trebao biti zabilježen i na strani ponude i na strani potražnje. Takva pozitivna očekivanja dodatno su osnažena makroekonomskim projekcijama za sljedeće razdoblje, s nešto snažnijim rastom BDP-a u 2024. godini u odnosu na 2023. godinu, slabijim inflacijskim pritiscima, te jačanjem tržišta rada kroz rast neto plaća i smanjenje nezaposlenosti. S tim u svezi, u 2024. godini bi se moglo očekivati povećanje broja transakcija, kao i cijena nekretnina u odnosu na 2023. godinu, a značajniji obrat trenda bi se mogao dogoditi u slučaju izvanrednih globalnih makroekonomskih šokova koji bi se prelili i na bh. tržište.

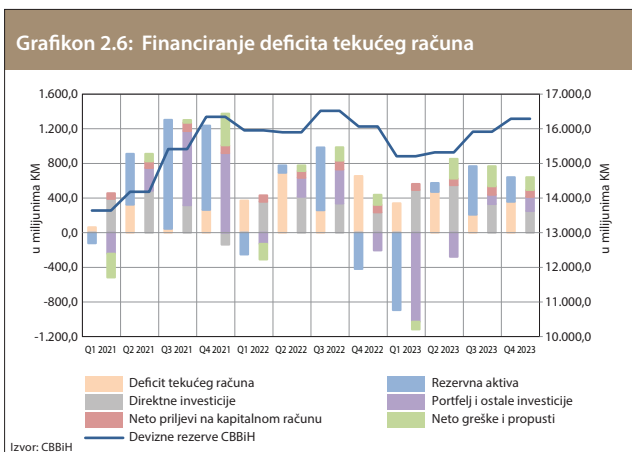
U 2023. godini deficit tekućeg računa zabilježio smanjenje u odnosu na prethodnu godinu. Unatoč tome, vanjske ranjivosti zemlje koje proizlaze iz platnobilančne pozicije nisu bile značajnije ublažene, budući da je tijekom godine došlo do značajnijeg odljeva sredstava s financijskog računa platne bilance, uzrokovanog povećanim investiranjem rezidentnih sektora u stranu aktivu. Navedena kretanja su se u konačnici odrazila i na razinu deviznih rezervi, koje su u prvom tromjesečju djelomično sudjelovale u pokrivanju deficita tekućeg računa. Deficit na tekućem računu platne bilance na kraju 2023. godine iznosio je 1,38 milijardi KM (2,81% BDP) i bio je niži za 1,52 postotna poena u odnosu na prethodnu godinu. Povećane vanjske ranjivosti po platnobilančnu poziciju zemlje, nastale slijedom usporavanja vanjske potražnje i pada opsega vanjskotrgovinske razmjene BiH s inozemstvom, u značajnoj mjeri bile su ublažene smanjenjem domaće uvozne potražnje, te je promatrajući strukturu tekućega računa robni deficit ostao na približno istoj razini kao u prethodnoj godini (Grafikon 2.5). Istovremeno, blago poboljšanje ključnih suficitarnih kategorija, usluga i sekundarnog dohotka doprinijelo je ublažavanju deficita tekućega računa u 2023. godini. Na računu sekundarnog dohotka zabilježen je rast neto priljeva od 3,6% u odnosu na prethodnu godinu, čemu je u najvećoj mjeri doprinio već ranije spomenuti rast priljeva na temelju doznaka iz inozemstva. Na računu usluga, posebno se izdvaja povećanje priljeva na temelju dolazaka stranih turista na potražnoj strani, ali je istovremeno zabilježeno i značajnije povećanje debitnih transakcija te je u konačnici ostvaren skroman rast neto priljeva na temelju usluga od svega 1,1%. Uz rast neto priljeva glavnih suficitarnih kategorija, značajan utjecaj na smanjenje deficita tekućeg računa u 2023. godini imalo je smanjenje deficita na računu primarnog dohotka (76,4%), čemu je najviše doprinio rast investicijskog dohotka koji je Centralna banka BiH ostvarila od ulaganja deviznih rezervi.

Grafikon 2.5: Struktura tekućeg računa BiH

S druge strane u strukturi izvora financiranja zabilježen je pritisak na strani financijskog računa platne bilance na kojem je registrirano značajnije smanjenje neto priljeva (63,8%) u odnosu na prethodnu godinu. Iako su neto priljevi na temelju izravnih stranih investicija ostvareni u rekordnom iznosu od 1,63 milijarde KM, u okviru portfelja i ostalih investicija zabilježen je znatan neto odljev sredstava, uzrokovan snažnim rastom kamatnih stopa na inozemnim tržištima, zbog čega je investiranje rezidentnih sektora u stranu aktivu premašilo iznos stranog zaduživanja u 2023. godini. Kao rezultat povećanja ulaganja u inozemne dužničke vrijednosne papire koje su najvećim dijelom realizirale banke i druge financijske institucije, zabilježeni su neto odljevi na temelju portfelja investicija u iznosu od 428,8 milijuna KM. Također, zabilježeni su neto odljevi u okviru ostalih investicija uslijed povećanog investiranja banaka u kratkoročne depozite nerezidenata, te su ukupne ostale investicije rezidentnih sektora u financijsku aktivu iznosile 1,07 milijardi KM. Istovremeno ostvareni priljevi na temelju stranog zaduživanja bili su znatno niži na što je u najvećoj mjeri utjecalo smanjenje zaduživanja sektora vlade kod međunarodnih kreditora i smanjenja depozita od nerezidenata kod komercijalnih banaka u BiH. Također, strano zaduživanja privatnog sektora u inozemstvu u obliku trgovačkih kredita i avansa bilo je niže za 4,1% nego u prethodnoj godini, što je opet posljedica smanjenja vanjskotrgovinske razmjene.

Neto priljevi na financijskom i kapitalnom računu platne bilance su bili niži od deficita tekućega računa u 2023. godini, međutim devizne rezerve su djelomično sudjelovale u pokrivanju deficita tekućeg računa jedino u prvom tromjesečju 2023. godini, kada je zabilježen najveći odljev sredstva iz zemlje (Grafikon 2.6). Zahvaljujući visokoj vrijednosti neto priljeva sredstava na stavci neto greške i propusti kompenziran je dio deficita tekućeg računa, te je na godišnjoj razini zabilježen blagi rast rezervne aktive.

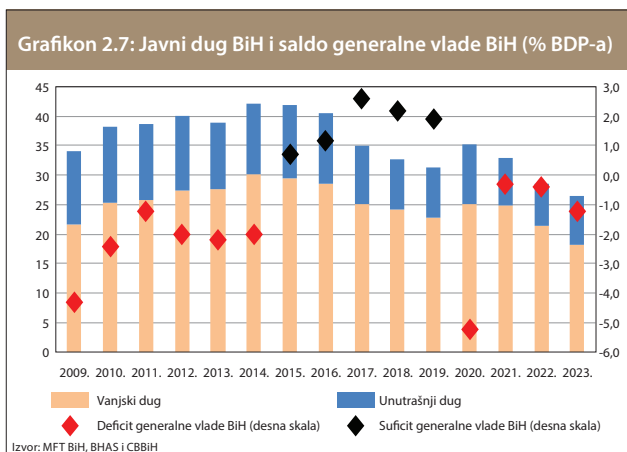

U razdoblju deficit tekućeg računa mogao bi se blago smanjiti, budući da se prema projekcijama CBBiH očekuje oporavak vanjskotrgovinske robne razmjene uslijed blagog povećanja izvozne potražnje glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH u 2024. godini, pri čemu će rast uvoza biti nešto manji, te bi neto izvoz trebao imati blagi pozitivan doprinos ekonomskoj aktivnosti. Navedeno bi, uz sličnu pretpostavljenu dinamiku kretanja glavnih suficitarnih kategorija (usluga i sekundarnog dohotka) moglo ublažiti pritisak na deficit tekućeg računa. Ipak vanjske ranjivosti zemlje mogle bi i dalje ostati povišene, ukoliko priljevi na temelju izravnih stranih investicija i novih zaduživanja u inozemstvu u sljedećem razdoblju budu manji od odljeva sredstva na temelju investicija u inozemnu aktivnu, što će nastaviti vršiti pritisak na razinu deviznih rezervi u zemlji.

Sektor generalne vlade zabilježio je povećanje fiskalnog deficita u 2023. godini uslijed snažnijeg rasta proračunske potrošnje u odnosu na rast proračunskih prihoda, ali je istovremeno nastavljeno smanjenje udjela javnoga duga u BDP-u, te pokazatelji fiskalne održivosti i dalje ukazuju na nisku razinu izloženosti rizicima povezanim s fiskalnom politikom.

Prema podacima CBBiH, sektor generalne vlade je u 2023. godini prikupio rekordan iznos prihoda od 20,3 milijarde KM, pri čemu su se ukupni prihodi povećali za 2,1 milijardu KM (11,5%) u odnosu na prethodnu godinu. Najznačajniji utjecaj na povećanje prihodovne strane proračuna imao je rast prihoda na temelju socijalnih doprinosa, koji su bili veći za 928,4 milijuna KM (14,3%), kao posljedica snažnijeg rasta nominalnih plaća na temelju kojih se obračunavaju socijalni doprinosi, te blagog rasta uposlenosti u 2023. godini. Uz snažan rast prihoda na temelju socijalnih doprinosa, gotovo podjednako značajan utjecaj na povećanje prihodovne strane proračuna imali su i prikupljeni prihodi na temelju poreza koji su u 2023. godini bili veći za 869 milijuna KM (8,8%). Glavni doprinos rastu prikupljenih poreza dali su prihodi od neizravnih poreza, na čiji je rast i u 2023. godini značajan utjecaj imala povišena inflacija, blagi rast privatne potrošnje, te jačanje ekonomske aktivnosti u uslužnim djelatnostima, naročito u sektoru turizma. Prihodi od neizravnih poreza su na kraju 2023. godine iznosili 8,45 milijardi KM, što predstavlja rast od

7,2% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Uz rast prihoda od neizravnih poreza, zabilježen je i rast prihoda od izravnih poreza, kao i rast ostalih kategorija na prihodovnoj strani. Istovremeno, ukupni rashodi sektora generalne vlade BiH zabilježili su snažniji rast u iznosu od 2,4 milijarde KM (14,1%), te su na kraju 2023. godine iznosili 19,2 milijardi KM. Entitetske vlade su u 2023. godini nastavile s programima fiskalnih mjera podrške stanovništvu uslijed povišene razine inflacije u vidu jednokratnih novčanih isplata socijalno osjetljivim kategorijama stanovništva, kao i kroz povećanje mirovina i plaća u javnom sektoru, slijedom čega su dvije najveće stavke na rashodovnoj strani proračuna, rashodi na temelju socijalne pomoći i rashodi na temelju naknada uposlenim, zabilježili značajniji rast od 21,2% i 14,1%, respektivno u odnosu na prethodnu godinu. Investicije u fiksnu aktivnu (neto nabava nefinancijskih sredstava) iznosile su 1,7 milijardi KM, te je sektor generalne vlade BiH na kraju 2023. zabilježio fiskalni deficit u iznosu od 600,5 milijuna KM ili 1,23% BDP-a (Grafikon 2.7).

Ukupan javni dug BiH na kraju 2023. godine iznosio je 12,95 milijardi KM⁸ ili 26,5% BDP-a. U odnosu na prethodnu godinu javni dug je zabilježio blagi pad od 0,5%, s tim da je u ovoj godini došlo do promijene u strukturi javnog duga u smislu značajnijeg smanjenja vanjske zaduženosti u BiH, uz istovremeno povećanje unutrašnje zaduženosti. Vanjski dug BiH⁹ na kraju 2023. godine iznosio je 8,92 milijarde KM i zabilježio je smanjenje od 889,5 milijuna KM (9,1%) u odnosu na prethodnu godinu. U 2023. godini nije došlo do znatnijeg povećanja kapitalnih investicija, te je slično kao i u prethodnoj godini izostalo značajnije povlačenje sredstva od ino-kreditora, što je u kombinaciji sa znatno većom otplatom vanjskog duga rezultiralo smanjenjem vanjske zaduženosti BiH. S druge strane, kao rezultat rasta tekuće potrošnje i nastavka provedbe fiskalnih mjera usmjerenih na ublažavanje učinaka visoke inflacije i pružanja pomoći najugroženijim kategorijama stanovništva,¹⁰ uz istovremeno manji rast

⁸ Izvor: MFT BiH, Informacija o stanju javne zaduženosti BiH na dan 31. 12. 2023. godine.

⁹ Vanjski dug BiH obuhvaća vanjski dug institucija BiH, vanjski dug entiteta FBiH i RS, vanjski dug Brčko distrikta i vanjski dug jedinica lokalne samouprave.

¹⁰ Detaljnije opisno u Godišnjem izvješću CBBiH za 2023. godinu, Tekstni okvir 2.

prihoda, entitetske vlade imale su povećanu potrebu za financiranjem proračuna, što je dovelo do znatnijeg rasta unutarnje zaduženosti u BiH. Prema podacima MFT-a BiH, unutarnji dug vlada u BiH na kraju 2023. godine iznosio je 4 milijarde KM i zabilježeno je povećanje od 824,5 milijuna KM (25,7%) u odnosu na prethodnu godinu. Entitetske vlade su se najviše zaduživale na domaćem tržištu kapitala, te su tijekom 2023. godine dva bh. entiteta ukupno emitirala 1,26 milijardi KM dužničkih vrijednosnih papira, što je dvostruko viša vrijednost emisije u odnosu na prethodnu godinu.¹¹ Zaduženja vlada entiteta na domaćem tržištu u 2023. godini realizirana su uz više kamatne stope u odnosu na prethodne godine. Kao i prethodnih godina entitetske vlade su još uvijek glavni pokretači aktivnosti na domaćim tržištima kapitala, te se povećanje javnih emisija na primarnom tržištu javnog duga odrazilo i na značajan rast prometa na bh. burzama, koji je u 2023. godini bio veći za 37,4% u odnosu na prethodnu godinu. Bankovni sektor je još uvijek jedan od najvećih kreditora sektora vlade, a ukupna izloženost bankovnog sektora prema svim razinama vlasti se u 2023. godini povećala na temelju kupovine vrijednosnih papira, dok su se krediti vladama nastavili blago smanjivati i u ovoj godini (Tablica 2.1).

Tablica 2.1: Potraživanja komercijalnih banaka od sektora vlade (u milijunima KM)

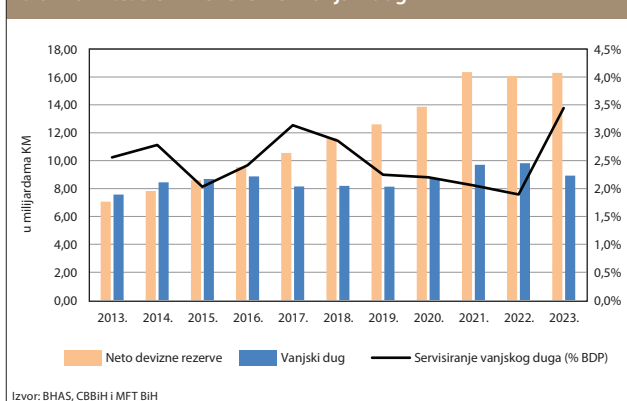
Potraživanja	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Središnja vlada	0,1	11,6	16,1	8,9	5,9
Kredit	0,0	11,6	16,1	8,9	5,9
Vrijednosni papiri	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Vlada na razini entiteta	2.006,8	2.439,4	2.474,8	2.554,7	2.764,4
Kredit	580,1	605,7	584,6	517,8	463,2
Vrijednosni papiri	1.426,6	1.833,7	1.890,1	2.036,9	2.301,2
Vlada županija	127,2	90,0	134,8	146,0	203,7
Kredit	114,5	80,9	125,7	146,0	203,7
Vrijednosni papiri	12,7	9,1	9,1	0,0	0,0
Vlada na razini općina	308,7	350,7	332,1	340,3	328,2
Kredit	297,7	341,0	323,8	333,5	323,3
Vrijednosni papiri	11,0	9,8	8,4	6,8	4,9
UKUPNO	2.445,6	2.891,7	2.957,8	3.050,0	3.302,2
(% od ukupne aktive)	7,0	8,2	7,8	7,8	8,0
Kredit	992,3	1.039,2	1.050,2	1.006,3	996,1
(% od ukupne aktive)	2,8	2,9	2,8	2,6	2,4
Vrijednosni papiri	1.450,4	1.852,6	1.907,6	2.043,7	2.306,1
(% od ukupne aktive)	4,1	5,2	5,0	5,2	5,6

Izvor: CBBiH

¹¹ U iznos su uključene vrijednosti emisije obveznica i trezorskih zapisa FBiH i RS na domaćim tržištima kapitala.

U 2023. godini udio javnog duga u BDP-u se nastavio smanjivati, što BiH prema kriterijima iz Maastrichta (iako nisu izravno primjenjivi, niti su podatci nužno potpuno usporedivi) svrstava u red umjereno zaduženih zemalja. Na kraju 2023. godine udio javnog duga u BDP-u iznosio je 26,5%, i bio je niži je za 2 postotna boda u odnosu na prethodnu godinu, slijedom nominalnog rasta BDP-a. Na kraju 2023. godine neto devizne rezerve CBBiH iznosile su 16,29 milijardi KM i zabilježile su rast od 1,4% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Uslijed znatno većeg iznosa otplate vanjskog duga u odnosu na prethodnu godinu (Grafikon 2.8), kao i blagog povećanja udjela duga s promjenjivom kamatnom stopom u 2023. godini zabilježen je rast troškova servisiranja vanjskog duga.

Grafikon 2.8: Devizne rezerve i vanjski dug

Međunarodna kreditna agencija Standard and Poor's (S&P) povećala je kreditni rejting BiH u 2023. godini s razine B na razinu B+, uz stabilne izgleda, dok je, sukladno ocjeni međunarodne rejting agencije Moody's Investor Service, kreditni rejting BiH zadržan na razini B3 sa stabilnim izgledima. Prema ocjeni analitičara, usprkos internim i eksternim izazovima ekonomija BiH se pokazala relativno otpornom tijekom 2023. godine. U veljači 2024. godine agencija S&P je potvrdila kreditni rejting BiH iz 2023. godine. Očekuje se da će nastavak usporavanja inflacije pozitivno utjecati na realni rast plaća i privatnu potrošnju u sljedećoj godini, a planirani investicijski projekti u području energije i izgradnje puteva bi trebali podržati ekonomski rast tijekom sljedećih nekoliko godina. Prema navodima analitičara iz S&P-a, do povećanja kreditnog rejtinga može doći ukoliko se postignu političke odluke utemeljene na konsenzusu, što bi, u srednjem roku, moglo ubrzati reforme i ekonomski rast.

Pokazatelji rizika fiskalne održivosti upućuju na nisku razinu rizika po finansijsku stabilnost koji dolaze iz sektora Vlade. Unatoč povišenoj razini ukupnih makroekonomskih rizika, u 2023. godini većina pokazatelja fiskalne stabilnosti bilježi poboljšanje vrijednosti i nalaze u sigurnom području prema definiranim referentnim razinama (Tablica 2.2). Izuzetak od sigurnog područja predstavlja ciklično prilagođen

primarni saldo (izražen u postotcima potencijalnog BDP-a), što je sasvim očekivano imajući u vidu povećanje ostvarenog deficita sektora generalne vlade BiH u 2023. godini. Kako bi nadomjestile povećanje proračunskih rashoda, entitetske vlade u BiH su imale povećanu potrebu za financiranjem, koje su pretežno realizirale kroz zaduženja na domaćem tržištu kapitala. Istovremeno, u 2023. godini uslijed izostanaka značajnijeg povlačenja sredstva od ino-kreditora i znatno većeg iznosa servisiranja, odnosno otplate glavnice ino-kredita zabilježeno je smanjenje vanjske i ukupne javne zaduženosti u BiH. Tako je omjer javne zaduženosti izražen u postotcima BDP-a smanjen za 2,1 postotni poen i na kraju 2023. godine nalazi se u sigurnom području, znatno ispod gornje granice referentne razine pokazatelja fiskalne održivosti. Implicitna kamatna stopa na dug sektora Vlade se u 2023. godini nalazi duboko u negativnom teritoriju, te se u odnosu na prethodnu godinu dodatno smanjila, što upućuje da je izloženost javnih financija rizicima i na tom temelju bila niža nego u prethodnoj godini. Kao odraz još uvijek povišene razine inflacije, implicitna kamatna stopa, koja se umanjuje za deflator BDP-a i u 2023. godini bila je negativna, dok je prosječna petogodišnja stopa rasta realnog BDP-a, koja obuhvaća i projekcije za sljedeće dvije godine, bila veća u odnosu na prethodnu godinu što je dodatno smanjilo vrijednost implicitne stope u ovoj godini. Uslijed smanjenja duga denominiranog u ostalim valutama izuzev eura, izloženost valutnom riziku se nastavila smanjivati i u 2023. godini. Također, prosječno dospijeće javnog duga je nešto više nego u prethodnoj godini, čime je rizik refinanciranja blago smanjen u usporedbi s prethodnom godinom. Budući da u 2023. godini nije bilo značajnijih povlačenja dugoročnih sredstava od međunarodnih kreditora, zabilježen je porast kratkoročnog vanjskog duga u omjeru prema deviznim rezervama.

Tablica 2.2: Pokazatelji rizika fiskalne održivosti

Indikator	Sigurno područje	Referentni nivo	Razina u BiH	Promjene u odnosu na prethodnu godinu
$r - g^1$	<	1,1	-5,03	-0,84
Javni dug sektora generalne vlade (% BDP-a)	<	42,8%	26,5%	-2,1%
Ciklički prilagođen primarni saldo (% potencijalnog BDP-a) ²	>	-0,50%	-0,9%	-1,2%
Potrebe za financiranjem (% BDP-a)	<	20,6%	5,9%	2,1%
Udio kratkoročnog duga u ukupnom dugu, preostala ročnost	<	44,0%	17,6%	5,8%
Dug denominiran u inozemnoj valuti (osim eura) ³	<	40,3%	20,8%	-4,5%
Prosječno dospijeće javnog duga (godine)	>	2,3	6,6	0,29
Kratkoročni inozemni javni dug (% deviznih rezervi), preostala ročnost	<	61,8%	9,2%	4,7%

Izvor: CBBiH, MFT BiH, BHAS, Fiskalno vijeće BiH, MMF, Ministarstva financija FBiH i RS
Napomene:

¹ r - Implicitna kamatna stopa na dug sektora Vlade umanjena za deflator BDP-a (pomični prosjek za pet godina); g - stopa rasta realnog BDP-a (pomični prosjek za pet godina)

² Za 2023. godinu korištena je projekcija MMF-a iz travnja 2024. godine

³ U kalkulaciju javnog duga denominiranog u inozemnim valutama, nije uključen dio javnog duga koji je denominiran u euru zbog fiksnog tečaja domicilne valute i eura.

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

KUĆANSTVA

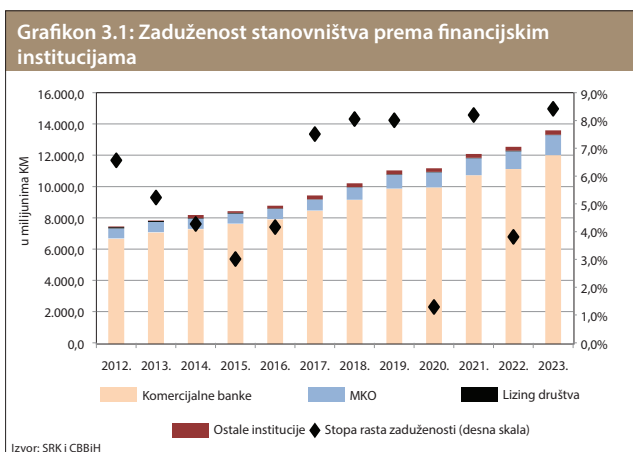

3. KUĆANSTVA

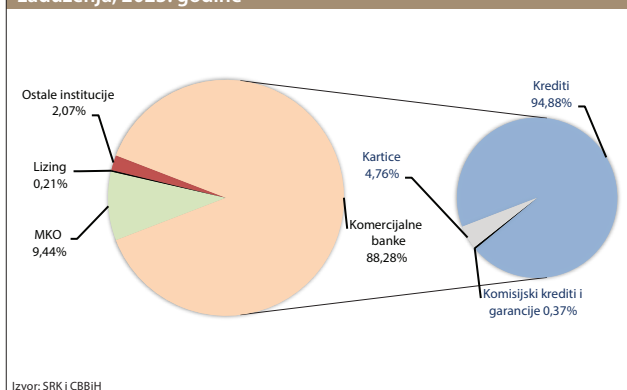
Povećana sklonost stanovništva ka potrošnji, uslijed slabljenja inflacijskih pritisaka i rasta realnih plaća dovela je i do rasta potražnje za kreditima i rasta zaduženosti kućanstava, posebno u drugoj polovici 2023. godine. Kućanstva se i dalje najviše zadužuju kod komercijalnih banaka, a porast zaduženosti je zabilježen u kategorijama kredita za opću potrošnju i stambenih kredita. Nastavljen je trend smanjenja nekvalitetnih u ukupnim kreditima sektora stanovništva, međutim određeni dio stanovništva se suočio s problemima u redovitom servisiranju obveza, što se ogleda u povećanju kredita u razini kreditnog rizika 2 u kategoriji stambenih kredita. Povećani rizik zaduživanja po promjenjivoj kamatnoj stopi u uvjetima snažnog rasta kamatnih stopa na ino-tržištima rezultirao je nastavkom trenda smanjivanja zaduženosti stanovništva s promjenjivom kamatnom stopom ili razdobljem fiksacije do jedne godine. Na godišnjoj razini došlo je do rasta ukupnih depozita stanovništva, u najvećoj mjeri sredstava na transakcijskim računima te kratkoročnih oročenih depozita.

U 2023. godini zabilježen je nastavak rasta zaduženosti sektora kućanstava, koji je bio potaknut porastom potrošnje u ovom sektoru. Ukupna zaduženost stanovništva na kraju 2023. godine, prema podacima iz SRK-a, iznosila je 13,6 milijardi KM, te je odnosu na kraj prethodne godine porasla za 8,4%. Tradicionalno, najveći dio zaduženosti stanovništva odnosi se na zaduženost po kreditima u komercijalnim bankama, koja je u 2023. godini zabilježila rast od 7,9% u odnosu na prethodnu godinu. Zaduzenost kod ovih financijskih institucija u ukupnoj zaduzenosti sudjeluje s 88,3%, što i dalje daje najveći doprinos rastu ukupne zaduzenosti stanovništva. Zaduzenost kućanstava kod mikrokreditnih organizacija također je porasla, te je prema podacima iz SRK u odnosu na prethodnu godinu veća za 13,8%. Zaduzenost kućanstava prema lizing tvrtkama u 2023. godini je i dalje zanemariva (Grafikon 3.1).

Struktura zaduzenosti stanovništva u komercijalnim bankama prema tipu zaduzenja u proteklom razdoblju nije se značajnije mijenjala, s tim da je u 2023. godini registrirano povećanje kod svih tipova potraživanja. Rast ukupnih potraživanja od stanovništva najvećim dijelom je rezultat porasta zaduzenosti stanovništva po klasičnim kreditima kod komercijalnih banaka. Ova potraživanja su u odnosu na prethodnu godinu zabilježila porast od 8,2%, čime je nastavljen njihov dugogodišnji rastući trend. Udio zaduzenosti po klasičnim kreditima u ukupnoj zaduzenosti stanovništva i dalje je daleko najveći i iznosi 94,9% (Grafikon 3.2).

Grafikon 3.2: Zaduzenost stanovništva prema institucijama i tipu zaduzenja, 2023. godine

U 2023. godini zabilježeno je blago povećanje aktivnog broja platnih kartica. Također je evidentirano povećanje ukupnog iskorištenog dijela limita po karticama, kao i prosječne zaduzenosti stanovništva po platnoj kartici. Broj evidentiranih platnih kartica u 2023. godini je veći za 1% u odnosu na prethodnu godinu, što je najvećim dijelom posljedica povećanja broja kartica s odgođenim plaćanjem. Odobreni limit po svim vrstama kartica je povećan, tako da je ukupan iznos odobrenog limita svih aktivnih kartica zabilježio rast od 6,3%. Iskorišteni dio limita svih aktivnih kartica zabilježio je povećanje za 2,7% u odnosu na prethodnu godinu. (Tablica 3.1).¹² Prosječna zaduzenost stanovništva po kreditnim karticama ostala je gotovo nepromijenjena u 2023. u odnosu na 2022. godinu, s obzirom da ovaj oblik zaduzivanja nosi visoke kamatne stope, koje su dodatno porasle tijekom 2023. godine, dok je prosječna zaduzenost po debitnim karticama porasla za 3,1%. Budući da je limit po debitnim karticama najčešće određen visinom prosječnih mjesečnih primanja, iskorišteni dio limita po kartici može se koristiti kao pokazatelj potrošnje stanovništva u odnosu na visinu svojih primanja. Prosječno zaduzenje po debitnim karticama na kraju 2023. godine iznosilo je 532 KM, što predstavlja 42% prosječne neto plaće u 2023. godini.

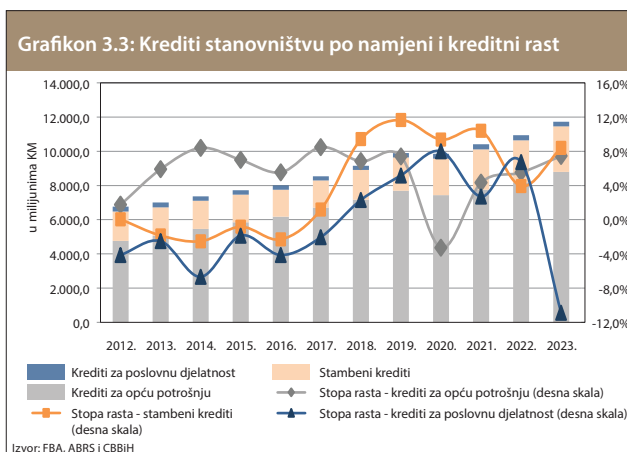
¹² Prilikom analize u obzir nisu uzete debitne kartice bez odobrenog iznosa dozvoljenog prekoračenja i po kojima ne postoji zaduzenost stanovništva, a koje su banke evidentirale u SRK.

	Broj aktivnih kartica		Odobreni iznos		Iskorišteni iznos		Zaduženje po kartici	
	2023.	Godišnja promjena	2023.	Godišnja promjena	2023.	Godišnja promjena	2023.	Godišnja promjena
Debitne kartice	684.630	-0,1%	967.331.120	7,9%	364.081.662	3,0%	532	3,1%
Kreditne kartice	262.559	1,0%	357.032.938	1,5%	165.554.677	1,3%	631	0,3%
Kartice sa odgođenim plaćanjem	160.942	5,8%	182.807.077	7,5%	41.208.516	6,0%	256	0,2%
UKUPNO	1.108.131	1,0%	1.507.171.136	6,3%	570.844.855	2,7%	515	1,7%

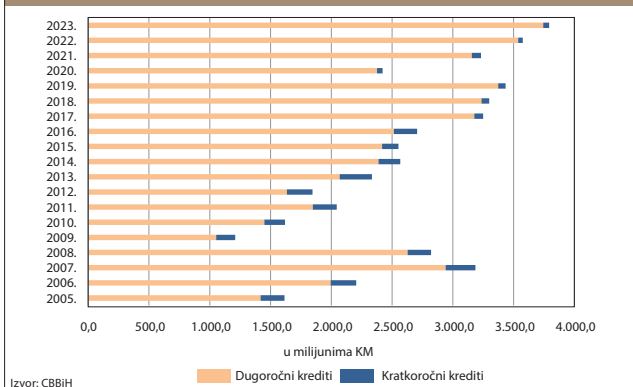
Izvor: SRK

Promatrajući strukturu potraživanja od stanovništva, u 2023. godini registriran je rast zaduženosti po svim tipovima kredita prema namjeni, izuzev u kategoriji kredita za poslovnu djelatnost. Kao i prethodnih godina, u strukturi potraživanja od stanovništva dominiraju krediti za opću potrošnju, u koje su uključena i potraživanja po svim tipovima kartica. Struktura kredita stanovništvu je ostala gotovo nepromijenjena u odnosu na prethodnu godinu (Grafikon 3.3), te najveći udio u ukupnim kreditima stanovništva čine krediti za opću potrošnju (75%), potom stambeni krediti (22,7%), dok se ostatak odnosi na kredite za poslovnu djelatnost (2,3%). Krediti za opću potrošnju su u 2023. godini nastavili bilježiti rast, po stopi od 7,5%. Rast kredita za opću potrošnju koji je značajniji nego u prethodnoj godini bio je potaknut blagim povećanjem potrošačkog optimizma, s obzirom na trend usporavanja inflacije i poboljšane pokazatelje s tržišta rada u vidu rasta realnih plaća i smanjenja nezaposlenosti. Stambeni krediti su u 2023. godini zabilježili rast od 8,4% u odnosu na prethodnu godinu, a njihov udio u ukupnim kreditima stanovništvu je ostalo na gotovo istoj razini kao u 2022. godini. Opisana kretanja na tržištu nekretnina (Tekstni okvir 2.) su u posljednjih nekoliko godina utjecala na rast potražnje za stambenim kreditima. Pored toga, krediti za opću potrošnju se posljednjih nekoliko godina u manjoj mjeri koriste za financiranje stambenih potreba, što je dovelo do jačanja potražnje za stambenim kreditima. Uvođenjem regulatornih limita u pogledu dužine trajanja i iznosa nenamjenskih i zamjenskih kredita, uz kontinuirani rast cijena nekretnina, krediti za opću potrošnju su u posljednjih nekoliko godina sve manje primjereni za financiranje stambenih potreba. Zaduzenost stanovništva na temelju kredita za poslovnu djelatnost je u 2023. godini zabilježila pad od 10,9%, te je i udio u ukupnoj zaduzenosti stanovništva smanjeno za 50 baznih poena.

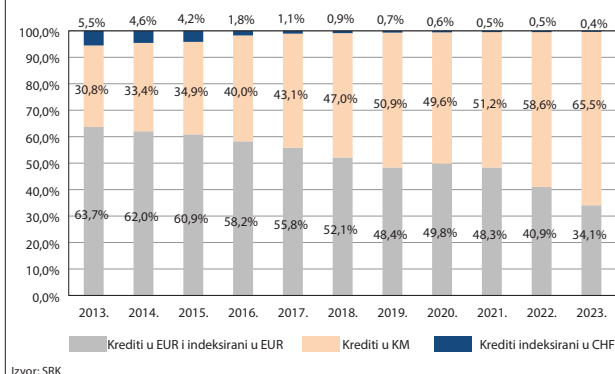
Prema podacima CBBiH u 2023. godini evidentirano je 3,8 milijardi KM novoodobrenih kredita stanovništvu, što predstavlja porast od 6,1% u odnosu na prethodnu godinu što ukazuje da je kreditna aktivnosti banaka u protekloj godini bila stabilna. U 2023. godini sektoru stanovništva odobreno je ili reprogramirano 216,7 milijuna KM kredita više u odnosu na 2022. godinu, pri čemu nije evidentna promjena u potražnji kada je riječ o ročnosti kredita (Grafikon 3.4). Ipak, iako je zahvaljujući smanjenju inflacijskih pritisaka od početka 2023. godine i rastu nominalnih plaća zaustavljen pad realnih neto plaća, zbog akumuliranih učinaka smanjenja raspoloživog dohotka iz prethodne godine, te blagog rasta kamatnih stopa, u sljedećem razdoblju segment stanovništva s najnižim raspoloživim dohotkom mogao bi se suočiti s poteškoćama u servisiranju obveza, što bi za posljedicu imalo rast kreditnog rizika u bankama i zaoštavanje uvjeta kreditiranja.

Grafikon 3.4: Novoodobreni krediti stanovništvu

Izvor: CBBiH

Grafikon 3.5: Valutna struktura kredita stanovništvu

Izvor: SRK

U valutnoj strukturi kredita stanovništva nastavljeno je smanjenje udjela kredita s valutnom klauzulom u euru u ukupnim kreditima. Iako za građane koji se zadužuju uz valutnu klauzulu u monetarnom režimu valutnog odbora praktički ne postoji rizik od povećanja kreditnih obveza uslijed promjene valutnog tečaja, ovakvi trendovi mogu se ocijeniti pozitivnim. Posljednjih godina je primjetan trend smanjenja udjela kredita u stranoj valuti i indeksiranih kredita u ukupnim kreditima stanovništvu, koji je nastavljen i u 2023. godini (Grafikon 3.5). Prema podacima iz SRK-a, krediti u EUR valuti i krediti s valutnom klauzulom u EUR u 2023. godini zabilježili su smanjenje za 9,8%, dok su krediti u KM zabilježili porast od 21%.

U 2023. godini zabilježen je rast kako kratkoročnih kredita, tako i dugoročnih kredita u svim kategorijama ročnosti. Zaduzenost stanovništva u EUR i s valutnom klauzulom u EUR bilježi pad po gotovo svim kategorijama ročnosti, dok je zaduzenost u KM zabilježila znatan rast. Promatrajući ročnu strukturu, stanovništvo je najviše zaduzeno po kreditima ugovorene ročnosti preko deset godina, a zatim po kreditima ročnosti od pet do deset godina (Tablica 3.2). Snažan rast kredita u KM u kategoriji ročnosti preko 10 godina rezultat je visoke potražnje za stambenim nekretninama i snažnog rasta cijena nekretnina koji je zabilježen u 2023. godini.

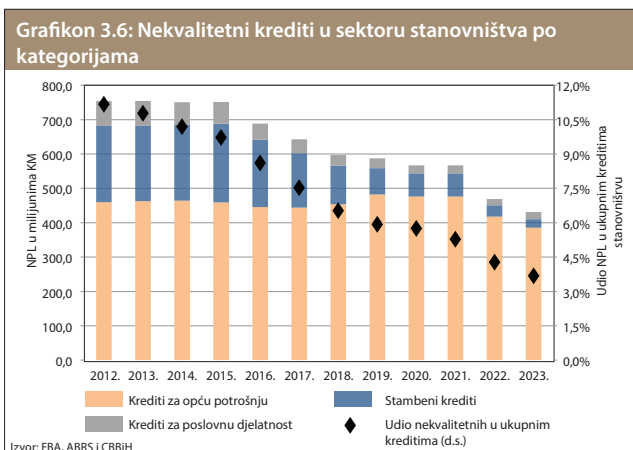
Tablica 3.2: Krediti stanovništvu, ročna i valutna struktura

Ročnost / Valuta	KM		Ostatak duga i dospjela nenaplaćena glavnica, u tisućama KM				UKUPNO	
	2023.	Godišnja promjena	Kredit u stranoj valuti i krediti s valutnom klauzulom		Ostali krediti u stranoj valuti		2023.	Godišnja promjena
			EUR	Godišnja promjena	2023.	Godišnja promjena		
do 1 godine	66.679	9,8%	4.369	10,3%	0	0,0%	71.048	9,8%
1 - 3 godine	235.544	9,5%	52.559	13,2%	3.671	3,7%	291.774	10,1%
3 - 5 godina	590.869	11,8%	90.047	1,1%	23.026	-15,5%	703.941	9,2%
5 - 10 godina	2.599.595	14,1%	675.485	-13,3%	13.350	-13,1%	3.288.430	7,0%
preko 10 godina	3.969.149	28,6%	3.062.743	-9,6%	1.215	-31,8%	7.033.107	8,6%
UKUPNO	7.461.836	21,0%	3.885.203	-9,8%	41.262	-13,9%	11.388.301	8,2%

Izvor: SRK

Razina nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima sektora kućanstva nastavila se smanjivati i u 2023. godini, jedanaestu godinu uzastopno. Udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima na kraju 2023. godine smanjen je u odnosu na prethodnu godinu za 61 bp i iznosilo je 3,7% (Grafikon 3.6). U 2023. godini je došlo do porasta kreditnih plasmana stanovništvu, što je uz smanjenje iznosa nekvalitetnih kredita doprinijelo poboljšanju pokazatelja nekvalitetni prema ukupnim kreditima. Poboljšanje kvaliteta kreditnog portfelja u sektoru kućanstava kao i u proteklm godinama bilo je rezultat aktivnosti koje su provodile banke, poput računovodstvenog i trajnog otpisa nekvalitetnih kredita i učinkovitijeg upravljanja kreditnim rizikom. Ukoliko se promatra kretanje nekvalitetnih kredita po namjeni, nekvalitetni krediti za opću potrošnju na kraju 2023. godine bilježe pad od 7,7% u odnosu na kraj prethodne godine, nekvalitetni krediti za stambenu izgradnju u promatranom razdoblju bili su manji za 24,7%. Iako su nekvalitetni krediti za obavljanje poslovne djelatnosti veći za 15,7% u odnosu na prethodnu godinu, ovi krediti čine vrlo mali segment ukupnih kredita, koji se kontinuirano smanjuje, što je razlog ovako značajnog porasta. Alternativni izvor financiranja poslovnih djelatnosti su mikrokreditne organizacije koje pružaju veću fleksibilnost financiranja obrtnika u odnosu na banke.

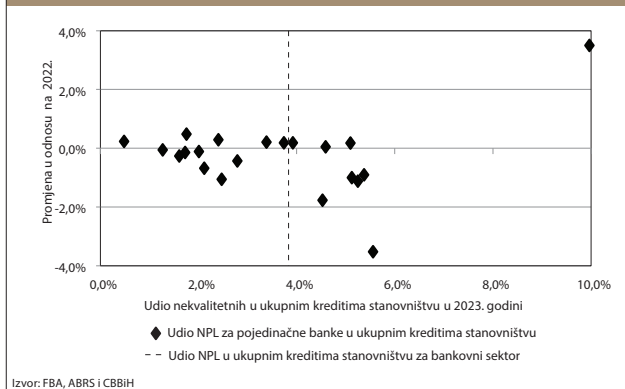
U 2023. godini evidentirano je smanjenje kredita u razini kreditnog rizika 2, u iznosu od 42,6 milijuna KM ili 4,8%, ali je u kategoriji stambenih kredita došlo do porasta kredita koji imaju povećani kreditni rizik od 18,4 milijuna KM ili 17,2%, što ukazuje da je došlo do kašnjenja u otplati određenog dijela kredita i rasta kreditnog rizika u ovoj kategoriji.

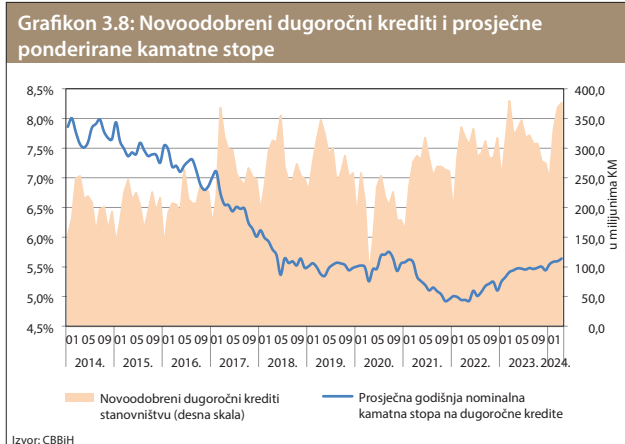
Promatrajući kvalitetu kreditnog portfelja u segmentu stanovništva po pojedinačnim bankama, može se uočiti da se udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima stanovništva u 2023. godini smanjio kod većine banaka u sektoru, uključujući i banke s najvećom koncentracijom nekvalitetnih kredita (Grafikon 3.7). Međutim, pojedine banke su zabilježile rast nekvalitetnih kredita, kao

posljedica materijalizacije ranije akumuliranog kreditnog rizika. Povećanje referentne kamatne stope ECB u 2023. godini utjecalo je na porast EURIBOR stope koja je sastavni dio kamatne stope na kredite ugovorene uz promjenjivu kamatnu stopu, ali banke nisu vršile dosljedno usklađivanje kamatnih stopa u postojećim ugovorima, te je porast kamatnih stopa u bankovnom sektoru BiH u 2023. godini znatno manji od porasta zabilježenog u zemljama eurozone. Pored toga što kamatne stope nisu usklađivane u postojećim ugovorima, generalno nije došlo do snažne transmisije monetarnih uvjeta iz EU na domaće tržište, što dokazuje i razina kamatnih stopa koje su ugovarane u 2023. godini. Ipak, u 2023. godini je došlo do nešto većeg rasta kamatnih stopa u usporedbi s prethodnom godinom, i realno je za očekivati njihovo daljnje povećanje, te posljedično i rast rizika u redovitom servisiranju obveza stanovništva u srednjoročnom razdoblju.

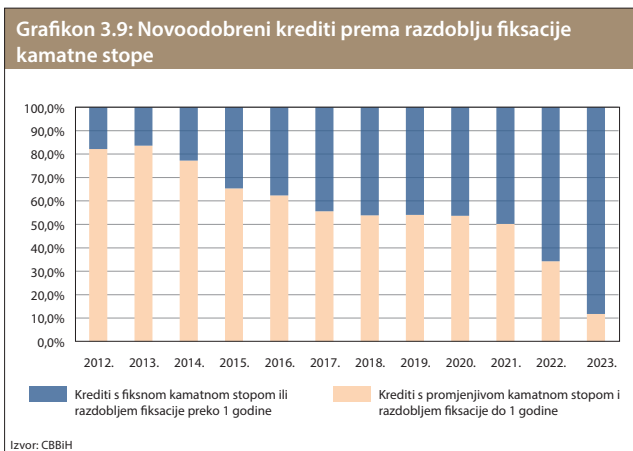
Grafikon 3.7: Nekvalitetni u ukupnim kreditima stanovništvu, po bankama

Kamatne stope na kredite stanovništvu zabilježile su blagi rast tijekom 2023. godine i prve polovice 2024. godine. Porast kamatnih stopa se odrazio na rast prosječne godišnje nominalne kamatne stope na dugoročne kredite u 2023. godini, koja je iznosila 5,44% i bila je veća za 38 baznih poena u odnosu na prethodnu godinu. Kamatne stope su nastavile rasti i u 2024. godini, te je prosječna ponderirana kamatna stopa na dugoročne kredite u travnju 2024. godine zabilježila rast za 20 baznih poena u odnosu na kraj 2023. godine (Grafikon 3.8).

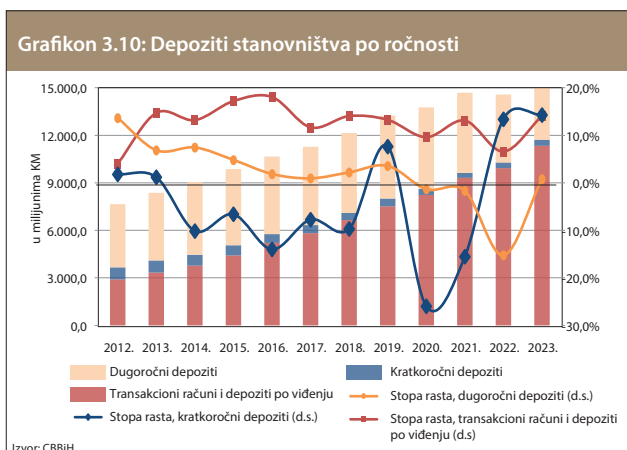

Kamatni rizik u sektoru stanovništva je ublažen, što se može zaključiti na temelju povećanog opsega kreditiranja uz fiksnu kamatnu stopu ili produžavanjem razdoblja fiksacije kamatne stope. Trend smanjivanja udjela kredita s promjenjivom kamatnom stopom ili razdobljem fiksacije do jedne godine u novoodobrenim kreditima stanovništvu nastavljen je i u 2023. godini, ali je bio znatno intenzivniji nego prethodnih godina. Potražnja za kreditima s fiksnom kamatnom stopom rasla je uslijed percepcije da će kamatne stope duže vrijeme ostati visoke na inozemnim tržištima, a istovremeno je i ponuda ovih kredita od strane banaka pratila potražnju. Krediti s promjenjivom kamatnom stopom ili razdobljem fiksacije do jedne godine su u 2023. godini činili 11,8% ukupnih novoodobrenih kredita stanovništvu, što je za 22,5 postotnih poena manje u odnosu na kraj 2022. godine (Grafikon 3.9). Isti trend nastavljen je i u prva četiri mjeseca 2024. godine, te je udio kredita s promjenjivom kamatnom stopom ili razdobljem fiksacije do jedne godine u novoodobrenim kreditima stanovništvu pao na 8,3%. Iako se ne raspolaže podacima na razini bankovnog sustava BiH, indikativni su podaci Agencije za bankarstvo FBiH, prema kojima je udio kredita s fiksnom kamatnom stopom u ukupnim kreditima 81,6% ukupnog portfelja na kraju prvog tromjesečja 2024. godine, dok je 18,4% ukupnog portfelja ugovoreno s promjenjivom kamatnom stopom.

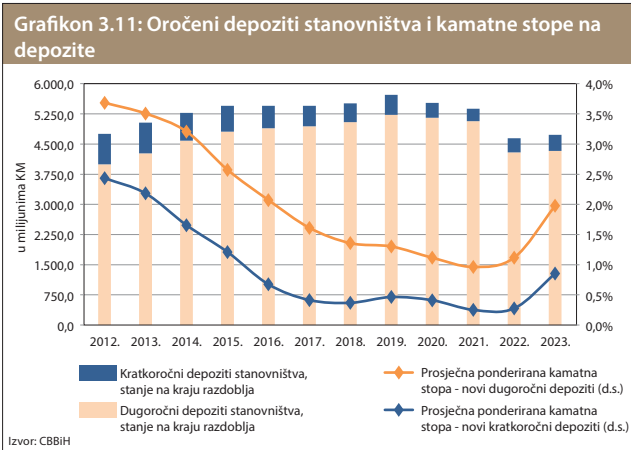
U 2023. godini zabilježen je rast ukupnih depozita stanovništva, kako sredstava na transakcijskim računima, tako i kratkoročnih i dugoročnih oročenih depozita. Ukupni depoziti stanovništva su na kraju 2023. godine iznosili 16,1 milijardu KM. Dinamika rasta depozita se vratila na razine prije 2022. godine, kada je došlo do značajnog povlačenja depozita uslijed problema sa Sberbank bankama. Najveći rast je, kao i prethodnih godina, zabilježen na transakcijskim računima i depozitima po viđenju koji su dostigli vrijednost od 11,3 milijarde KM, te čine 70,5% ukupnih depozita stanovništva. Rast kratkoročnih depozita je također bio značajan, dok je rast dugoročnih depozita bio vrlo nizak, jer su se kućanstva, dijelom i zbog porasta inflacije koja je obilježila 2022. godinu i koja je, usprkos padajućem trendu, ostala na nešto višim razinama u 2023. godini, te

njenog utjecaja na raspoloživi dohodak, u manjoj mjeri odlučivala na zaključivanje novih depozitnih ugovora na duži rok (Grafikon 3.10).

Prema podacima Agencije za osiguranje depozita BiH za 2023. godinu u kategorijama depozita koji premašuju iznos osiguranog štednog uloga od 70 tisuća KM bilježi se veći rast u broju zaključenih ugovora. Depoziti u kategoriji preko 70 tisuća KM su u promatranom razdoblju ostvarili rast broja zaključenih depozitnih ugovora od 6,8% u odnosu na 2022. godinu, te rast iznosa oročenja od 9,5%. S druge strane, depoziti do 70 tisuća KM zabilježili su rast broja zaključenih ugovora od 2,3%, dok je ukupan iznos oročenja porastao za 10,4%. Od ukupnog broja depozitnih računa svega 1,5% se odnosi na depozite preko 70 tisuća KM, što čini 43,5% ukupnih depozita stanovništva (7 milijardi KM). S druge strane, među depozitnim računima do 70 tisuća KM, u koje su uključeni i svi tekući računi stanovništva, prevladavaju depozitni računi s nižim iznosima sredstava, što ukazuje na to da samo manji dio stanovništva raspolaže značajnim viškom likvidnih sredstava.

Kamatne stope na depozite stanovništva, koje su posljednjih nekoliko godina bile na izrazito niskim razinama, zabilježile su porast u 2023. godini. Prosječna ponderirana kamatna stopa na depozite stanovništva s dogovorenim dospijecem (oročeni depoziti) u 2023. godini iznosila je 1,82% i veća je za 91 bazni poen u odnosu na 2022. godinu. Prosječna ponderirana kamatna stopa na dugoročne depozite iznosila je 1,98% i viša je za 86 baznih poena, a kamatna stopa na kratkoročne depozite stanovništva iznosila je 0,85% i viša je za 57 baznih poena u odnosu na prethodnu godinu (Grafikon 3.11). Nekoliko banaka je u 2023. godini počelo promovirati više kamatne stope od preko 3% na oročenu štednju, s posebnim pogodnostima, s ciljem poticanja rasta oročenih depozita. Iako je došlo do porasta kamatnih stopa na ove depozite, oročeni depoziti i dalje imaju udio od svega 29,5% u ukupnim depozitima.

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

PODUZEĆA

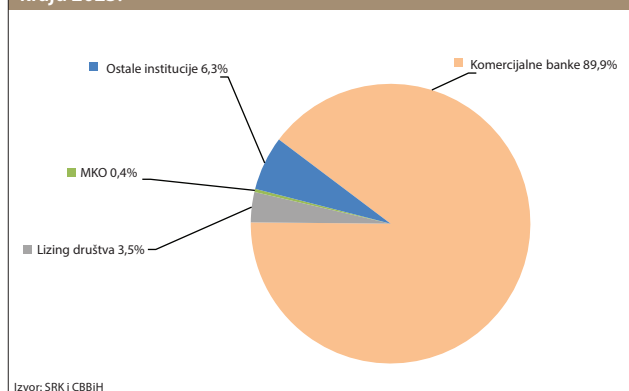

4. PODUZEĆA

Ukupna zaduženost sektora nefinancijskih poduzeća prema domaćim financijskim posrednicima zabilježila je znatno veći rast u 2023. godini u odnosu na prethodnu godinu, usprkos povećanim rizicima iz domaćeg i međunarodnog makroekonomskog okružja kojima je ovaj sektor bio izložen. U 2023. godini banke su i pored zaoštavanja uvjeta financiranja, kredite poduzećima plasirale po tek blagovišim kamatnim stopama u usporedbi s prethodnom godinom. Istovremeno nastavljen je rast vanjske zaduženosti poduzeća, koji smanjuje ovisnost poduzeća o bankovnom kreditiranju, ali s druge strane povećava njihovu izloženost potencijalnim negativnim vanjskim utjecajima koji mogu dovesti do poremećaja ili iznenadnih prekida u financiranju. Poslovni prihodi nefinancijskih poduzeća i kapitaliziranost, kao pokazatelj stabilnosti poslovanja, ukazuju da su poduzeća uspjela amortizirati rizike koji proizlaze iz slabog domaćeg i međunarodnog ekonomskog okružja, te su i poduzeća koja su pretežno izvozno orijentirana ostvarila samo blaži pad poslovnih prihoda. Posljedično, poduzeća su bila u mogućnosti uredno servisirati postojeće obveze, što se ogleda kroz pad razine nekvalitetnih potraživanja u bankama i primjerenim kapacitetima za daljnje zaduživanje. U sljedećem razdoblju, ključni rizici za poslovanje poduzeća predstavljaju nastavak slabljenja vanjske potražnje, pooštavanje uvjeta financiranja, te još uvijek nazočni inflacijski pritisci, iako dosta slabiji nego u prethodnoj godini. Također, dodatno opterećenje za poslovanje poduzeća predstavljat će uvođenje karbonske naknade na izvozne proizvode u EU, što bi u konačnici moglo umanjiti konkurentnost domaćih izvoznih poduzeća ukoliko na vrijeme ne počnu prilagođavati svoje poslovanje sukladno standardima zelene ekonomije.

Ukupna zaduženost sektora nefinancijskih poduzeća prema domaćim financijskim posrednicima u 2023. godini zabilježila je povećanje u odnosu na prethodnu godinu. Prema podacima iz SRK-a, ukupna zaduženost pravnih osoba prema svim skupinama financijskih posrednika na kraju 2023. godine iznosi 14,4 milijardi KM i veća je za 6,8% u odnosu na prethodnu godinu. Mjereno udjelom u BDP-u, ukupna zaduženost poduzeća prema svim skupinama financijskih posrednika zadržala se na gotovo istoj razini i iznosi 29,5% BDP-a. Zaduzenost korporativnog sektora može se, u najvećoj mjeri, promatrati kao zaduzenost prema bankovnom sektoru. Uzimajući u obzir slabu razvijenost ostalih segmenata financijskog tržišta, primarni izvor financiranja poduzeća u BiH su banke. Udio bankovnog sektora u ukupnom dugu poduzeća čini čak 89,9% duga poduzeća prema svim skupinama financijskih posrednika u BiH, dok je zaduživanje na tržištu kapitala i dalje neznatno (Grafikon 4.1).

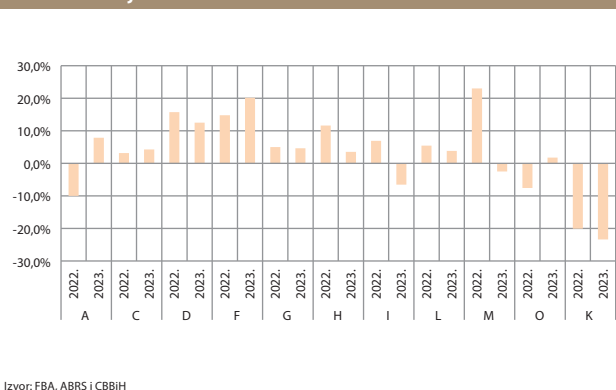
Grafikon 4.1: Potraživanja od poduzeća prema tipu zaduženja na kraju 2023.

Prema podacima iz SRK-a, ukupan dug pravnih osoba prema bankama u BiH na kraju 2023. godine iznosi 26,4% BDP-a. U strukturi bankovnih potraživanja pravnih osoba, potraživanja na temelju klasičnih (kratkoročnih i dugoročnih kredita) i revolving kredita čine najznačajniji dio ukupnih potraživanja, dok izloženosti na temelju jamstava, akreditiva i faktoringa čine manji dio ukupnih potraživanja i nemaju sustavnu važnost. Udio duga pravnih osoba prema mikro kreditnim organizacijama i lizing društvima je i dalje zanemarivo u ukupnom dugu. **Uslijed jačanja kreditne aktivnosti u sektoru nefinancijskih poduzeća ukupna izloženost bankovnog sektora prema pravnim osobama zabilježila je veći rast u odnosu na prethodnu godinu, iako je ekonomska aktivnost u većini djelatnosti bila slabija nego u prethodnoj godini.** Ukupna izloženost bankovnog sektora prema pravnim osobama iznosila je 11,8 milijardi KM i bila je veća za 3,9%, dok je ukupna izloženost banaka prema nefinancijskim poduzećima zabilježila rast od 6,3% u usporedbi s prethodnom godinom. Promatrano prema ekonomskim djelatnostima, izloženost bankovnog sektora u BiH i dalje je najveća prema poduzećima iz djelatnosti *Trgovine i Prerađivačke industrije*, na koje se odnosi 53,3% ukupne izloženosti bankovnog sektora prema svim pravnim osobama. U 2023. godini proizvodne djelatnosti koje su najviše izvozno orijentirane ostvarile su pad ili vrlo skroman rast bruto dodane vrijednosti slijedom usporavanja ekonomske aktivnosti glavnih vanjskotrgovinskih partnera BiH i padom izvozne potražnje. Najviše su bila pogođena poduzeća iz djelatnosti *Prerađivačke industrije*, u kojoj je zabilježen najveći pad opsega industrijske proizvodnje i realne ekonomske aktivnosti (5,1%). U okviru djelatnosti prerađivačke industrije najviše je smanjena proizvodnja baznih metala kao izravna posljedica globalnog pada potražnje za čelikom, te zastoja u proizvodnji jednog od najvećih postrojenja za proizvodnju željeza. Ipak, zaduzenost poduzeća iz djelatnosti *Prerađivačke industrije* povećana je za 4,3% u odnosu na prethodnu godinu. Kratkoročni izgledi za snažniji ekonomski oporavak glavnih vanjskotrgovinskih

partnera su prilično slabi, te se uz slabu vanjsku potražnju, ne može očekivati značajniji oporavak industrijske proizvodnje u BiH. Ovakve okolnosti u sljedećem razdoblju mogu dovesti izvozno orijentirana poduzeća do poteškoća u servisiranju obveza, te posljedično do materijalizacije kreditnog rizika u bankovnom sektoru BiH, s obzirom na razinu izloženosti prema djelatnosti prerađivačke industrije. Istovremeno, djelatnost *Trgovina*, prema kojoj je bankovni sektor najviše izložen, ostvarila je značajniji rast bruto dodatne vrijednosti, a poduzeća iz ove djelatnosti povećala su zaduženost u bankama za 4,6% na godišnjoj razini. Poduzeća iz djelatnosti *Građevinarstva* zabilježila su značajniji rast kreditne zaduženosti u bankama od čak 20,1%, iako je u ovoj djelatnosti došlo do blagog pada bruto dodane vrijednosti. Rast kreditne zaduženosti u ovoj djelatnosti može se objasniti rastom indeksa proizvođačkih cijena u građevinarstvu i rastom izvođačkih cijena radova u niskogradnji koji je zabilježen u odnosu na prethodnu godinu. Već šestu godinu zaredom, nastavljen je negativan trend rasta realne ekonomske aktivnosti u djelatnosti *Vađenja rude i kamena*, koja je u 2023. godini bila niža za 4,5% u odnosu na prethodnu godinu, kao i smanjenja zaduženosti u bankama (2,8%), što bi moglo ukazivati na postupanju kontrakciju ove industrije. Najveći rast bruto dodane vrijednosti ostvaren je u uslužnim djelatnostima, ali je samo u pojedinim bio praćen rastom zaduženosti prema bankovnom sektoru. Najveći postotni rast kreditne zaduženosti zabilježen je kod poduzeća koja se bave određenim uslužnim djelatnostima, poput djelatnosti vezanih za *Umjetnost, zabavu i rekreaciju*, te poduzeća iz *Administrativnih, pomoćnih i uslužnih djelatnosti*. Njihov udio u ukupnoj kreditnoj zaduženosti poduzeća nije značajno (manje je od 1%) te zbog niske baze bilježe izrazito visok kreditni rast. S druge strane, zahvaljujući snažnoj ekspanziji turizma i povećanju opsega usluga najveći rast bruto dodane vrijednosti ostvaren je u djelatnosti *Hotelijerstvo i ugostiteljstvo* (16,5%), dok je istovremeno zaduženost poduzeća iz ove djelatnosti smanjena za 6,6%. Poduzeća iz ove djelatnosti su smanjila svoju zaduženost kod bankovnog sektora, što može ukazivati da su u 2023. godini izostale značajnije nove investicije, te da je rast ostvaren iz postojećih kapaciteta. Drugu godinu za redom nastavljen je pad kreditnog zaduženja kod poduzeća iz *Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja* (23%), što je u najvećoj mjeri posljedica razduživanja jedne banke prema nerezidentnim bankovnim institucijama (Grafikon 4.2).

Grafikon 4.2: Godišnje promjene potraživanja od poduzeća prema odabranim djelatnostima

Legenda:

- A - Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov i ribolov
- C - Prerađivačka industrija
- D - Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija
- F - Građevinarstvo
- G - Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala
- H - Prevoz i skladištenje
- I - Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)
- K - Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- L - Poslovanje nekretninama
- M - Stručne, naučne i tehničke djelatnosti
- O - Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje

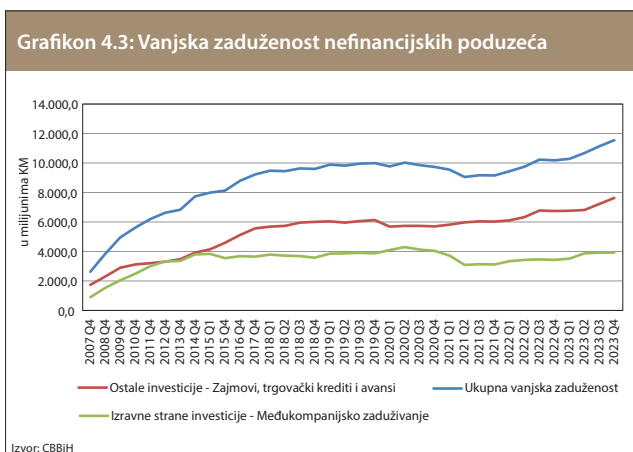
OSTALO:

- E - Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša
- J - Informacije i komunikacije
- N - Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
- P - Obrazovanje
- Q - Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite
- R - Umjetnost, zabava i rekreacija
- S - Ostale uslužne djelatnosti

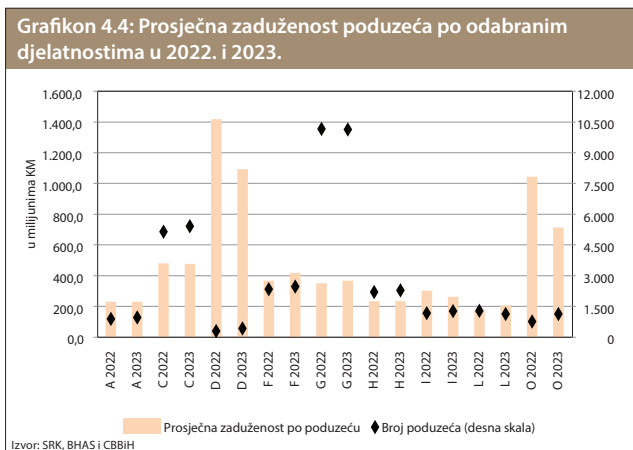
Vanjska zaduženost nefinancijskih poduzeća u BiH nastavila je bilježiti značajniji rast i u 2023. godini i uzimati sve veći udio u strukturi njihove ukupne zaduženosti, što povećava rizike po poslovanje poduzeća uslijed izloženosti potencijalnim negativnim vanjskim utjecajima. Prema podacima CBBiH iz Statistike međunarodne investicijske pozicije BiH,¹³ ukupna zaduženost nefinancijskih poduzeća prema inozemstvu, uključujući i neprofitne institucije koje služe kućanstvima (NPISH) na kraju 2023. godine iznosi 11,55 milijardi KM, što je za 1,38 milijardi KM ili 13,6% više u odnosu na kraj 2022. godine. Od ukupnih financijskih obveza, 66% zaduženosti nefinancijskih poduzeća odnosi se na vanjsku zaduženost na temelju zajmova i trgovačkih kredita i avansa, dok se 34% zaduženosti odnosi na izravno međukompanijsko zaduživanje između poduzeća. U 2023. godini najveći rast vanjske zaduženosti poduzeća zabilježen je na temelju zajmova koji su bili veći za 889 milijuna KM ili 13,2%, dok je izravno međukompanijsko zaduživanje bilo veće za 491,2 milijuna KM ili 14,3%. Kontinuirani trend rasta vanjske zaduženosti ovog sektora, koji je izražen u posljednjih jedanaest godina, ukazuje na činjenicu da nefinancijska poduzeća u BiH potrebe za financiranjem

¹³ Međunarodna investicijska pozicija je statističko izvješće koje prikazuje vrijednost i kompoziciju financijske aktive rezidenata jedne ekonomije, koja predstavlja potraživanja promatrane ekonomije od nerezidenata, te financijsku pasivu rezidenata jedne ekonomije, koja predstavlja obveze rezidenata promatrane ekonomije prema nerezidentima.

svog poslovanja u značajnoj mjeri realiziraju putem vanjskog zaduživanja na stranom tržištu, te da pronalaze fleksibilnost koju im financiranje od banaka u zemlji možda ne pruža. Međutim, promjene u strukturi financiranja povećavaju rizike za poslovanje poduzeća, naročito u slučaju značajnijih šokova u međunarodnom vanjskom okružju, što u konačnici može dovesti do poremećaja ili iznenadnih prekida u financiranju ovog sektora (Grafikon 4.3).

I pored povišene razine makroekonomskih rizika u 2023. godini i turbulencija u međunarodnom okružju u posljednje četiri godine, nije došlo do značajnijih promjena u broju i prosječnoj zaduženosti poduzeća u većini djelatnosti, što ukazuje na njihovu slabu sposobnost prilagodbe promjenama u makroekonomskim okolnostima (Grafikon 4.4).

U 2023. godini došlo je do povećanja duga na temelju klasičnih kredita u sektoru poduzeća, s tim da nije došlo do promjene u ročnoj strukturi, a prosječan rok do dospijea je blago povećan. U financiranju svojih poslovnih aktivnosti poduzeća se u najvećoj mjeri oslanjaju na financiranje putem klasičnih kredita. Ukupan dug poduzeća na temelju klasičnih kredita na kraju 2023. godine viši je za 8,3% u odnosu na prethodnu godinu. U sektoru poduzeća, prema ugovorenoj ročnosti, kao i prethodnih godina prevladavaju dugoročni krediti, koji na kraju godine čine 92% ukupnih

kredita. Prema podatcima iz SRK-a, u 2023. godini je došlo do blagog smanjenja iznosa duga na temelju klasičnih kredita poduzećima u kategorijama preko 10 godina kao rezultat neizvjesnosti i povišenih rizika u pogledu budućih makroekonomskih kretanja, koja su se destimulativno odrazila na gospodarske subjekte da ulaze u investicije s ovako dugim rokom. Međutim, blagi pozitivni signal za pokretanje dugoročnih investicija i rast ekonomske aktivnosti daje potencijalno ubrzanje procesa pregovaranja s EU, s obzirom na to da je u ožujku 2024. godine BiH dobila pregovarački status otvaranjem pristupnih pregovora s EU, što će otvoriti mogućnosti uporabe brojnih razvojnih programa i poticaja. S druge strane, ostale tri kategorije ročnosti bilježe povećanje duga, koje je najznačajnije u kategoriji ročnosti od 3 do 5 godina i iznosi 13,4%. Najveći udio u ukupnim klasičnim kreditima (57%) imaju krediti od 5 do 10 godina. (Tablica 4.1). Na temelju podataka o ročnoj strukturi kredita prema preostaloj ročnosti, prosječno dospijea je blago naraslo i iznosi 42,1 mjeseci.

Tablica 4.1: Krediti poduzećima, ročna i valutna struktura ostatka duga

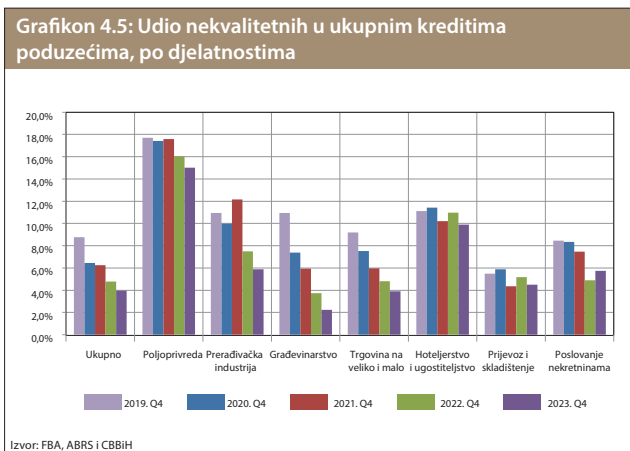
Ročnost	Ostatak duga i dospeljena nenaplaćena glavnica					
	KM	Kreditni u stranoj valuti i krediti s valutnom klauzulom				
		EUR	CHF	USD	KWD	UKUPNO
do 1 godine	471.098	246.184	14.235	30.911	0	762.428
1 do 3 godine	1.145.339	275.800	0	0	0	1.421.139
3 do 5 godina	1.225.124	713.814	0	0	0	1.938.938
5 do 10 godina	1.992.594	1.760.217	327	0	459	3.753.598
preko 10 godina	420.321	750.998	0	210	20	1.171.550
UKUPNO	5.254.477	3.747.013	14.562	31.121	480	9.047.652

Izvor: SRK

Prema statističkim podatcima CBBiH, kreditna aktivnost banaka je bila snažnijeg intenziteta u segmentu dugoročnih kredita iznosa od 0,25 do 1 milijun KM. Također, podatci ukazuju da je financiranje većih investicijskih projekata u sektoru nefinancijskih poduzeća bilo nešto više u usporedbi s prethodnom godinom, međutim iznos ove vrste kredita je i dalje na skromnoj razini.

Nepovoljnije makroekonomsko okružje nije rezultiralo značajnim rastom sustavnih rizika za bankovni sektor. Nekvalitetni krediti su zabilježili pad, što je uz rast zaduženosti dovelo do nastavka trenda smanjenja udjela nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u sektoru poduzeća u 2023. godini. Ipak, u pojedinim industrijama postoje naznake početka akumulacije kreditnog rizika, te bi prolongacija makroekonomskih slabosti, daljnje pooštavanje uvjeta financiranja i uvođenje naknada izvoznicima na prekograničnu emisiju CO2 mogli dovesti do rasta troškova poslovanja poduzeća i rezultirati materijalizacijom kreditnog rizika u bankama. Udio nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u sektoru

poduzeća na kraju 2023. godine iznosio je 4%, što je za 0,8 postotnih poena manje u odnosu na prethodnu godinu. Promatrajući kvalitetu kreditnog portfelja po djelatnostima na godišnjoj razini, u skoro svim skupinama ekonomskih djelatnosti zabilježeno je smanjenje nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima u 2023. godini (Grafikon 4.5). Također, niža stopa *defaulta* u sektoru poduzeća ukazuje da nije došlo do materijalizacije kreditnog rizika. Međutim, promatrajući kredite po razini kreditnog rizika, evidentno je da se povišena razina rizika u makroekonomskom okružju ipak dijelom prenijela na poslovanje poduzeća u djelatnosti *građevinarstva* i djelatnosti *prijevoza i skladištenja*, u kojima je u 2023. godini zabilježeno značajnije povećanje udjela kredita u razini kreditnog rizika 2 u ukupnim kreditima. U okolnostima nazočnih inflacijskih pritisaka, u sljedećem razdoblju može se očekivati nastavak rasta troškova proizvodnje za poduzeća, što bi se uz slabiju vanjsku potražnju, moglo odraziti na povećanje stope *defaulta* i pogoršanje kvalitete kreditnog portfelja u bankama. Dodatni pritisak na rast troškova za poduzeća koja izvoze u EU predstavlja uvođenje karbonske naknade CBAM (engl. Carbon Border Adjustment Mechanism) početkom 2026. godine, što je detaljnije opisano u Tekstnom okviru 3. Ovo bi moglo doprinijeti povećanju kreditnog rizika koji proizlazi iz sektora nefinancijskih poduzeća u srednjoročnom razdoblju.

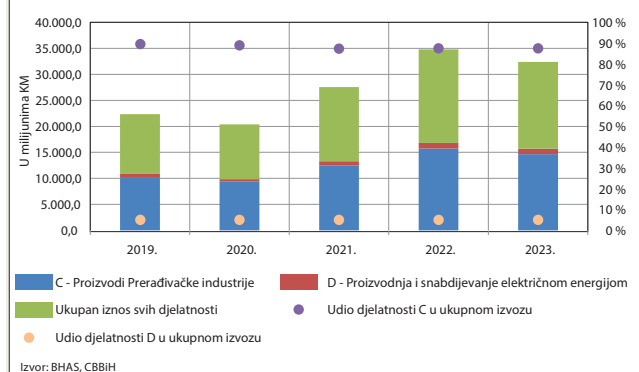

Tekstni okvir 3: Utjecaj uvođenja karbonske naknade na poslovanje poduzeća i gospodarstvo u BiH

Pojam klimatskih promjena najčešće se opisuje kao globalno zatopljenje kojem je uzrok industrijski razvoj s posljedičnim povećanjem emisije stakleničkih plinova. Najveći udio u stakleničkim plinovima čine ugljikov dioksid i metan, koji primarno nastaju sagorijevanjem fosilnih goriva u proizvodne i energetske svrhe. Rješenje problema klimatskih promjena podrazumijeva pokretanje značajnog broja aktivnosti i mjera kojim bi se ograničio opseg i stupanj zatopljenja, te postiglo prilagođavanje trenutnim i predstojećim klimatskim promjenama. Sukladno tome, BiH se potpisivanjem deklaracije o Zelenom programu za Zapadni Balkan, 10. studenog 2020. u Sofiji (Sofijska deklaracija), obvezala da će provoditi mjere

u oblasti ublažavanja klimatskih promjena, energetske tranzicije, održive mobilnosti i cirkularne ekonomije. Neke od tih mjera predstavljaju uvođenje pristojbe na emisije najznačajnijeg stakleničkog plina, ugljikovog dioksida i tržišnih modela za poticanje obnovljivih izvora energije, kao i postupno ukidanje subvencija za ugalj. Kako bi se tržišni uvjeti izjednačili za sva poduzeća i izbjeglo tzv. „curenje“ odnosno „iseljavanje ugljika“ zbog premještanja karbonski-intenzivne industrije izvan Europske unije, EU uvodi karbonsku naknadu – CBAM (engl. Cross Border Adjustment Mechanism) za proizvode koje se uvoze u EU iz zemalja koje nemaju uveden sustav trgovanja emisijama ugljikova dioksida, poput BiH. Fazna primjena karbonske naknade planirana je da započne od siječnja 2026. godine i bit će razmjerna količini emitiranog ugljikovog dioksida prilikom proizvodnje električne energije i drugih proizvoda s visokim stupanjem emisije CO₂, uključujući i neizravne obračune emisija CO₂ u sekundarnoj proizvodnji. Uvođenje, odnosno primjena CBAM mehanizma na izvoznike iz BiH bi mogla imati vrlo negativne posljedice, uzimajući u obzir postotno visok udio izvoza BiH u zemlje Europske unije (73,6%) i veliki volumen karbonske emisije bh. gospodarstva.

Grafikon TO 3.1: Vrijednost izvoza u djelatnostima koje će biti najviše podložne primjeni CBAM mehanizma

Analizirajući strukturu izvoza u EU, primarnih i sekundarnih skupina proizvoda, koji su podložni primjeni CBAM mehanizma, može se zaključiti da će najveći rizici biti vezani za poslovanje poduzeća koja se bave prerađivačkom industrijom i to u sektorima proizvodnje cementa, željeza, čelika, aluminija, gnojiva i proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, imajući u vidu njihov stupanj udjela u ukupnom izvozu BiH. Također, konkurentnost izvoznih cijena u navedenim sektorima, ukoliko se ne poduzmu primjerene mjere dekarbonizacije, bit će ozbiljno ugrožena, s obzirom na to da najavljena primjena CBAM mehanizma u zemljama članicama EU počinje od 2026. godine (CBAM naknade će biti ekvivalentne emisiji CO₂ proizvoda iz zemalja koje nisu pokrenule postupak primjene EU ETS modela). Tablica TO3.1. prikazuje najznačajnije izvozne skupine proizvoda prema vrijednosti izvoza u razdoblju od 2019. do 2023. godine, izuzev električne energije (koja je posebno prikazana u Tablici TO3.2.), pri čemu su sve tri izvozne skupine proizvoda energetske i karbonske visoko intenzivne.

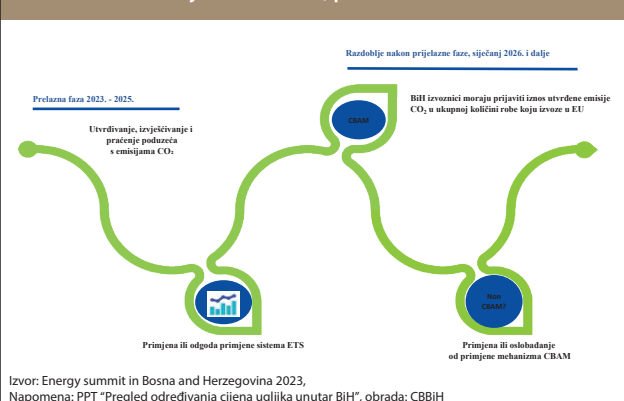
Tablica TO3.1: Pregled izvoznih vrijednosti BiH proizvoda podložnih potencijalnoj primjeni CBAM mehanizma

Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Bazni metali i proizvodi od baznih metala	2.100.060	1.739.955	3.095.824	4.079.321	3.081.433
Elektrotehnička oprema	1.590.204	1.582.664	2.042.610	2.484.672	2.740.229
Proizvodi mineralnog podrijetla	1.070.043	876.080	1.412.180	2.020.733	1.837.540

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Najavljenim uvođenjem CBAM mehanizma od 2026. godine, povećavaju se rizici za poslovanje poduzeća u BiH koja izvoze u EU i to u vidu potencijalno značajnog povećanja troškova dekarbonizacije. Također, regulatori će od banaka u BiH u sljedećem razdoblju zahtijevati da uzmu u obzir klimatske i okolinske rizike u svim relevantnim fazama odobravanja kredita i upravljanja kreditnim rizikom, te da primjereno izvrše procjene spomenutih rizika, što znači da će se prilikom odobravanja novog zaduženja razmatrati koliko je određeno poduzeće koristilo fosilna goriva i sukladno emisijama CO₂, banke će utvrđivati cijenu zaduživanja. Navedeno, može biti dodatni rizik za poduzeća u BiH koji se ogleda u višim kamatnim stopama na kredite ukoliko na vrijeme ne poduzmu mjere za dekarbonizaciju proizvodnje.

Kako bi se izbjegle potencijalne negativne posljedice, BiH je u suradnji s Tajništvom Energetske zajednice započela pripreme za uvođenje Sustava za trgovanje emisijama – ETS (engl. Emission Trading System). Uvođenje sustava ETS će u konačnici isključiti primjenu mjera CBAM-a na izvoz iz BiH u EU, a sav novac prikupljen od ETS sustava bi ostajao unutar BiH. Paralelno s tim, BiH treba uvesti CBAM za one države koje nemaju ETS kako bi izjednačila svoje i tržišne uvjete ostalih zemalja. Predviđeno je da se model ETS-a usvoji u BiH do početka 2026. godine, do kada bi se trebale implementirati i druge aktivnosti za uspostavu funkcionalnog ETS sustava. To, između ostalog, podrazumijeva sustav prikupljanja podataka i izračuna emisija za sva postrojenja koja će se registrirati kao obveznici ETS-a. Obveznici ETS-a su svi značajni emiteri ugljikovog dioksida, kao što su termoelektrane, toplane snage iznad 20 MW, cementare, željezare, koksna industrija, tvornice celuloze i papira i sva postrojenja koja imaju kotlove na fosilna goriva ukupne snage 20 MW i više. Cijene emisijskih dozvola u početku bi bile manje nego u EU, a postupno bi se usklađivale sukladno studiji koju je izradilo Tajništvo Energetske zajednice. Pripreme se u prvom koraku odnose na uspostavu detaljne evidencije podataka potrebnih za izračun i verifikaciju emisija CO₂. Na temelju toga se mogu procijeniti troškovi za emisijske naknade nakon uvođenja ETS-a. Procjena tih naknada je ulazni podatak za izradu plana smanjenja emisija s mjerama kao što su zamjena fosilnih goriva s obnovljivim izvorima energije i povećanje energetske učinkovitosti.

Slika TO3.1: Predstojeće aktivnosti, prilike i izazovi

Izvor: Energy summit in Bosna and Herzegovina 2023, Napomena: PPT "Pregled određivanja cijena ugljika unutar BiH", obrada: CBBiH

Vrijedi istaknuti da primjena CBAM mehanizma uključuje izravne i neizravne emisije CO₂, dok je ETS sustav utemeljen na identificiranim postrojenjima i uključuje samo izravne emisije CO₂.

Sredstva prikupljena od prodaje ETS certifikata će se kao namjenska sredstva investirati u zelenu tranziciju ka obnovljivim izvorima energije i aktivnostima za podizanje energetske učinkovitosti u BiH. U svemu navedenom, ključne aktivnosti će biti vezane za tranziciju elektro-energetskog sektora zbog aktualnog visokog postotnog udjela termoelektrana u ukupnom instaliranom kapacitetu svih izvora električne energije u BiH (Tablica TO3.2).

Tablica TO3.2: Proizvodnja i izvoz električne energije u BiH

Godina	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Proizvodnja električne energije u BiH (GWh)	16.074,02	15.390,67	17.055,44	15.035,96	15.821,70
Neto izvoz (GWh)	6.568,84	7.327,44	8.197,66	6.853,90	7.886,41
Postotni udio snage termoelektrana u BiH unutar ukupne instalirane snage svih elektrana u BiH	48,32%	47,59%	46,83%	46,35%	45,24%

Izvor: Državna regulatorna agencija za električnu energiju

Uvjetno izuzeće iz primjene CBAM mehanizma na izvoz električne energije iz BiH na tržište EU nakon siječnja 2026. godine, a najdalje do početka 2030. godine, bit će moguće ukoliko:

- BiH potpiše sporazum s EU u kojem prihvaća obvezu primjene zakone EU iz domene proizvodnje električne energije, uključujući propise vezane za obnovljive izvore energije, zaštitu okoline i konkurencije;
- BiH integrira u nacionalno zakonodavstvo glavne odredbe EU propisa vezanih za tržište električne energije, uključujući razvoj obnovljivih izvora energije i povezivanje tržišta električne energije;
- BiH preda/podnese Europskom povjerenstvu Mapu puta s vremenskom dinamikom implementacije u kojoj

će se obvezati na klimatsku neutralnost do 2050. godine i sukladno tome, izradi i definira dugoročnu strategiju niskougljikovog razvoja, implementira obveze proistekle iz toga, te tijekom provedbe svoje Mape puta pokaže značajan napredak u usklađivanju svog zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, uključujući oporezivanje emisija CO₂ u elektroenergetskom sektoru, s obavezom da cijena ETS za električnu energiju bude jednaka cijeni ETS-a u Europskoj uniji, što se mora uspostaviti do 1. siječnja 2030. godine;

d) BiH uspostavi učinkovit sustav prevencije neizravnog izvoza električne energije u EU iz trećih zemalja, koje ne ispunjavaju ove uvjete za izuzeće. Navedeno izuzeće će se moći povući ili poništiti u bilo kojem trenutku ako postoje razlozi za sumnju da zemlja koja je izvoznik električne energije u EU ne ispunjava svoje obveze ili do 2030. godine nije usvojila sustav trgovanja ETS emisijama identičan EU sustavu trgovanja ETS-a.

Jedan od ključnih dokumenata koji se navodi u uvjetima za potencijalno izuzeće od primjene CBAM mehanizma je pripremljen već sredinom 2023. godine pod nazivom "Nacrt Integriranog energetskog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine za razdoblje do 2030. godine" (NECP BiH 2030.).¹⁴ NECP BiH predstavlja jedan od najvažnijih strateških dokumenata kojim se definira proces energetske tranzicije, a s krajnjim ciljem postizanja klimatske neutralnosti BiH do 2050. godine. Kroz ovaj dokument se opisuje doprinos postizanju ključnog zajedničkog cilja Energetске unije koji podrazumijeva pružanje sigurne, održive, konkurentne i pristupačne energije svim potrošačima, kućanstvima i poduzećima. Sukladno primjeni CBAM-a u njegovom završnom razdoblju apliciranja (nakon prijelaznog razdoblja), ovlašteni predstavnici EU uvoznika će za određene robe kupovati CBAM certifikate za emisije stakleničkih plinova ugrađene u uvezenu robu. Budući da će cijena CBAM certifikata proizlaziti iz cijene emisijskih jedinica u okviru sustava EU ETS, pravila o praćenju, izvješćivanju i verifikaciji CBAM certifikata će biti takva da će cijena ugljika uvezene robe u EU biti izjednačena s cijenom ugljika vezanog za robe proizvedene u gospodarskim postrojenjima koja su obuhvaćena EU ETS-om.¹⁵

Ukupni prihodi poduzeća u 2023. godini bili su nešto veći u odnosu na prethodnu godinu, međutim uslijed smanjenja vanjske potražnje koja je rezultirala smanjenjem izvoza, prihodi poduzeća u djelatnostima koja su izvozno orijentirana zabilježili su pad. Nakon što su u 2022. godini uslijed snažnog rasta cijena, prihodi poduzeća ostvarili značajan rast (21,5%), u 2023. godini ukupni prihodi poduzeća BiH,¹⁶ rasli su znatno sporijim tempom (2,2%), u usporedbi s prethodnom godinom (Tablica 4.2). Uslijed povišene razine cijena s jedne strane, i blagog oporavka osobne potrošnje s druge strane, poduzeća koja se bave uslužnim djelatnostima zabilježila su značajnije povećanje poslovnih prihoda. Kao rezultat sve intenzivnijih turističkih posjeta, najveći rast poslovnih prihoda ostvarila su poduzeća koja se bave hotelijerstvom i ugostiteljstvom (22,5%). Također, značajniji rast prihoda ostvarila su poduzeća koja se bave poslovanjem nekretninama (20,1%). Poduzeća koja se bave djelatnostima trgovina na veliko i malo, imaju najveći udio prihoda u ukupnim poslovnim prihodima poduzeća u BiH (44,5%), međutim, uslijed usporavanja rasta privatne potrošnje, njihov rast bio je znatno sporiji u odnosu na prethodnu godinu (4,9%). S druge strane, usporavanje ekonomske aktivnosti u EU kao i dalje nazočne geopolitičke tenzije, odrazile su se na smanjenje izvozne potražnje, što je rezultiralo padom poslovnih prihoda onih poduzeća koja su izvozno orijentirana. Sukladno tome, poduzeća iz područja prerađivačke industrije, koja zauzimaju značajan udio u ukupnim poslovnim prihodima, u 2023. godini, uslijed pada opsega industrijske proizvodnje, zabilježila su pad poslovnih prihoda od 4,3%. Također, smanjenje vrijednosti izvoza električne energije rezultiralo je i smanjenjem prihoda poduzeća koja se bave proizvodnjom i opskrbom električne energije za 11,8%. Rizici za poslovanje izvoznih nefinancijskih poduzeća su dodatno pojačani uslijed nepovoljnih izgleda u vanjskotrgovinskoj razmjeni i za 2024. godinu, praćeni nastavkom jačanja geopolitičkih tenzija, koji bi mogli rezultirati novim cjenovnim šokovima i poremećajima u dostupnosti pojedinih sirovina i intermedijarnih proizvoda. Navedeni rizici, u sljedećem razdoblju će nastaviti vršiti pritisak na poslovanje poduzeća iz proizvodnih djelatnosti, što bi moglo rezultirati nastavkom pada njihovih poslovnih prihoda.

¹⁴ <http://www.mvteo.gov.ba/publication/read/17072023> http://www.mvteo.gov.ba/data/Home/Dokumenti/Energetika/Nacrt_NECP_BiH_loc.pdf

¹⁵ https://taxation-customs.ec.europa.eu/document/download/bc15e68d-566d-4419-88ec-b8f5c6823eb2_hr?filename=TAXUD-2023-01189-00-00-HR-TRA-00_0.pdf; Smjernice o provedbi CBAM za uvoznike robe u EU

¹⁶ Prema podacima „Dun & Bradstreet“ poduzeće za poslovne i bonitetne informacije

Tablica 4.2: Poslovni prihodi poduzeća, po djelatnostima

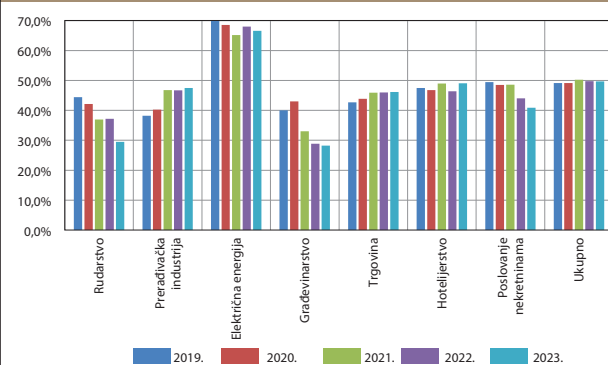
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
A- Poljoprivreda	987,05	1.021,06	1.084,89	1.301,57	1.352,28
B- Rudarstvo	917,14	909,13	887,78	1.032,47	1.109,50
C- Prerađivačka industrija	17.661,09	16.302,43	20.686,81	26.095,19	24.958,32
D- Proizvodnja i opskrba električnom energijom	4.262,78	3.894,63	5.346,12	6.638,80	5.851,55
E- Opskrba vodom, uklanjanje otpadnih voda	786,22	769,49	1.048,09	1.098,50	990,38
F- Građevinarstvo	3.433,65	3.495,23	4.048,00	4.512,36	4.910,98
G- Trgovina na veliko i malo	31.751,30	28.814,68	34.750,30	42.198,29	44.297,70
H- Prijevoz i skladištenje	2.832,17	2.492,72	2.895,83	3.667,06	3.724,30
I- Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	503,13	286,04	474,67	630,82	772,88
J- Informacije i komunikacije	2.387,47	2.389,66	2.745,66	3.107,36	3.412,57
K- Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	346,52	326,10	382,08	465,55	459,91
L- Poslovanje nekretninama	229,26	202,08	246,40	287,47	345,26
M- Stručne znanstvene i tehničke djelatnosti	1.688,99	1.663,35	1.919,64	2.054,84	2.304,89
N- Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	485,77	442,88	565,58	724,89	874,93
O- Javna uprava i obrana	69,73	83,02	106,40	79,72	32,53
P- Obrazovanje	133,16	121,47	133,82	156,19	189,61
Q- Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	1.680,42	1.764,36	2.041,26	2.309,22	2.677,89
R- Umjetnost, zabava i rekreacija	492,02	434,81	605,26	770,12	941,32
S- Ostale uslužne djelatnosti	96,46	97,40	108,26	127,53	146,76
T- Djelatnosti kućanstva kao poslodavca	0,00	0,00	0,00	0,05	0,00
U- Djelatnosti izvanteritorijalnih organizacija i tijela	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
UKUPNO	70.744,3136	65.510,53	80.076,84	97.257,99	99.353,54

Izvor: Dun & Bradstreet (Tvrtka koja se bavi pružanjem poslovnih i bonitetnih informacija)

Sektor poduzeća je relativno dobro kapitaliziran. Sve djelatnosti izuzev građevinarstva i rudarstva bilježe udio kapitala u pasivi veći od 30%. U većini djelatnosti u 2023. godini primjetno je blago smanjenje udjela kapitala u pasivi u usporedbi s prethodnom godinom, što se može pripisati intenzivnijem zaduživanju poduzeća u ovoj godini (Grafikon 4.6). Poduzeća, koja posluju u području građevinarstva, tradicionalno su orijentirana na bankovne kredite kao najznačajniji izvor sredstava za tekuće poslovanje ili investicijske projekte, te bilježe najniži udio kapitala u pasivi. U posljednje dvije godine, u usporedbi s intenziviranjem zaduženosti ovih poduzeća u bankovnom sektoru, udio kapitala u pasivi im je smanjeno na razinu ispod 30% što ukazuje da su rizici koji dolaze iz ovog sektora kontinuirano povišeni. U prilog navedenom je i zabilježeno povećanje udjela kredita u razini kreditnog rizika 2 u sektoru građevinarstva u 2023. godini. Uslijed višegodišnjeg trenda pada proizvodnje poduzeća koja posluju u području Rudarstva, njihove smanjene profitabilnosti, zabilježeno je posljedično i značajnije smanjenje udjela kapitala u pasivi na 29,4%. S druge strane, poduzeća koja posluju u području hotelijerstva i ugostiteljstva kontinuirano imaju dobru kapitaliziranost, a uslijed razduživanja prema bankovnom sektoru u 2023. godini, bilježe povećanje udjela kapitala u pasivi. Poduzeća koja se bave prerađivačkom industrijom

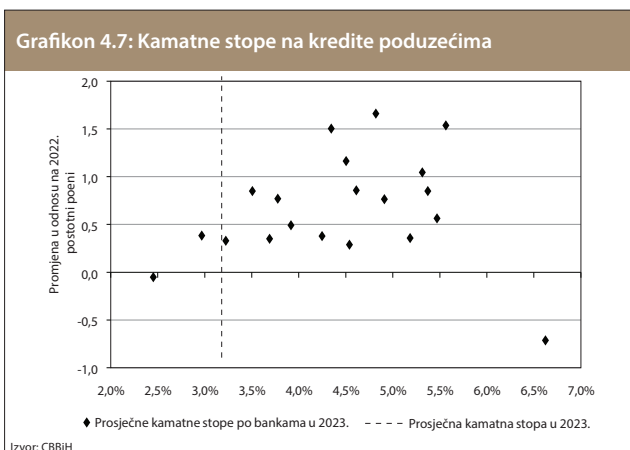
imaju značajan pokazatelj udjela sredstava vlasnika u pasivi, što ovom sektoru omogućava amortizaciju rizika. Iako su u 2023. godini ova poduzeća bila izložena rizicima koji se ogledaju u smanjenju vanjske potražnje i padu poslovnih prihoda, nije došlo do pada njihove kapitaliziranosti. Može se zaključiti da su poduzeća u BiH i pored povišenih rizika koji dolaze iz makroekonomskog okružja, u 2023. godini zadržala prihvatljivu razinu kapitaliziranosti.

Grafikon 4.6: Udio kapitala u pasivi poduzeća u odabranim djelatnostima

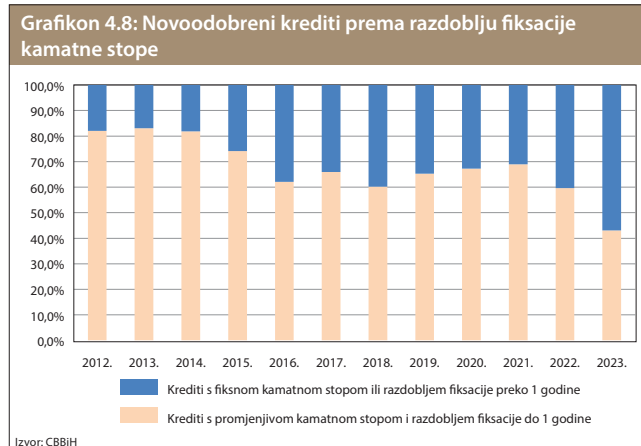
Izvor: Dun & Bradstreet (Kompanija koja se bavi pružanjem poslovnih i bonitetnih informacija) i CBBiH

U okolnostima vrlo snažnog rasta kamatnih stopa na međunarodnim finansijskim tržištima, kamatne stope na domaćem tržištu u sektoru poduzeća tijekom 2023. godine nisu značajnije rasle. Prema podacima CBBiH, prosječna kamatna stopa¹⁷ na novoodobrene kredite sektoru nefinancijskih poduzeća u 2023. godini iznosila je 4,09%, te je bila veća za svega 72 bp u odnosu na prosječnu stopu iz 2022. godine. Promatrajući troškove zaduživanja po pojedinačnim bankama, evidentno je blago povećanje prosječne kamatne stope kod skoro svih banaka (Grafikon 4.7).¹⁸ Iako je u sektoru poduzeća još od druge polovice 2022. godine zabilježen trend blagog rasta kamatnih stopa, koji je nastavljen u 2023 godini i prva četiri mjeseca 2024. godine, može se zaključiti da je snažan rast kamatnih stopa u eurozoni do sada imao ograničen učinak na rast kamatnih stopa u BiH, te se uvjeti financiranja za sektor poduzeća još uvijek mogu smatrati izrazito povoljnim. Izostanak značajnijeg rasta kamatnih stopa u ovom sektoru može se pripisati visokoj konkurenciji banaka i ograničenom broju kvalitetnih korporativnih klijenata koje su banke spremne kreditirati. Oba razloga podjednako vrše pritisak na banke da zadrže kamatne stope na niskoj razini, što su one za sada u mogućnosti postići s obzirom na to da istovremeno ne postoji snažniji pritisak za povećanje kamatnih stopa na njihove izvore financiranja.

Izloženost kamatnom riziku sektora nefinancijskih poduzeća tijekom 2023. godine ograničena je uslijed značajnijeg rasta kreditnog zaduženja poduzeća uz fiksnu kamatnu stopu. U strukturi novoodobrenih kredita tijekom 2023. godine zabilježeno je smanjenje udjela kredita s promjenjivom kamatnom stopom, odnosno inicijalnim razdobljem fiksacije kamatne stope do 1 godine, te njihov udio iznosi 43,04% (Grafikon 4.8.). Kako bi smanjile kamatno inducirani kreditni rizik, banke su nastavile u velikoj mjeri povećavati kreditiranje uz

fiksnu kamatnu stopu i u 2023. godini. U okolnostima i dalje povišene inflacije i visoke razine kamatnih stopa na međunarodnim finansijskim tržištima, poduzeća su bila sklona fiksirati troškove po kojima su se mogla zaduživati na domaćem tržištu.

Izloženost sektora poduzeća valutnom riziku u usporedbi s prethodnom godinom nije se značajnije mijenjala. Valutni rizik u postojećem monetarnom režimu ne predstavlja značajan izvor rizika po poslovanje poduzeća. Dug poduzeća na temelju klasičnih kredita denominiran ili indeksiran u euro valuti, na kraju 2023. godine iznosi 41,4% od ukupnih potraživanja banaka od sektora poduzeća. U odnosu na prethodnu godinu, njihov udio je smanjeno za 1%. Istovremeno, povećano je udio kredita odobrenih u domaćoj valuti, te je na kraju 2023. godine ostatak duga na temelju ovih kredita činio 58,1% ukupne zaduženosti sektora poduzeća. Udio duga denominiranog u ostalim valutama iznosi svega 0,5%. Prema kategorijama ročnosti, u kategoriji ročnosti od 5 do 10 godina, najveći dio duga denominiran je u EUR valuti, dok je u svim ostalim kategorijama ročnosti najveći dio duga denominiran u KM.

¹⁷ Statistika kamatne stope redovito se objavljuje na mrežnoj stranici CBBiH, a za analitičke potrebe izračuna prosječnog troška zaduživanja sektora poduzeća vrši se kalkulacija, odnosno ponderiranje kamatnih stopa opsegom odobrenih kredita iz svih kategorija.

¹⁸ S krajem 2022. godine, Asa banka Naša i Snažna je pripojena banci ASA Banka d.d. Sarajevo, te zbog procesa pripajanja, ASA banaka d.d. Sarajevo nije dostavila podatke o kamatnim stopama za prosinac 2022. godine te zbog toga nije prikazana na grafikonu.

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

FINANCIJSKI
POSREDNICI

5. FINANCIJSKI POSREDNICI

Ukupna aktiva financijskih posrednika na kraju 2023. godine zabilježila je rast od 6%. Dominantan udio u ukupnoj aktivni i dalje zauzima bankovni sektor (Tablica 5.1).

Tablica 5.1: Vrijednost imovine financijskih posrednika

	2021.		2022.		2023.	
	Vrijednost, milijuni KM	Udio, %	Vrijednost, milijuni KM	Udio, %	Vrijednost, milijuni KM	Udio, %
Banke ¹⁾	35.442,1	88,4	36.945,3	87,8	39.056,2	87,6
Lizing kompanije ¹⁾	373,7	0,9	437,0	1,0	525,3	1,2
Mikrokreditne organizacije ¹⁾	1.162,3	2,9	1.268,7	3,0	1.445,2	3,2
Investicijski fondovi ²⁾	947,1	2,4	1.069,3	2,5	1.041,7	2,3
Društva za osiguranje i reosiguranje ³⁾	2.190,1	5,5	2.335,0	5,6	2.496,8	5,6
Ukupno	40.115,3		42.055,4		44.565,1	

Izvor:

¹⁾ - FBA i ABRS

²⁾ - Komisija za vrijednosne papire FBiH i Komisija za hartije od vrijednosti RS

³⁾ - Entitetske agencije za nadzor osiguravajućih društava CBBiH

5.1. Bankovni sektor

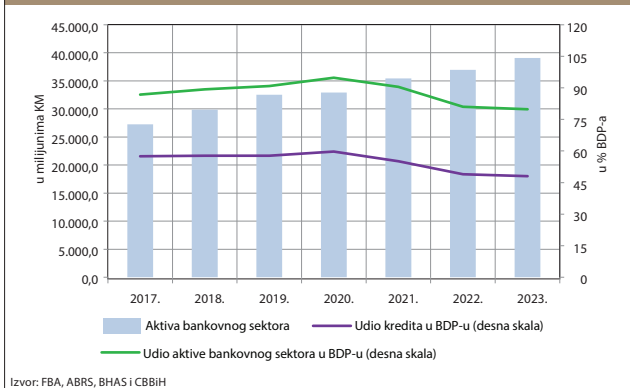
Usprkos povišenoj razini rizika u međunarodnom i domaćem makroekonomskom okružju bankovni sektor BiH je u 2023. godine zadržao visok stupanj stabilnosti. Pod utjecajem jačanja profitabilnosti, nastavka trenda kontinuiranog poboljšana kvalitete aktive, visoke likvidnosti i dobre kapitaliziranosti sveukupna ocjena pokazatelja stabilnosti u 2023. godini poboljšana je u odnosu na prethodnu godinu. U ambijentu pooštrenih uvjeta financiranja, kreditna aktivnost banaka bila je značajnija od prethodne tri godine. Izraženiji rast kreditnog aktivnosti doveo je do blagog smanjenja negativnog jaza omjera kredita privatnom sektoru i BDP-a, ali pokazatelji financijskog ciklusa u 2023. godini ukazuju da je kreditna aktivnost i dalje u negativnoj fazi ciklusa bez opipljivih rizika od pregrijavanja. Bankovni sektor BiH u 2023. godini nije bio suočen sa značajnijim pritiskom rasta troškova dominantno domaćih izvora financiranja (depoziti rezidenata), uslijed čega je rast aktivnih i pasivnih kamatnih stopa ostao ograničen. Kretanje referentnih stopa prosječnog ponderiranog troška financiranja banaka u BiH, pokazuje da nije došlo do značajnijih promjena u troškovima financiranja banaka, odnosno referentne stope prosječnog troška financiranja banaka u BiH se i dalje nalaze na niskim razinama. Ročna struktura izvora sredstava se blago poboljšala slijedom ponude banaka za oročenje depozita po višim kamatnim

stopama, ali dominantan udio u izvorima sredstava i dalje imaju depoziti na transakcijskim računima. U sljedećem razdoblju profitabilnost banaka mogla bi biti pod negativnim utjecajem pogoršanja kvalitete aktive povezane sa slabim oporavkom ekonomske aktivnosti i pritiskom na rast troškova financiranja. Rastući inflacijski pritisci za sada nisu u značajnijoj mjeri negativno utjecali na poslovanje privatnih nefinancijskih poduzeća, ali na njihove bi rezultate u idućem razdoblju mogli utjecati porast troška servisiranja duga i neizvjesna ekonomska kretanja, iz čega proizlazi povećani kreditni rizik koji dolazi iz ovog sektora. Otpornost sektora stanovništva podupiru pozitivna kretanja na tržištu rada, blago povećanje uposlenosti, te postupniji rast realnih neto plaća. Međutim, snažan rast kreditne aktivnosti u sektoru stanovništva, koji je nastavljen i u prvom tromjesečju 2024. godine doprinosi rastu kreditnog rizika koji bi se mogao materijalizirati u slučaju ponovnog pogoršanja makroekonomskih prilika. Rezultati provedenog testiranja na stres su pokazali da je bankovni sektor sposoban amortizirati ekstremne makroekonomske šokove, kao i značajne likvidnosne odljeve.

Bilančna suma bankovnog sektora BiH ostvarila je umjeren rast u 2023. godini. Iako su zadržani pooštreni standardi financiranja, kreditna aktivnost banaka u 2023. godini je bila značajnija nego u prethodne tri godine. Dinamika rasta ukupnog kreditnog portfelja se osjetnije intenzivirala u zadnjem tromjesečju 2023. godine, te je sličan tempo rasta nastavljen i u prvom tromjesečju 2024. godine. Sukladno povišenoj percepciji rizika banaka koji dolaze iz domaćeg i međunarodnog makroekonomskog okružja, pooštreni standardi u odobravanju kredita poduzećima i sektoru stanovništva, stabilizirali su se na relativno visokoj razini cijelo promatrano razdoblje. Izuzetak su standardi za odobravanje stambenih kredita u sektoru stanovništva, koji su od drugog tromjesečju 2023. godine ublaženi. Unatoč povećanoj percepciji rizika, većina banaka koje posluju na domaćem tržištu nije izašla iz okružja relativno niskih kamatnih stopa, što je najvećim dijelom dalo doprinos rastu ukupne kreditne aktivnosti. Međutim, ostvareni rast ukupne aktive i kredita u 2023. godini bio je manji u odnosu na rast nominalnog BDP-a, te se udio aktive bankovnog sektora i kredita u nominalnom BDP-u blago smanjilo u usporedbi s prethodnom godinom (Grafikon 5.1).

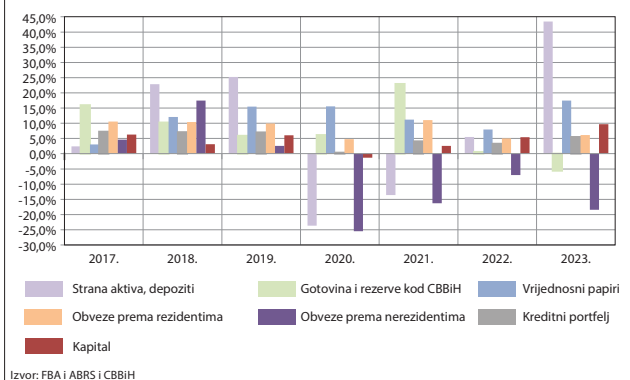
Grafikon 5.1: Aktiva i krediti u postocima BDP-a

Dominantan generator rasta bilančne sume i dalje predstavlja rast depozita domaćih sektora, pri čemu su depoziti privatnih nefinancijskih poduzeća i depoziti stanovništva dali i najveći doprinos rastu bilančne sume u 2023. godini. Na kraju godine ukupne obveze prema rezidentima bile su veće za 6,1%, s tim što se razina depozita vladinih institucija i javnih poduzeća smanjila u usporedbi s prethodnom godinom. S druge strane, četvrtu uzastopnu godinu nastavljeno je smanjenje obveza prema nerezidentima (-18,4%), što potvrđuje da su domaći izvori sredstava u bankovnom sektoru u trenutnim okolnostima dostatni da zadovolje postojeće potrebe za financiranjem svih sektora ekonomije.

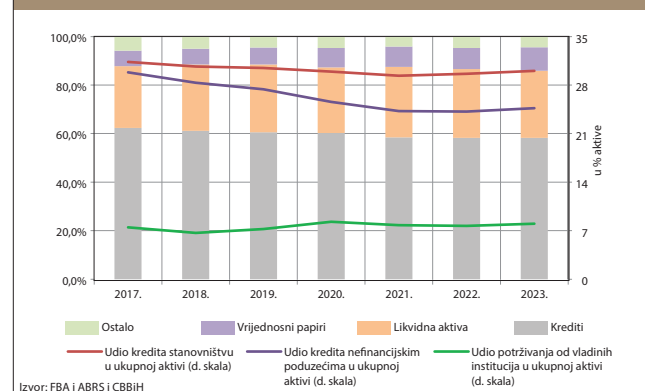
U 2023. godini kao ključna kretanja u aktivi banaka, osim umjerenog rasta kreditnog portfelja od 5,5%, može se istaknuti značajno povećanje sredstava na računima ino-banaka u iznosu od 771,2 milijuna KM ili 43,4%, te rast portfelja vrijednosnih papira od 17,4%, koji je kao i prethodnih godina u najvećoj mjeri ostvaren kroz investicije banaka u vrijednosne papire entitetskih vlada, s tim da je u ovoj godini nastavljen značajniji rast investicija u vrijednosne papire nerezidenata. U okviru likvidne aktive, gotovina i rezerve kod CBBiH su smanjene u odnosu na prethodnu godinu, dok je rast likvidne aktive najvećim dijelom ostvaren na temelju povećanja depozita kod bankovnih institucija u inozemstvu (Grafikon 5.2).

Grafikon 5.2: Promjene najvažnijih stavki bilance bankovnog sektora

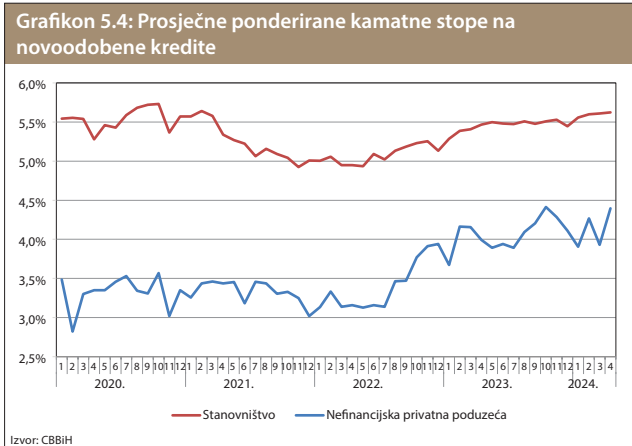
U 2023. godini se ubrzala ukupna kreditna aktivnost, posebno kreditiranje privatnog sektora, unatoč poslovanju u okolnostima povišene razine rizika u makroekonomskom okružju. Ostvarena stopa godišnjega kreditnog rasta najviša je u zadnje četiri godine i približava se predpandemijskoj razini. U uvjetima povišene inflacije koja je utjecala na snažniji kreditni rast, ubrzanju kreditiranja pogodovale i su kamatne stope na novoodobrene kredite koje su zadržane na relativnom niskim razinama tijekom cijele 2023. godine, te rast potražnje za kreditima potaknut blagim oporavkom osobne potrošnje. Ostvareni kreditni rast iznosio je 1,23 milijarde KM ili 5,5%, a udio kredita u ukupnoj aktivi bankovnog sektora je zadržan na približno istoj razini kao i u prethodnoj godini (Grafikon 5.3). Ukupni krediti na razini bankovnog sektora BiH iznosili su 23,5 milijarde KM, a od ukupnih kredita 11,73 milijardi KM ili 50% odnosi se na kredite stanovništvu; 9,64 milijardi KM ili 41% na kredite plasirane privatnim nefinancijskim poduzećima, dok se na kredite vladinim institucijama odnosi 814 milijuna KM ili 3,5% od ukupnih kredita. Godišnja stopa kreditnog rasta sektora privatnih nefinancijskih poduzeća iznosila je 7,9%, što se u uvjetima povišene inflacije može smatrati umjerenim kreditnim rastom. U odnosu na prethodnu 2022. godinu, kada je godišnja stopa kreditnog rasta sektora privatnih nefinancijskih poduzeća iznosila svega 3,9% u uvjetima snažne inflacije, kreditna aktivnost u ovoj godini u ovom sektoru je značajnije intenzivirana. Prema podacima iz Ankete o kreditnoj aktivnosti banaka, pooštreni financijski uvjeti za kratkoročne i dugoročne kredite poduzećima, stabilizirali su se na relativno visokoj razini cijelo promatrano razdoblje, sukladno povišenoj percepciji rizika u makroekonomskom okružju, te je ostvarena godišnja stopa kreditnog rasta sektora privatnih nefinancijskih poduzeća nadmašila očekivanja.

Grafikon 5.3: Aktiva bankovnog sektora

Snažan rast kamatnih stopa na tržištu eurozone, u razdoblju nakon što je ECB počeo provoditi restriktivnu monetarnu politiku nije se u značajnijoj mjeri prelio na financijske uvjete na bh. tržištu, te je rast aktivnih i pasivnih kamatnih stopa tijekom 2023. godine bio vrlo ograničen. U 2023. godini prosječna ponderirana kamatna stopa na kredite stanovništvu je porasla za 38 baznih poena, na razinu od 5,46%, dok

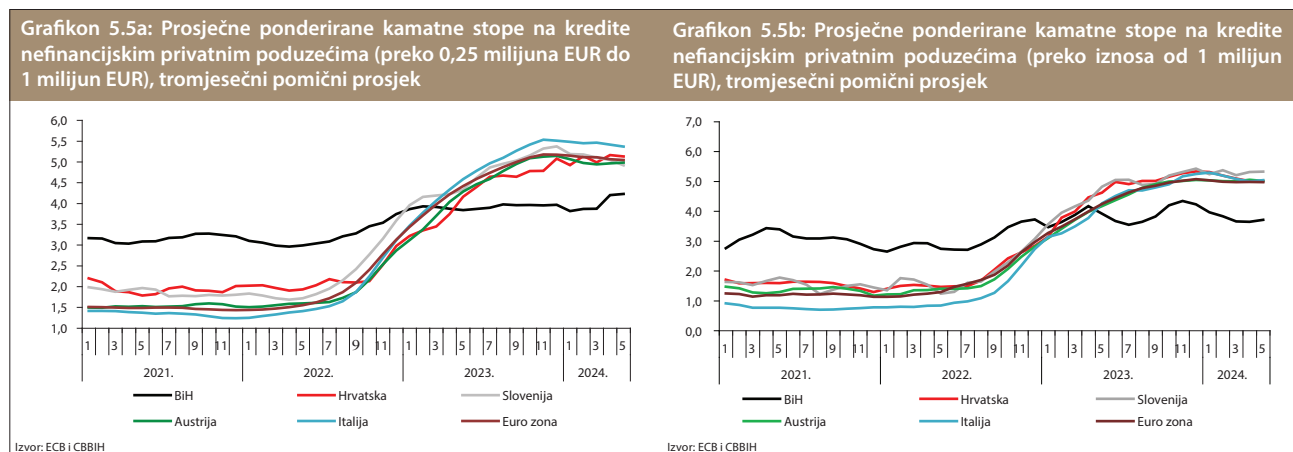
je prosječna ponderirana kamatna stopa na kredite privatnim nefinancijskim poduzećima porasla za 72 bazna poena, i iznosila je 4,09%. U prva četiri mjeseca 2024. godine nastavljen je blagi rast kamatnih stopa, i to na kredite stanovništvu za dodatnih 14 baznih poena, i na kredite poduzećima za svega 4 bazna poena u odnosu na prosječnu kamatnu stopu iz 2023. godine (Grafikon 5.4).

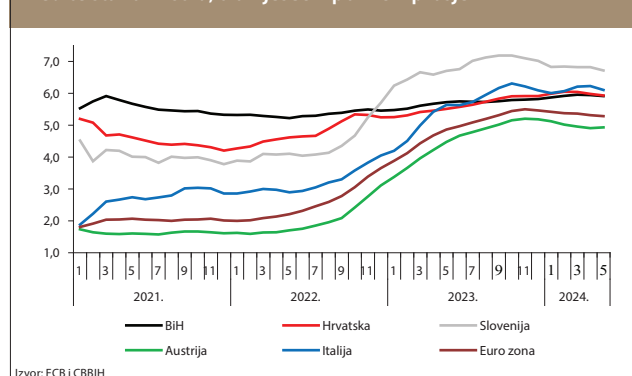
Iako su pritisci na povećanje kamatnih stopa na bh. bankovnom tržištu prisutni od početka podizanja kamatnih stopa ECB-a, usporedna analiza kretanja kamatnih stopa u BiH, eurozoni i odabranim zemljama eurozone iz kojih dolaze banke u većinskom stranom vlasništvu, pokazuje da intenzitet rasta aktivnih i pasivnih kamatnih stopa u BiH nije bio ni približan rastu kamatnih

stopa u promatranim zemljama eurozone, ali i da među tim zemljama postoje značajne razlike u prilagođavanju monetarnim uvjetima (Grafikon 5.5). Na Grafikonima 5.5a i 5.5b prikazano je kretanje prosječnih ponderiranih kamatnih stopa na novoodobrene kredite nefinancijskim privatnim poduzećima od početka 2021. godine do svibnja 2024. godine za kredite kategorije preko 0,25 milijuna EUR do 1 milijuna EUR, te kredite kategorije preko iznosa od 1 milijun EUR. S prvom kategorijom kredita se najviše susreće mala i srednja poduzeća, dok krediti preko iznosa od 1 milijun EUR najvećim dijelom odgovaraju potrebama korporativnog sektora poduzeća. Iz navedenih grafikona se može uočiti da su kamatne stope na kredite poduzećima u odabranim zemljama eurozone prije početaka provedbe restriktivne monetarne politike ECB-a u prosjeku bile niže za 1,5 postotnih poena u odnosu na BiH. Od listopada 2022. godine započinje snažniji rast kamatnih stopa u zemljama eurozone, koji je izostao na bh. tržištu, te su krajem 2023. godine kamatne stope u eurozoni bile u prosjeku više za 1,3 postotnih poena. Kamatne stope na kredite stanovništvu pokazuju vrlo slične trendove u kretanju, međutim evidentno je da su razlike u visini kamatnih stopa u BiH i eurozoni značajnije u ovoj kategoriji kredita. Prije početka provedbe restriktivne monetarne politike ECB-a, kamatne stope u eurozoni su bile u prosjeku niže za 3,4 postotna poena u odnosu na BiH, dok su se do kraja 2023. godine ove razlike postupno smanjivale, ali kamatne stope na kredite stanovništvu u pojedinim zemljama EU su i dalje niže od prosjeka kamatnih stopa u BiH (Grafikoni 5.5c i 5.5d).

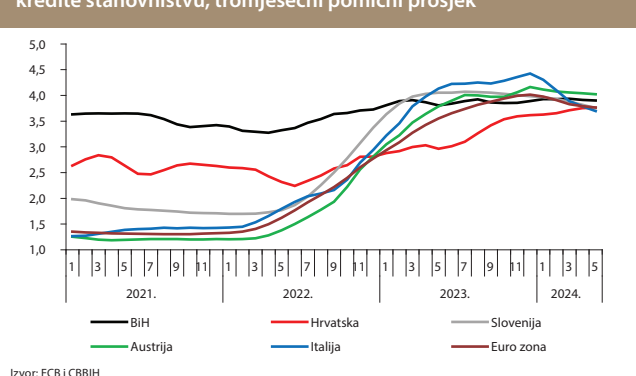
Grafikon 5.5: Usporedni prikaz kretanja aktivnih kamatnih stopa u BiH i odabranim zemljama eurozone

Grafikon 5.5c: Prosječne ponderirane kamatne stope na ostale kredite stanovništva, tromjesečni pomični prosjek

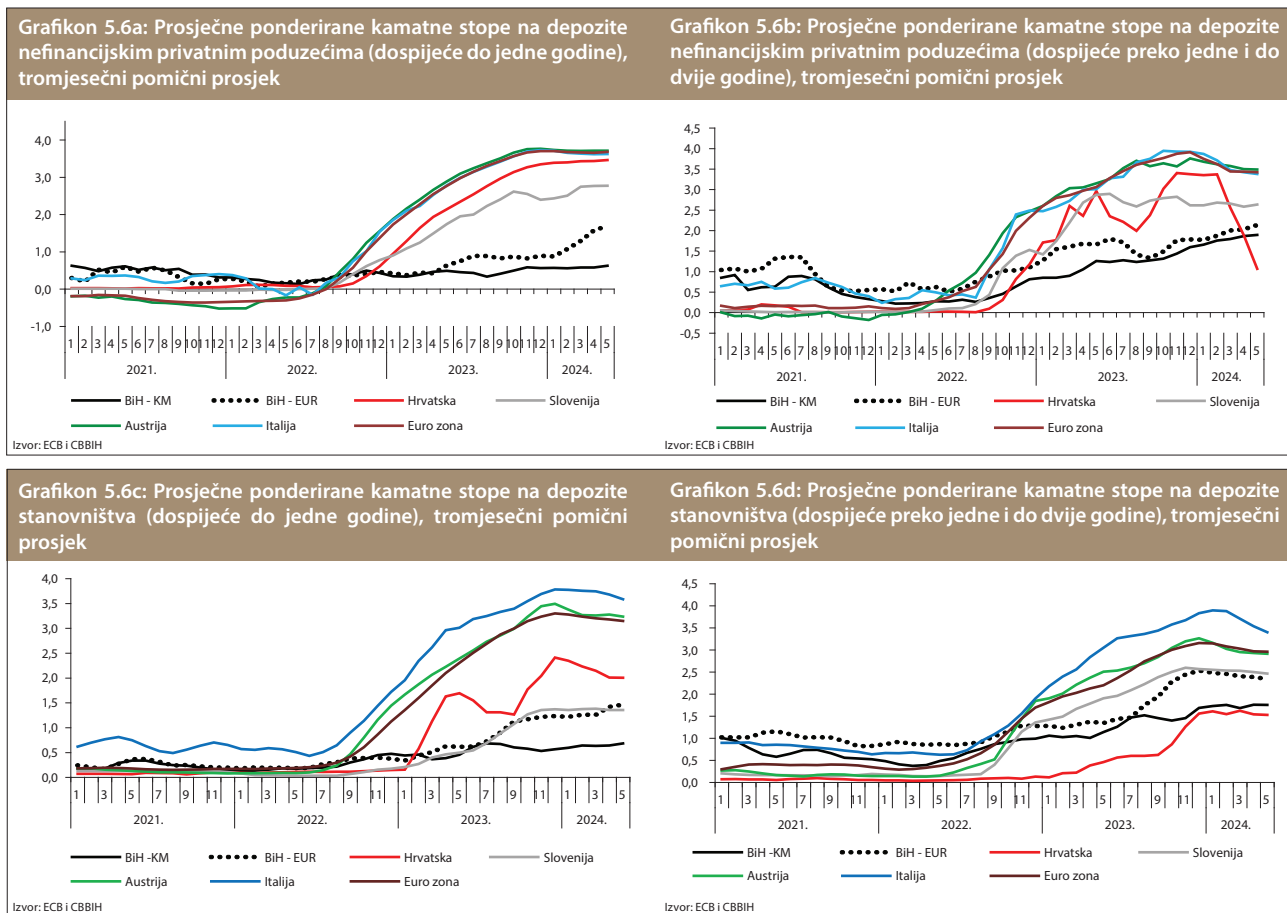
Grafikon 5.5d: Prosječne ponderirane kamatne stope na stambene kredite stanovništvu, tromjesečni pomični prosjek

Domaće banke su bile u mogućnosti održati kamatne stope na kredite u BiH na relativno niskim razinama tijekom 2023. godine zahvaljujući niskim troškovima financiranja, s obzirom na to da u strukturi izvora banaka dominiraju depoziti domaćih rezidentnih sektora koji čine čak 97,9% u ukupnim izvorima sredstava. Pri tome se skoro tri četvrtine odnosi na depozite na transakcijskim računima i depozite po viđenju, čije se kamatne stope još uvijek nalaze na izrazito niskim razinama.¹⁹ Na Grafikonu 5.6 prikazano je usporedno kretanje prosječnih ponderiranih kamatnih stopa na oročene depozite poduzeća i stanovništva u BiH, eurozoni i odabranim zemljama eurozone, za depozite kategorije ročnosti do jedne godine, te depozite kategorije ročnosti od 1 do dvije godine od početka 2021. godine do svibnja 2024. godine. U strukturi novougovorenih oročenih depozita ove dvije kategorije imaju najveći udio u ukupnim oročenim depozitima u BiH. Oročeni depoziti poduzeća do 1 godine čine 36,3%, a oročeni depoziti poduzeća od 1 do dvije godine 37,3% od ukupnih oročenih depozita poduzeća u promatranom razdoblju. Slično, oročeni depoziti stanovništva od 1 do dvije godine čine 40,6% ukupnih oročenih depozita stanovništva, dok oročeni depoziti do 1 godine čine manji dio od 14,3% ukupnih depozita stanovništva u promatranom razdoblju.

Iz kretanja pasivnih kamatnih stopa uočavaju se još veća odstupanja u razini kamatnih stopa u BiH i promatranim zemljama eurozone. Transmisija monetarne politike ECB-a na kamatne stope u ovim zemljama je bila najučinkovitija kada je riječ o kratkoročnim depozitima poduzeća, dok su u slučaju ostalih vrsta depozita učinci transmisije na rast kamatnih stopa bili relativno ograničeni i neujednačeni. S druge strane, rast kamatnih stopa na kratkoročne depozite poduzeća i stanovništva u BiH u domaćoj valuti je gotovo potpuno izostao, dok su kamatne stope na kratkoročne depozite oba sektora u EUR valuti od početka 2023. godine počela primjetnije rasti i na kraju promatranog razdoblja su u prosjeku više za 1 postotni poen od kamatnih stopa na kratkoročne izvore u domaćoj valuti (Grafikoni 5.6a i 5.6c). Kamatne stope na oročene depozite s dogovorenim dospijanjem preko jedne do dvije godine u oba sektora u domaćoj i EUR valuti bilježile trend postupnog rasta od početka četvrtog tromjesečja 2022. godine, s tim da je razlika u rastu kamatnih stopa između depozita u domaćoj i EUR valuti izraženija kod depozita stanovništva (Grafikoni 5.6b i 5.6d).

Grafikon 5.6. Usporedni prikaz kretanja pasivnih kamatnih stopa u BiH i odabranim zemljama eurozone

¹⁹ Detaljnije opisano u poglavlju Kućanstva (grafikoni 3.10 i 3.11).

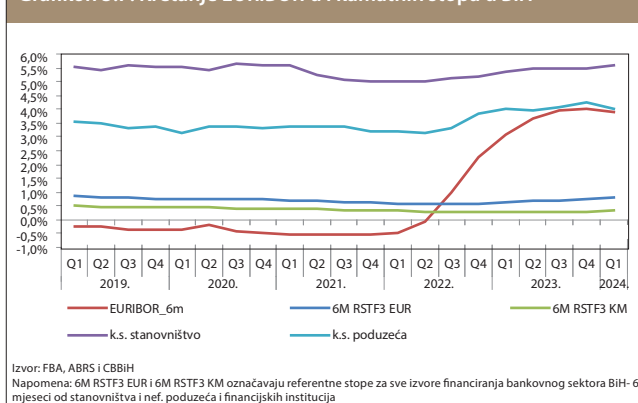
Snižavanje referentne kamatne stope od strane ECB-a u prvoj polovici lipnja 2024. godine, neće značajnije utjecati na kamatne stope u BiH, budući da domaće banke nisu podizale kamatne stope u istom opsegu kao banke u EU, odnosno učinci prelijevanja u BiH povezani s rastom kamatnih stopa u eurozoni su bili puno blaži i puno sporiji, te će izostati i učinak sniženja istih.

Referentne stope prosječnog ponderiranog troška financiranja banaka u BiH, koje je CBBiH započela publicirati u drugoj polovici 2023. godine, također pokazuju da nije došlo do značajnijih promjena u troškovima financiranja banaka u BiH. Nakon snažnog rasta EURIBOR-a koji je uslijedio provođenjem restriktivne monetarne politike ECB-a tijekom 2022. i 2023. godine, nedostatak referentne stope na domaćem tržištu koje bi banke u BiH mogle koristiti za vezivanje kamatnih stopa na izvore financiranja i za kredite s promjenjivom kamatnom stopom umjesto vrijednosti EURIBOR-a, pokazao se kao značajna manjkavost. S ciljem nadilaženja ovog nedostatka, entitetske agencije za bankarstvo i CBBiH su procijenile da bi dobar referentni pokazatelj mogao biti prosječan trošak financiranja domaćih banaka, te su u okviru koordinacije bankovne supervizije razvile Metodologiju za izračun RSTF – referentne stope prosječnog ponderiranog troška financiranja banaka koje posluju u BiH²⁰ u prvoj polovici 2023. godine. Osnovna svrha utvrđivanja domaće referentne kamatne stope bila je da se smanje rizici po financijsku stabilnost u turbulentnom makroekonomskom okruženju, poboljšaju uvjeti funkcioniranja unutarnjeg tržišta, te osigura viša razina zaštite korisnika financijskih usluga i investitora.

Na temelju kretanja šestomjesečne referentne stope za KM i EUR valutu,²¹ može se zaključiti da se trošak financiranja banaka u BiH u razdoblju prije početka rasta kamatnih stopa u eurozoni postupno smanjivao, ali i da su sve vrijeme domaće referentne stope bile značajno iznad EURIBOR-a. Drugim riječima, domaće banke ni u jednom trenutku nisu bile u mogućnosti prikupiti sredstva za financiranje po tako niskoj cijeni kao banke na europskom tržištu. S početkom rasta EURIBOR-a, troškovi izvora financiranja banaka na domaćem tržištu nisu zabilježili značajniji rast, međutim, u posljednjih nekoliko tromjesečja se uočava nešto dinamičnije povećanje šestomjesečne referentne stope za izvore u EUR valuti u odnosu na izvore u KM valuti (Grafikon 5.7). Uzimajući u obzir srednjoročne projekcije makroekonomskih kretanja u zemlji, u 2024. godini očekuje se postupniji nastavak rasta kamatnih stopa na oročene depozite i sukladno tome rast referentnih stopa. Međutim, pritisak na povećanje kamatnih troškova na domaće izvore sredstava nije značajan s obzirom na to da je financijsko tržište u BiH još uvijek nerazvijeno

i mogućnosti za alternativne vidove investiranja viška sredstava kojima raspolaže stanovništvo su limitirane. Također, vrlo mali broj deponenata u BiH raspolaže s depozitima značajnijih iznosa, dok se najveći broj depozita građana odnosi na depozite vrlo malih iznosa (detaljnije opisano u poglavlju Kućanstva), zbog čega je realno očekivati da će se i dalje znatan iznos sredstava zadržati na transakcijskim i tekućim računima na koje banke u prosjeku plaćaju zanemarive kamatne stope/naknade od 0,04%. Slijedom navedenog, evidentno je da banke u trenutnim okolnostima računaju da mogu održati umjeren, ali stabilan rast depozita koji će biti dostatan za financiranje kreditne potražnje, uz ograničeni rast kamatnih stopa na depozite.

Grafikon 5.7: Kretanje EURIBOR-a i kamatnih stopa u BiH

Jačanje kreditne aktivnosti u privatnom nefinancijskom sektoru rezultiralo je smanjenjem negativnog jaza koji mjeri omjer kredita privatnom sektoru i BDP-a (Grafikonu 5.8). Na grafikonu je prikazana procjena financijskog ciklusa za BiH, bazirana na dva temeljna pokazatelja.²² Jaz omjera kredita i BDP-a predstavlja referentni odnosno *benchmark* pokazatelj za procjenu kreditnog ciklusa i izražen je u postotnim poenima (desna os grafikona). Kompozitni pokazatelj je kreiran na temelju većeg broja pojedinačnih financijskih i ekonomskih pokazatelja za koje je utvrđeno da u značajnoj mjeri odražavaju financijski ciklus BiH, a izražen je u standardnim devijacijama (lijeva os grafikona). Dinamika kretanja oba pokazatelja je slična i pokazuje izrazito visok pozitivan jaz u početnom razdoblju prikazanom na grafikonu, dok u recentnijem razdoblju sugerira kako su vrijednosti financijskog ciklusa negativne. Jaz omjera kredita i BDP-a pokazuje pozitivan ciklus od čak 20% tijekom 2008. godine, nakon čega slijedi naglo usporavanje kreditiranja, te kreditni ciklus u prvoj polovici 2016. godine ulazi u negativni teritorij. Od tada pa do drugog tromjesečja 2021. godine ciklus se kretao oko svog dugoročnog trenda s manjim pozitivnim i negativnim odstupanjima. Od trećeg tromjesečja 2021.

²⁰ Metodologija za izračun RSTF nalazi se na mrežnoj stranici CBBiH (link: <https://www.cbbh.ba/content/read/1120>).

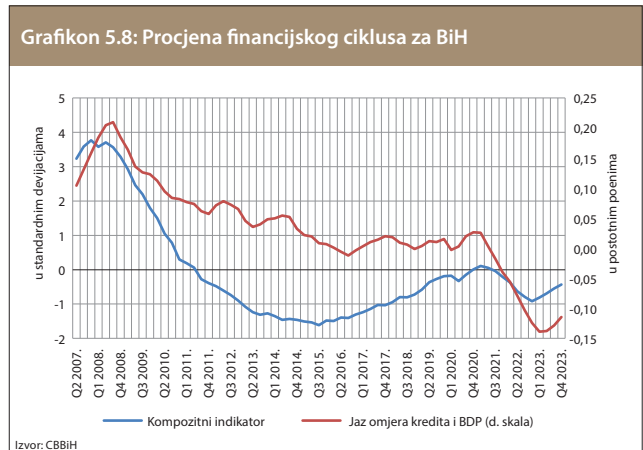
²¹ CBBiH od listopada 2023. godine jednom tromjesečja objavljuje RSTF 3 za valute KM i EUR, i za dospijeća od 3, 6 i 12 mjeseci na statističkom portalu CBBiH (link: http://statistics.cbbh.ba/Panorama/novaview/SimpleLogin_cr_html.aspx).

²² Metodologija procjene financijskog ciklusa za BiH urađena je sukladno preporukama Bazelskog odbora za bankarsku superviziju (BCBS) i djelomično je prilagođena domaćoj ekonomiji i dostupnim serijama podataka. Detaljno opisano u Izvjешću o financijskoj stabilnosti za 2021. godinu (Tekstni okvir 4: Procjena financijskog ciklusa za BiH) na slijedećem linku: <https://www.cbbh.ba/Content/Archive/575>.

godine financijski ciklus u BiH se nalazio u silaznoj fazi i negativan jaz se kontinuirano produbljivao do kraja prvog tromjesečja 2023. godine kada je čak iznosio -13,9%, što ukazuje na izrazito slabu kreditnu aktivnost bez opipljivih rizika od pregrijavanja. Zahvaljujući jačanju kreditne aktivnosti, od drugog tromjesečja 2023. godine, negativan jaz se blago smanjuje i na kraju zadnjeg tromjesečja 2023. godine iznosi -11,5%. Kompozitni pokazatelj u recentnom razdoblju ukazuje na nešto manji negativni ciklus od oko -0,4 standardnih devijacija. Na temelju procijenjenih doprinosa svake od korištenih varijabli u kompozitnom pokazatelju može se izvesti zaključak da, sukladno rezultatima, većina uključenih pokazatelja kreditiranja, zajedno s pokazateljima poslovanja banaka, raspona kamatnih stopa i burzanskih indeksa, te novčane mase negativno doprinose kompozitnom pokazatelju financijskog ciklusa. S druge strane, pojedine varijable poput indeksa cijena nekretnina i stope nezaposlenosti ukazuju na oporavak financijskog ciklusa u posljednjih nekoliko tromjesečja.

Snažan rast cijena nekretnina koji se bilježi u posljednje dvije godine, zajedno sa smanjenjem raspona kamatnih stopa za stanovništvo u trećem i četvrtom tromjesečju 2023. godine ukazuje na rast potražnje za nekretninama i oporavak financijskog ciklusa.

Očekivani oporavak osobne potrošnje i blagi rast privatnih investicija trebao bi povećati potražnju za kreditima privatnog sektora u 2024. godini, dok će stabilizacija inflacije usporiti snažan nominalni rast BDP-a, zbog čega bi se negativan jaz omjera kredita i BDP-a trebao postupno početi zatvarati, što bi moglo dovesti do prelaska financijskog ciklusa u pozitivan teritorij.

TO3: Toplotna mapa

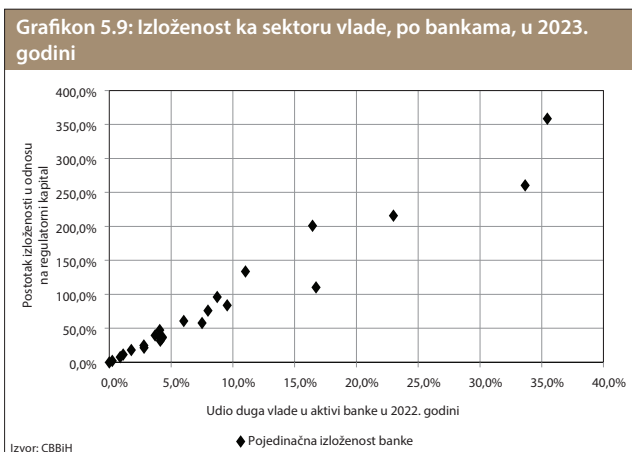
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Osnovni CCyB indikatori																	
Jaz omjera bankovnih kredita privatnom sektoru i BDP-a																	
Jaz omjera ukupnih kredita i BDP-a																	
indeks finansijskog ciklusa																	
Godišnja promjena omjera bankovnih kredita privatnom sektoru i BDP-a																	
Kreditni indikatori																	
Nominalni godišnji rast bankovnih kredita privatnom sektoru																	
Nominalni godišnji rast ukupnih kredita privatnom sektoru																	
Nominalni godišnji rast kredita nefinancijskih poduzeća																	
Nominalni godišnji rast kredita stanovništva																	
Indikatori tržišta nekretnina																	
Omjer novoodobrenih kredita nefinancijskim poduzećima i BDP-a (posljednja četiri tromjesečja)																	
Omjer novoodobrenih kredita stanovništvu i BDP-a (posljednja četiri tromjesečja)																	
Nominalni godišnji rast cijena nekretnina																	
Godišnja promjena indeksa cijena nekretnina																	
Omjer deficita tekućeg računa i BDP-a (anualiziran)																	
Indikatori kreditnih uvjeta																	
Raspon kamatnih stopa za nefinancijska poduzeća																	
Raspon kamatnih stopa za stanovništvo																	
Kreditni standardi za odobravanje kredita nefinancijskim poduzećima																	
Kreditni standardi za odobravanje kredita stanovništvu u kategoriji stambenih kredita																	
Kreditni standardi za odobravanje kredita stanovništvu u kategoriji potrošačkih kredita																	

Izvor: CBBiH

Rezultati analize razina cikličkih rizika na temelju podataka za četvrti tromjesečje 2023. godine prikazani su u Toplinskoj mapi. Iako se jaz omjera kredita i BDP-a u posljednjih nekoliko tromjesečja počeo smanjivati, negativna faza financijskog ciklusa, zajedno s ostalim pokazateljima još uvijek ne ukazuju na jačanje cikličkih rizika, osim u slučaju pokazatelja s tržišta nekretnina.

U 2023. godini izloženost bankovnog sektora prema sektoru vlade se povećala u odnosu na prethodnu godinu, ali se još uvijek nalazi na umjerenj razini, pa samim tim i rizici po financijsku stabilnost koji proizlaze iz sektora vlade nisu značajni. Prema podacima monetarne i financijske statistike CBBiH, ukupna izloženost bankovnog sektora prema sektoru vlade na kraju 2023. godine iznosila je 3,3 milijarde KM i veća je za 252,2 milijuna KM ili za 8,3% u odnosu na prethodnu godinu. Banke su u 2023. godini značajnije povećale izloženost prema sektoru vlade na temelju kupovine entitetskih vrijednosnih papira, dok je istovremeno evidentirano blago smanjenje kreditnih plasmana vladinim institucijama, te je u konačnici udio vladinog duga u ukupnoj aktivni bankovnog sektora neznatno povećan za 0,22%, na razinu od 8%. Na razini cjelokupnog bankovnog sustava, izloženost ka sektoru vlade na kraju 2023. godine je bila na razini od 76,1% regulatornog kapitala bankovnog sustava. Na Grafikonu 5.9 prikazana je pojedinačna izloženost banaka prema svim razinama vlasti u BiH, uključujući i izvanproračunske fondove i fondove socijalne zaštite.²³

U 2023. godini ukupna likvidna aktiva je zabilježila blagi rast u odnosu na prethodnu godinu, pri čemu su u strukturi likvidnih sredstva zabilježene značajnije promjene u smislu izraženijeg rasta strane aktive potaknute snažnim rastom kamatnih stopa na inozemnim tržištima. Likvidna aktiva je na kraju godine iznosila 11,15 milijardi KM i viša je za 2,5% u odnosu na prošlu godinu. Međutim, od početka 2023. godine bilježe se značajnije promjene u strukturi likvidne aktive.

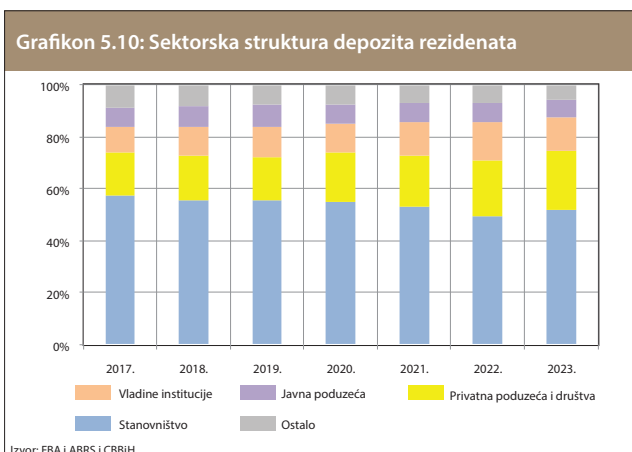
Navedeno se odnosi na izraženiji rast računa depozita kod depozitnih institucija u inozemstvu, dok su ostale stavke likvidne aktive (gotov novac i račun rezervi kod CBBiH) bilježile pad. Računi depozita kod ino-banaka su povećani za 771,2 milijuna KM ili 43,4% na kraju 2023. godine u odnosu na prethodnu godinu, dok stavka gotov novac bilježi pad za 338,8 milijuna KM ili 17,9%, a pozicija računi rezervi kod CBBiH je smanjena za 166,6 milijuna KM ili 2,32%. Uslijed snažnog rasta kamatnih stopa na inozemnim tržištima, banke su investirale značajnije iznose viškova likvidnosti u prekonoćne ili kratkoročne depozite na europskom novčanom tržištu, odnosno iskoristile su tržišne prilike i optimizirale pozicije unutar okvira likvidne aktive, što je u konačnici imalo pozitivan učinak na profitabilnost. Promatrano po tromjesečjima, najveći rast računa depozita kod depozitnih institucija u inozemstvu u iznosu od 672,5 milijuna KM ili 37,9% zabilježen je u prvom tromjesečju, nakon čega su banke nastavile povećavati investiranje u kratkoročne depozite nerezidenata tijekom drugog i trećeg tromjesečja za dodatnih 684,4 milijuna KM, te su depoziti kod depozitnih institucija u inozemstvu dostigli vrijednost od 3,1 milijardu KM na kraju trećeg tromjesečja. U posljednjem tromjesečju banke su povukle dio depozita od nerezidenata, tako da je u odnosu na treći treće tromjesečje 2023. godine zabilježeno smanjenje pozicije računa depozita kod depozitnih institucija u inozemstvu u iznosu od 585,7 milijuna KM, na razinu od 2,54 milijarde KM. U prvom tromjesečju 2024. godine banke su ponovno plasirale značajniji iznos likvidnih sredstva u depozite kod depozitnih institucija u inozemstvu (860,8 milijuna KM), te vrijednost depozita kod depozitnih institucija u inozemstvu iznosi 3,4 milijarde KM.

U strukturi izvora sredstava nastavljen je rast ukupnih depozita domaćih rezidentnih sektora, koji je bio značajniji nego u prethodnoj godini. Depoziti stanovništva svih kategorija ročnosti tijekom 2023. godine bilježe rast, nakon povlačenja manjeg dijela depozita u prethodnoj godini, što potvrđuje povjerenje u stabilnost bankovnog sektora BiH. Ukupni depoziti rezidenata na kraju godine iznosili su 31 milijardu KM i porasli su za 1,8 milijardi KM ili 6,1% u odnosu na kraj 2022. godine. U 2023. godini najveći doprinos rastu dali su depoziti privatnih nefinancijskih poduzeća koji u ukupnim depozitima domaćih rezidentnih sektora sudjeluju s 22,5% i depoziti stanovništvu koji u ukupnim depozitima sudjeluju s 52,1% (Grafikon 5.10). Depoziti privatnih nefinancijskih poduzeća su na kraju 2023. godine iznosili 6,97 milijardi KM i zabilježili su porast u iznosu od 743,1 milijun KM ili 11,9% u odnosu na prethodnu godinu, dok su depoziti stanovništva iznosili 16,14 milijardi KM i zabilježili su porast u iznosu od 1,64 milijardi KM ili 11,3% u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, ostali depoziti domaćih sektora su zabilježili pad u 2023. godinu u odnosu na prethodnu godinu. Kod depozita vladinih institucija evidentiran je pad u iznosu 251 milijun KM ili 12,8% u odnosu na isto razdoblje prethodne godine,

²³ Podatci o pojedinačnim izloženostima banaka preuzeti iz monetarne i financijske statistike CBBiH. Sukladno metodologiji MMF-a, podatci o entitetskim vrijednosnim papirima uključuju i vrijednosne papire javnih poduzeća.

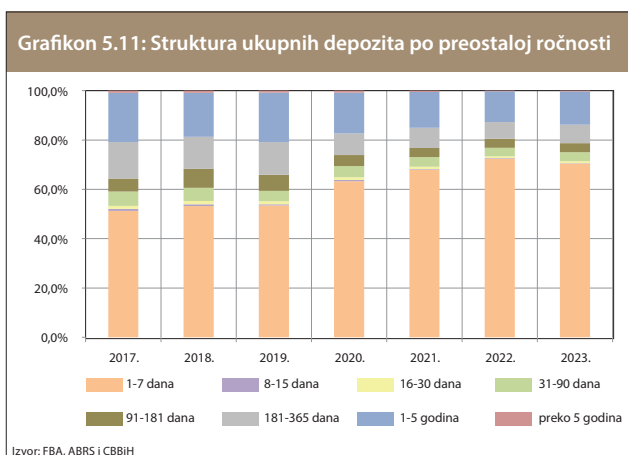

dok su depoziti javnih poduzeća zabilježili smanjenje u iznosu 161 milijun KM ili 6,7% u odnosu na kraj 2022. godine.

Prema podacima CBBiH, najintenzivniji rast u 2023. godini ostvarili su depoziti stanovništva na transakcijskim računima (799 milijuna KM ili 19,5%) i kratkoročni depoziti (55,2 milijuna KM ili 14,3%), dok su depoziti po viđenju rasli 154,7 milijuna KM ili 5,5%, a dugoročni depoziti porasli su za 45 milijuna KM ili 0,8%. Na kraju 2023. godine *a-vista* depoziti čine čak 70,5% ukupnih depozita stanovništva, pri čemu depoziti na transakcijskim računima sudjeluju s 45,2%, a depoziti po viđenju s 25,3% u ukupnim depozitima stanovništva. Promatrano na godišnjoj razini trend smanjivanja udjela dugoročnih oročenih depozita stanovništva nije zaustavljen. Udio dugoročnih depozita u ukupnim depozitima stanovništva smanjio se za 2,5 postotnih poena u odnosu na prethodnu godinu, odnosno s razine od 29,5% na kraju 2022. godine na razinu od 26,95% na kraju 2023. godine. Međutim, u zadnjem tromjesečju 2023. godine, kao i u prvom tromjesečju 2024. godine, ipak su primjetne određene promjene i udio dugoročnih oročenih depozita u ukupnim depozitima stanovništva je počeo blago rasti. Navedeno je rezultat poslovnih politika koje je nekoliko banaka počelo sprovoditi od polovice 2023. godine, a koje se odnose na promociju viših kamatnih stopa, preko 3% na oročenu štednju, s posebnim pogodnostima poput isplate kamate unaprijed, fiksne kamatne stope, stimulatívne kamatne stope itd. Sukladno navedenom, očekuje se da će u sljedećem razdoblju doći do promjene u vidu blagog rasta oročenih i štednih depozita. Dominantnom rastu depozita na transakcijskim računima, koji je i dalje nastavljen u prvom tromjesečju 2024. godine, doprinose još uvijek u prosjeku niske pasivne kamatne stope na oročene depozite stanovništva. Prosječna ponderirana kamatna stopa na oročene depozite stanovništva u drugoj polovici 2023. godine zabilježila je rast od 69 baznih poena, s prosječne razine od 1,67% u prvom polugodištu, na prosječnu razinu od 2,36% u drugoj polovici 2023. godine. Povišena inflacija, uz još uvijek relativno niske pasivne kamatne stope ne doprinosi motivaciji stanovništva u pogledu oročavanja depozita, posebno na duži rok.

Ročna struktura ukupnih izvora sredstava u 2023. godine nije se značajnije mijenjala, međutim, evidentno je da slijedom rasta kamatnih stopa koje banke nude na oročene depozite dolazi do postupnog jačanja preferencije domaćih sektora za oročenjem depozita. Depoziti s rokom dospijea od 1 do 7 dana su se u 2023. godini blago smanjili za 2,2%, te su smanjili svoj udio u ukupnim depozitima za 2,16 postotnih poena, na razinu 70,2%. Ostale kategorije depozita svih ročnosti zabilježile su blagi rast udjela u ukupnim depozitima; najznačajnije se povećao udio kategorije depozita preostale ročnosti od 1 do 5 godina s razine 12,4% na kraju 2022. godine na 13,4% ukupnih depozita svih rezidentnih i nerezidentnih sektora na kraju 2023. godine. Udio dugoročnih depozita s preostalom ročnošću dužom od 5 godina čini svega 0,3% ukupnih depozita (Grafikon 5.11).

U 2023. godini bankovni sektor BiH je zadržao visok stupanj stabilnosti zahvaljujući visokoj kapitaliziranosti i likvidnosti, poboljšanju kvalitete aktive, dok je profitabilnost banaka dostigla najvišu zabilježenu razinu, te je u odnosu na prethodnu godinu povećana otpornost sektora na rizike. Rizici po financijsku stabilnost u 2023. godini ublaženi su prvenstveno zahvaljujući usporavanju inflacije, ali je i dalje prisutan visok stupanj neizvjesnosti u makroekonomskom okružju, što se može nepovoljno odraziti na očekivani ekonomski rast i razinu inflacije u sljedećem razdoblju. Zadržavanje pooštrenih uvjeta financiranja i eventualna značajnija korekcija kamatnih stopa na domaćem tržištu mogli bi rezultirati jačanjem i materijalizacijom kreditnog rizika u srednjoročnom razdoblju. Pored toga, u sljedećem razdoblju rizik po profitabilnost banaka predstavljat će pritisak na rast troškova financiranja uslijed rasta kamatnih stopa i potencijalnog pogoršanja kvalitete aktive. Sveukupna ocjena pokazatelja stabilnosti bankovnog sektora za 2023. godinu ukazuje da je otpornost bankovnog sektora povećana u odnosu na prethodnu godinu, u najvećoj mjeri uslijed snažnog rasta profitabilnosti, što bankama povećava kapacitete za apsorpiranje potencijalnih gubitaka u slučaju materijalizacije rizika. Nastavljeno je poboljšanje kvaliteta aktive na sustavnoj razini,

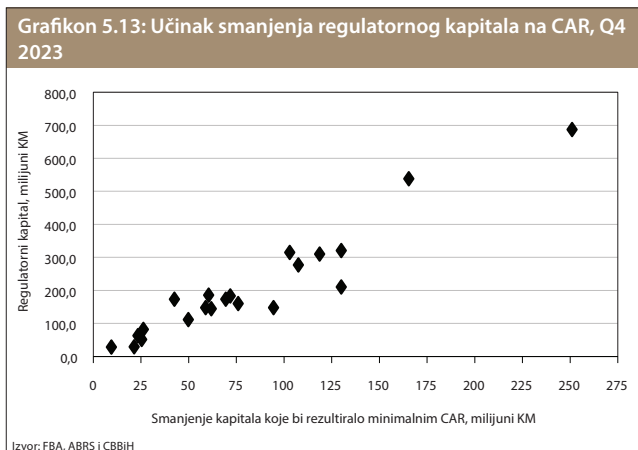
koje je u značajnoj mjeri rezultat otpisa nekvalitetnih potraživanja, te restrukturiranja i naplate nekvalitetnih potraživanja u jednom dijelu kreditnog portfelja. Vrijednosti pokazatelja likvidnosti ostale su na istoj razini iz prethodne godine i odražavaju visoku likvidnost bankovnog sektora. Visoka ocjena u segmentu devizne pozicije ukazuje da je izloženost deviznom riziku izrazito niska, s obzirom na to da je EUR, sidrena valuta domaće valute u valutnom odboru, dominantna strana valuta u bankovnom sektoru. Bankovni sektor je primjereno kapitaliziran značajno iznad propisanog regulatornog minimuma, što pomaže u očuvanju otpornosti banaka u slučaju pogoršanja makroekonomskih ili financijskih uvjeta (Grafikon 5.12).

Bankovni sektor BiH je na kraju 2023. godine primjereno kapitaliziran i sve banke u sustavu ispunjavaju propisane regulatorne zahtjeve u pogledu primjerenosti kapitala mjerene stopom primjerenosti kapitala i stopom financijske poluge. Stopa osnovnog kapitala na kraju 2023. godine iznosi 18,72%, stopa redovitog osnovnog kapitala je 18,69%, dok stopa financijske poluge na razinu sustava iznosi 10,1% (regulativni minimum je 6%). Stope osnovnog i regulatornog kapitala zabilježile su neznatan rast od 0,04% i 0,09% u odnosu na kraj prethodne godine. Najveći utjecaj na rast vrijednosti osnovnog i redovitog osnovnog kapitala na razini sustava imalo je uključivanje ostvarene dobiti u osnovni kapital. Ukupna izloženost riziku svih banaka u sustavu na kraju 2023. godine iznosi 22 milijarde KM, što predstavlja rast od 1,5 milijardi KM ili 7,6%. Na razini sustava, struktura ukupne izloženosti riziku se nije značajnije promijenila u odnosu na kraj prethodne godine, te su banke najviše izložene kreditnom riziku (91,5%), dok izloženosti operativnom i tržišnom riziku čine 7,9% i 0,55% ukupne izloženosti riziku.

Grafikon 5.13 prikazuje za koliko bi se trebao smanjiti regulatorni kapital za svaku pojedinačnu banku, uz ukupnu razinu ponderiranog rizika s kraja 2023. godine, da bi se stopa primjerenosti kapitala spustila na regulatorni minimum od 12%. Na grafikonu se uočava da bi većina banaka pri nepromijenjenoj razini riskantne aktive mogla podnijeti značajno smanjenje regulatornog

kapitala prije nego što bi im se CAR spustio na donju granicu regulatornog minimuma. Primjerenost kapitala banaka koje su u prethodnom razdoblju imale niže pokazatelje kapitaliziranosti u odnosu na prosjek sustava se poboljšala, uključivanjem ostvarene dobiti tekućeg razdoblja u kapital. Ipak, pojedine banke u sustavu su ranjivije u slučaju materijalizacije rizika, s obzirom na to da bi relativno malo smanjenje regulatornog kapitala kod ovih banaka ugrozilo ispunjavanje propisane razine primjerenosti kapitala.

U 2023. godini nastavljeno je poboljšanje pokazatelja kvaliteta aktive na sustavnoj razini, koje se ogleda u najnižoj vrijednosti nekvalitetnih prema ukupnim kreditima koja nije zabilježena još od 2006. godine. Zbog usporavanja rasta realne ekonomske aktivnosti i povišene inflacije, uz zadržavanje pooštrenih uvjeta financiranja može se očekivati jačanje i materijalizacija kreditnog rizika u srednjoročnom razdoblju. Udio nekvalitetne u ukupnoj aktivi na kraju 2023. godine iznosi 2,1% i niži je za 39 bp u odnosu na kraj prethodne godine. Tijekom godine bilančne i izvanbilančne izloženosti u razini kreditnog rizika 3 zabilježile su smanjenje u iznosu od 114 milijuna KM (11,3%), dok je ukupna financijska aktiva viša za 2,48 milijarde KM ili 5,75%. Najveći dio nekvalitetne aktive čine nekvalitetni krediti koji su na kraju 2023. godine iznosili 898,3 milijuna KM i smanjili su se za 114 milijuna KM ili 11,3% u odnosu na kraj prethodne godine. Značajno smanjenje nekvalitetnih kredita uz istovremeni rast ukupnih kredita rezultiralo je smanjenjem udjela nekvalitetnih u ukupnim kreditima, tako da je na kraju 2023. godine NPL ratio iznosio 3,8%, što je najniža vrijednost zabilježena nakon izbijanja financijske krize 2009. godine. Banke su tijekom 2023. godine ostvarile smanjenje nekvalitetnih kredita u najvećoj mjeri na temelju računovodstvenog i trajnog otpisa aktive procijenjenekaogubitakiprovedenihaktivnosti na naplati nekvalitetnih potraživanja. Uz trajni i računovodstveni otpis i naplatu nekvalitetnih potraživanja, u 2023. godini ukupna vrijednost kredita koji su prešli iz kvalitetnih u nekvalitetna potraživanja bila je nešto niža u odnosu na prethodnu godinu, što je također doprinijelo poboljšanju kvalitete kreditnog portfelja. Prema podatcima iz SRK-a, u 2023. godini zabilježena je niža stopa *defaulta* kod

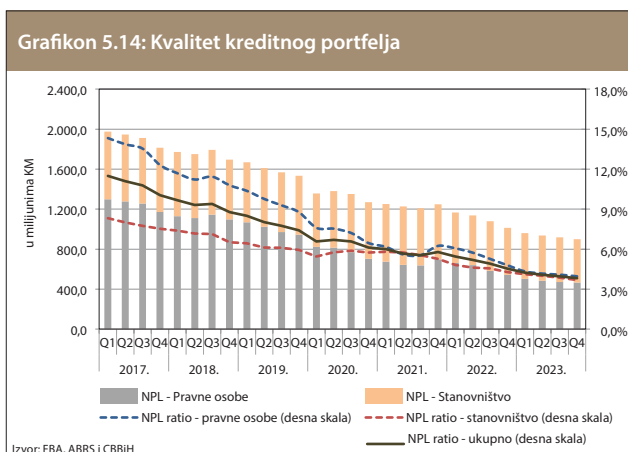
sektora stanovništva u pogledu vrijednosti i broja partija koje su prešle iz kvalitetnih u nekvalitetna potraživanja (s razine od 1,23% u 2022. godini na razinu od 1,19% u 2023. godini). Također, u segmentu pravnih osoba došlo je do pada stope *defaulta* s razine od 1,31% u 2022. na razinu od 0,87% u 2023. godini.

Zbog zadržavanja strožih kreditnih standarda i politika, koje podrazumijevaju financiranje izuzetno bonitetnih i kreditno sposobnih klijenta, s jedne strane, te strukture izvora s druge strane, banke su do sada bile manje sklone promjeni kamatnih stopa na postojeće kredite ugovorene s promjenjivom kamatnom stopom. To se naročito odnosi na velike banke s visokim udjelom depozita, a koje su imale manju potrebu za povećanjem pasivnih kamatnih stopa kako bi privukle nove deponente, što se odrazilo i na manju potrebu za povećanjem aktivnih kamatnih stopa u slučaju ovih banaka. Značajan rast kamatnih stopa (200 bp ili više), evidentiran je u vrlo malom dijelu kreditnog portfelja prema izvještajnim podacima FBA. Podaci ukazuju da je značajan rast kamatne stope zaključno sa 31.12.2023. godine u odnosu na referentni datum (30.06.2022.), utvrđen u dijelovima portfelja kod devet banaka u iznosu od 370,3 miliona KM, što čini 2,2% ukupnog kreditnog portfelja banaka iz FBiH. Kod kreditnog portfelja pravnih osoba, značajan rast kamatne stope utvrđen je u iznosu od 332,9 milijuna KM ili 3,8% kreditnog portfelja pravnih osoba, dok je kod kreditnog portfelja fizičkih osoba utvrđen u iznosu od 37,4 milijuna KM ili 0,4% portfelja fizičkih osoba. Sukladno odredbama Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa,²⁴ očekivani kreditni gubici su utvrđeni u iznosu od 24,2 milijuna KM, te su banke formirale dodatne rezerve za očekivane kreditne gubitke u iznosu od 5,9 milijuna KM za kredite kod kojih je utvrđen značajan rast kamatnih stopa.

Nakon početka zaoštavanja monetarne politike ECB-a, banke u BiH nove dugoročne kredite pretežno ugovaraju uz fiksnu kamatnu stopu, kako bi u što većoj mjeri izbjegle kamatno inducirani kreditni rizik, što je posebno naglašeno u sektoru stanovništva gdje su odobreni krediti u prosjeku duže ročnosti do dospijeca nego krediti poduzećima. U 2023. godini, 88% novoodobrenih kredita stanovništvu su odobreni uz fiksnu kamatnu stopu, dok je kod privatnog nefinancijskog sektora 57% novoodobrenih kredita ugovoreno uz fiksnu kamatnu stopu. Međutim, iako je rast udjela kredita s fiksnom kamatnom stopom dao pozitivan doprinos smanjenju kamatno inducirano kreditnog rizika, snažan rast udio kredita s fiksnom kamatnom stopom moglo bi imati negativan utjecaj na profitabilnost budući da se očekuje da će se rast troškova financiranja banaka nastaviti i u sljedećem razdoblju, što će vršiti pritisak na održivost neto kamatnih marži. Ipak, uzimajući u obzir podatke

agencija za bankarstvo o efektim kamatnim stopama, koje su primjetno više od nominalnih kamatnih stopa, posebno u sektoru stanovništva, može se izvesti zaključak da su banke već u značajnoj mjeri ugradile procjene rasta troškova financiranja u efektu kamatnu stopu na kredite s fiksnom kamatnom stopom.

Tijekom 2023. godine nekvalitetni krediti u sektoru poduzeća i stanovništva nastavili su trend pada, tako da je na kraju 2023. godine udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima u sektoru poduzeća iznosio 4%, dok je u sektoru stanovništva ovaj pokazatelj iznosio 3,7% (Grafikon 5.14).

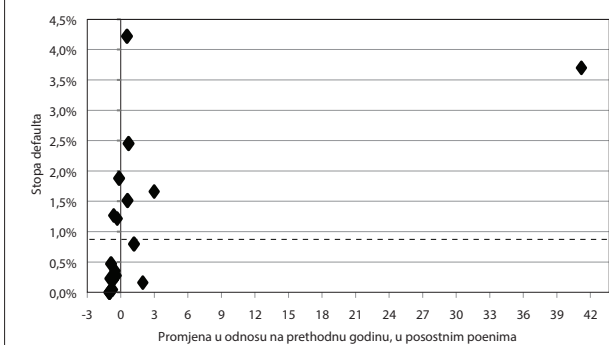

U segmentu pravnih osoba, gotovo u svim djelatnostima evidentirano je smanjenje nekvalitetnih potraživanja. Također niža stopa *defaulta*, a koja je zabilježena u 2023. godini u segmentu pravnih osoba ukazuje da nije došlo do značajnije materijalizacije kreditnog rizika kod nefinancijskih poduzeća unatoč poslovanju u okolnostima povišene razine rizika u makroekonomskom okružju. Na razini sektora, stopa *defaulta* u segmentu pravnih osoba iznosila je 0,87% i niža je za 43 bp u odnosu na prethodnu godinu. Analizom stope *defaulta* po bankama može se zaključiti da je kod više od polovice banaka u sustavu došlo do smanjenja kreditnog rizika ili je kreditni rizik ostao na približno istoj razini kao i prethodne godine (Grafikon 5.15). Međutim, iako je zabilježena niža stopa *defaulta* nego u prethodnoj godini, povećao se udio kredita s povećanim kreditnim rizikom (kreditni u razini kreditnog rizika 2) u ukupnim kreditima pravnim osobama, s razine od 10,8% na kraju prethodne godine, na razinu od 11,8% na kraju 2023. godine. Povišena razina rizika u makroekonomskom okružju u najvećoj mjeri se odrazila na poslovanja poduzeća u djelatnosti građevinarstva i djelatnosti prijevoza i skladištenja, u kojima je zabilježeno najznačajnije povećanje udjela kredita u razini kreditnog rizika 2 u ukupnim kreditima pravnim osobama. Tako se udio kredita u razini kreditnog rizika 2 u ukupnim kreditima pravnim osobama plasiranim poduzećima iz sektora građevinarstva povećao s razine do 11,7% na kraju prethodne godine na razinu od 17,8% na kraju 2023. godine, te dok se udio kredita razine kreditnog rizika 2 koji su plasirani poduzećima koja se bave djelatnošću

²⁴ Odredbe Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje rizika rasta kamatnih stopa u FBiH i RS se primjenjuju do 31. 12. 2024. godine ("Službene novine Federacije BiH", broj 41/24 i „Službeni glasnik RS”, broj 45/24).

prijevoza i skladištenja povećao s 11,3% na 16,8%. Zbog nastavka slabljenja makroekonomskih prilika i još uvijek povišene inflacije, kreditni rizik u sektoru nefinancijskih poduzeća može se ocijeniti povećanim, te se nešto značajnije pogoršanje kvalitete kreditnog portfelja i veća stopa *defaulta* korporativnog sektora može očekivati u srednjoročnom razdoblju.

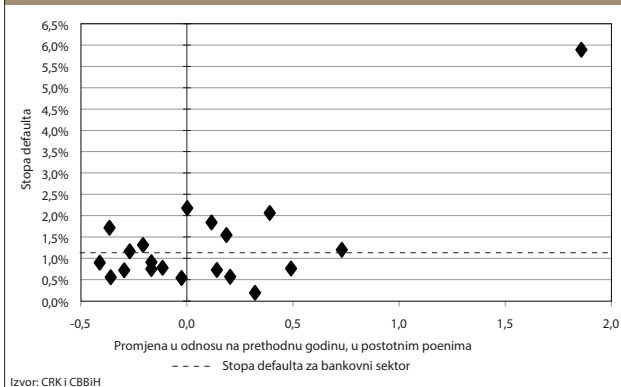
Grafikon 5.15: Stopa defaulta u sektoru poduzeća, po bankama u 2023. godini

Izvor: CRK i CBBiH

Prosječna stopa *defaulta* u sektoru stanovništva na kraju 2023. godine iznosi 1,19% i blago se smanjila u odnosu na prethodnu godinu. Promjene na razini sustava nisu bile značajne, samo se izdvaja jedna manja banka s relativno visokim udjelom nekvalitetnih u ukupnim kreditima, koja je zabilježila jači intenzitet reklasifikacije u nekvalitetne kredite u 2023. godini (Grafikon 5.16).

Grafikon 5.16: Stopa defaulta u sektoru stanovništva, po bankama u 2023. godini

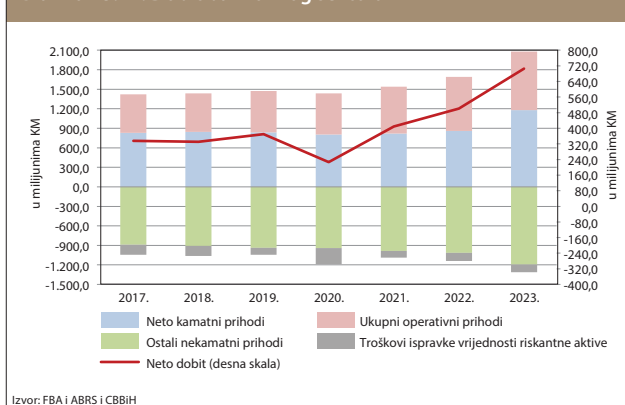

Izvor: CRK i CBBiH

Bankovni sektor BiH je u 2023. godini iskazao rekordnu neto dobit i ostvario znatno više stope povrata na prosječnu aktivu i prosječni kapital iako se njihovo poslovanje odvijalo u relativno nepovoljnom makroekonomskom okružju. Pod pretpostavkom nastavka rasta kreditne aktivnosti i blagog rasta aktivnih kamatnih stopa, profitabilnost bankovnog sektora ostat će visoka, ali bi pritisak na rast troškova financiranja i moguće pogoršanje kvalitete aktive mogli umanjiti zarade banaka u sljedećem razdoblju. Bankovni sektor BiH je u 2023. godini iskazao rekordnu neto dobit u iznosu 705,8 milijuna KM, viši čak za 41% u odnosu na prethodnu godinu. Rast profitabilnosti banke su ostvarile prvenstveno zahvaljujući rastu

kamatnih prihoda, dok su kamatni rashodi ostali gotovo nepromijenjeni u odnosu na prethodnu godinu. Do značajnijeg rasta neto kamatnih prihoda dolazi uslijed nastavka rasta kreditne aktivnosti i blagog rasta kamatnih stopa na kredite stanovništvu i nefinancijskim privatnim poduzećima, kao i nastavka rasta kamatnih prihoda po kamatosnim računima depozita. Također, zabilježen je nastavak trenda rasta operativnih prihoda. Na rashodovnoj strani zabilježen je pad troškova ispravke vrijednosti riskantne aktive, dok su ostali poslovni i izravni troškovi i ukupni operativni rashodi zabilježili rast, što je dovelo do rasta ukupnih nekamatnih rashoda (Grafikon 5.17).

Grafikon 5.17: Dobit bankovnog sektora

Izvor: FBA i ABRS i CBBiH

Sve banke u sustavu su iskazale pozitivan financijski rezultat, pri čemu je i dalje najveći dio dobiti bankovnog sektora usredotočen u nekoliko velikih banaka. Tako su dvije najveće banke ostvarile dobit koja čini 40,2% dobiti čitavog sektora, dok su četiri najprofitabilnije banke generirale 55,1% ukupne neto dobiti bankovnog sektora. Ukupni kamatni prihodi u 2023. godine iznosili su 1,3 milijarde KM i u odnosu na prethodnu godinu veći su za čak 321,8 milijuna KM ili 32,1%. Nastavak rasta aktivnih kamatnih stopa se može očekivati i u sljedećim tromjesečjima, što će i dalje pozitivno utjecati na profitabilnost bankovnog sektora, a naročito ako ovaj rast ne bude praćen razmjernim rastom pasivnih kamatnih stopa. Ukupni kamatni prihodi na temelju kredita zabilježili su porast od 167,8 milijuna KM ili 19,3%. Također, zabilježen je značajan rast kamatnih prihoda po kamatosnim računima depozita banaka kod depozitnih institucija (od 82,8 milijuna KM), koji se u najvećoj mjeri odnosi na rast prekonoćnih i kratkoročnih depozita kod depozitnih institucija u inozemstvu u odnosu na prethodnu godinu, kao i na porast kamatnih stopa na inozemnim tržištima.

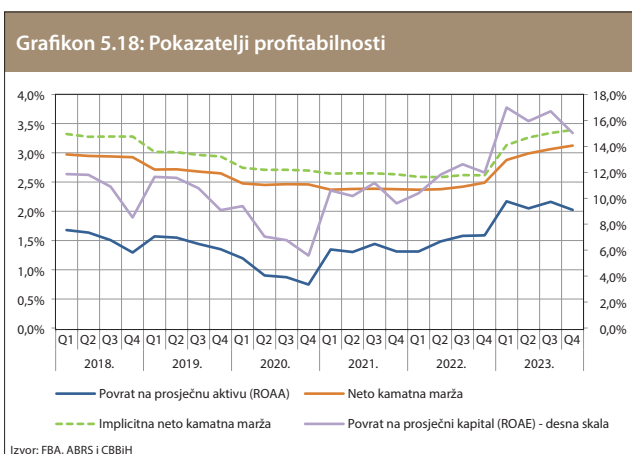
Ukupni rashodi po kamatama i ostali slični rashodi su iznosili 144,9 milijuna KM i veći su za 1,6 milijuna KM ili 1,1% u odnosu na prethodnu godinu. Neto kamatni prihodi iznosili su 1,2 milijarde KM i veći su za 320,2 milijuna KM ili 37,2% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2023. godini nastavljen je rast ukupnih operativnih prihoda, ali manjim intenzitetom u odnosu na prethodnu godinu i isti su iznosili 899,1 milijuna KM.

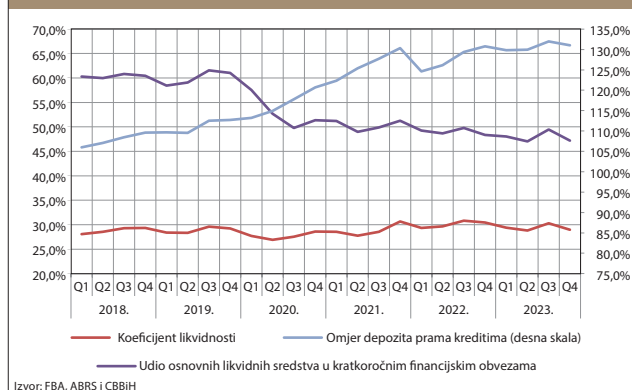
Ukupni operativni prihodi su u odnosu na prošlu godinu povećani za 70 milijuna KM ili 8,4%. Rast operativnih prihoda banke su ostvarile u najvećoj mjeri na temelju povećanja naknada za izvršene usluge i naknada po izvanbilančnim poslovima, što značajno doprinosi održavanju visoke razine profitabilnosti u sustavu. Udio operativnih prihoda u ukupnom prihodu bankovnog sektora iznosi 40,4% i smanjen je za 4,8 postotnih poena u odnosu na prethodnu godinu.

Pokazatelji profitabilnosti ROAA i ROAE na kraju četvrtog tromjesečja 2023. godine iznose 2%, odnosno 15% respektivno i bilježe rast vrijednosti od 0,4, odnosno 3,1 postotnih poena u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Znatni rast pokazatelja profitabilnosti rezultat je više ostvarene dobiti u 2023. godini u odnosu na prethodnu godinu, uz istovremeno postotno znatno manji rast prosječne aktive i prosječnog kapitala (Grafikon 5.18)²⁵.

U 2023. godini vrijednosti pokazatelja likvidnosti su se zadržale na približno istoj razini u odnosu na prethodnu godinu, te i dalje odražavaju visoku likvidnost bankovnog sektora, što su pokazali i rezultati testova otpornosti na stres likvidnosti. Na kraju 2023. godine likvidna sredstva su činila 29% aktive bankovnog sektora, dok je 47,2% kratkoročne pasive bilo pokriveno likvidnim sredstvima (Grafikon 5.19). Pokazatelj depozita prema kreditima na kraju 2023. godine dostigao je razinu od 131%, te ukazuje da se kreditna aktivnost na domaćem tržištu u potpunosti financira iz depozita nefinancijskih sektora.

Grafikon 5.19: Pokazatelji likvidnosti

Koeficijent pokriva likvidnosti (LCR) na razini bankovnog sektora na kraju 2023. godine je iznosio 218,1%. Sve banke su ispunjavale zahtjeve u pogledu LCR-a, a većina značajno iznad propisanoga regulatornog minimuma.²⁶ Koeficijent neto stabilnih izvora financiranja (NSFR) je na kraju 2023. godine iznosio 159,9% i sve banke u sustavu bilježe znatno više vrijednosti pokazatelja od minimalno propisane koja iznosi 100%.

Rezultati provedene analize o međubankovnim i prekograničnim izloženostima ukazuju na izuzetno nizak rizik od potencijalne zaraze u 2023. godine. Iako ni u prethodnim godinama međubankarske izloženosti nisu bile značajne, prema podacima s kraja 2023. godine međusobne izloženosti domaćih komercijalnih banaka dodatno su smanjene u odnosu na kraj prethodne godine, kako po ukupnom iznosu izloženosti,²⁷ tako i prema broju međusobnih veza među bankama. Samim tim rizici međubankarske zaraze uslijed prelijevanja sustavnih rizika među bankama su dodatno smanjeni. Analiza prekogranične povezanosti prema podacima za kraj 2023. godine ukazala je da veći rizik zaraze proizlazi iz prekograničnih izloženosti nego uslijed izloženosti na domaćem međubankovnom tržištu. Budući da bankovnim sektorom u BiH dominiraju banke u većinskom stranom vlasništvu, nalazi ove analize su potvrdili njihovu značajnu prekograničnu izloženost i ovisnost prvenstveno o matičnim bankovnim grupacijama. Uspoređujući nalaze mrežne analize s nalazima analize provedene na temelju podataka na dan 31. 12. 2022., primjetna je nešto veća ukupna izloženost bh. bankovnog sektora prema inozemstvu, a najveće izloženosti bh. banaka postoje prema Njemačkoj, Austriji i Italiji. Neizravni učinci zaraze nisu evidentirani zahvaljujući malim međubankovnim izloženostima i dobroj kapitaliziranosti svih komercijalnih banaka u BiH.

²⁵ Implicitna neto kamatna marža predstavlja omjer neto kamatnih prihoda i prosječne kamatonosne aktive. Prosječna kamatonosna aktiva na kraju četvrtog tromjesečja izračunata je kao prosjek stanja kamatonosne aktive na kraju četvrtog tromjesečja prethodne godine i četvrtog tromjesečja tekuće godine.

²⁶ Sukladno Odluci o upravljanju rizikom likvidnosti banka („Službene novine FBiH”, br. 39/21) i Odluci o upravljanju rizikom likvidnosti („Službeni glasnik RS”, br. 62/21) minimalni koeficijent pokriva likvidnosti iznosi 100%.

²⁷ Ukupne međubankarske izloženosti komercijalnih banaka u BiH na dan 31. 12. 2023. godine iznosile su 23,3 milijuna KM, što je za 55,3% manja vrijednost u odnosu na kraj 2022. godine.

Tekstni okvir 4: Testovi na stres solventnosti

Testiranje otpornosti bankovnog sektora u BiH na stres pokazuje da su banke na postojećoj razini kapitaliziranosti sposobne podnijeti materijalizaciju rizika čak i u jačem ekstremnom scenariju pri čemu bi se i u vremenskom horizontu testiranja na stres od sljedeće tri godine kapitaliziranost na razini sektora zadržala znatno iznad regulatornih zahtjeva što podrazumijeva minimalnu stopu primjerenosti kapitala od 12% te dodatni zaštitni sloj za očuvanje kapitala u iznosu od 2,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku. U ovogodišnje testiranje na stres uključeni su i dodatni kapitalni zahtjevi iz Stuba 2 koji su za svaku pojedinačnu banku utvrđeni u okviru supervizorskog pregleda i procjene pojedinačnih banaka (SREP).

Testiranje otpornosti na stres u razdoblju od 2024. do 2026. godine provodi se primjenom tri različita scenarija i to osnovnog i dva ekstremna scenarija. Scenariji i pretpostavke za testiranje na stres postavljeni su na temelju trenutnih geopolitičkih događanja u svijetu, kao i njihovih implikacija po globalnu ekonomiju i ekonomiju u BiH, te očekivanih implikacija po bh. bankovni sektor. Kvantifikacija scenarija obuhvaća projekcije makroekonomskih i financijskih varijabli – kao što su realni BDP, inflacija, kreditni rast, kamatne stope na kredite stanovništvu i poduzećima i cijene nekretnina (Tablica TO 4.1).

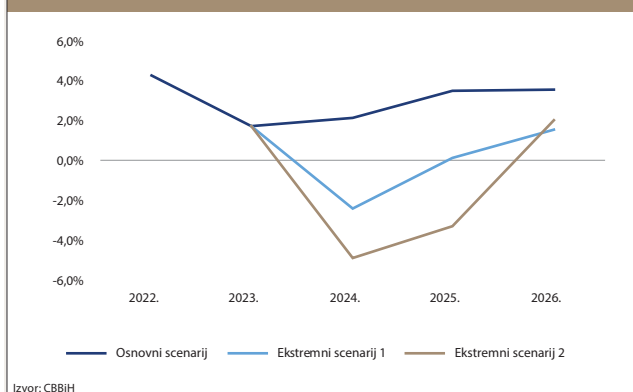
Tablica TO 4.1: Glavne pretpostavke u osnovnom i ekstremnim scenarijima

	2023.	Osnovni scenarij			Ekstremni scenarij 1			Ekstremni scenarij 2		
		2024.	2025.	2026.	2024.	2025.	2026.	2024.	2025.	2026.
Makroekonomska kretanja										
Realni BDP	1,7	2,1	3,5	3,5	-2,4	0,1	1,5	-4,9	-3,3	2,0
Inflacija (%)	6,1	2,9	2,4	2,0	5,4	2,9	2,5	6,1	5,5	3,0
Cijene nekretnina	15,9	2,5	3,3	5,0	-5,3	0,1	2,0	-5,3	-5,8	1,5
Uvjeti na financijskom tržištu										
Kamatne stope stanovništvo (%)	5,5	6,0	6,5	6,2	6,7	7,6	7,5	7,0	8,2	8,0
Kamatne stope poduzeća (%)	4,1	5,0	5,3	5,0	5,8	6,7	6,5	6,1	7,3	7,0
Kreditni rast stanovništvo	7,4	4,8	4,6	6,0	2,5	2,9	4,5	0,0	1,0	3,5
Kreditni rast poduzeća	6,8	4,3	4,1	4,8	0,0	2,5	4,3	-0,8	1,0	3,2

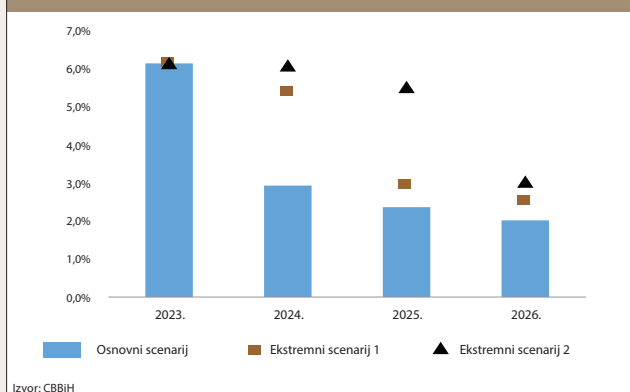
Izvor: CBBiH

Napomena: Podaci za makroekonomska kretanja i kreditni rast predstavlja godišnju stopu promjene izraženu u postocima.

TO 4.1: Realni rast BDP-a

TO 4.2: Stopa inflacije

Osnovni scenarij baziran je na službenim projekcijama CBBiH iz studenog 2023. godine. Prema službenim podatcima Agencije za statistiku BiH, ekonomija BiH je prethodnu godinu završila sa skromnim realnim ekonomskim rastom te visokom stopom inflacije (Tablica TO 4.1). U ovom scenariju se za 2024. godinu očekuje nešto viši, ali i dalje skroman ekonomski rast uslijed slabe vanjske potražnje i perzistentne inflacije koja umanjuje realnu potrošnju kućanstava. Do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres očekuje se oporavak ekonomske aktivnosti. Privatna potrošnja bi trebala biti ključni pokretač rasta BDP-a, na koju će uz poboljšanje pokazatelja tržišta rada pozitivno utjecati i slabljenje inflacijskih pritisaka. Zaoštavanje monetarne politike i podizanje referentnih kamatnih stopa vodećih središnjih banaka odrazit će se i na postupno povećanje kamatnih stopa u bankovnom sektoru BiH u 2024. i 2025. godini nakon čega se predviđa da će rast biti zaustavljen u posljednjoj godini vremenskog horizonta. Rast kamatnih stopa doprinosit će usporenoj kreditnoj aktivnosti u sljedeće dvije godine nakon čega dolazi do postupnog oporavka u 2026. godini. Slaba ponuda na tržištu nekretnina, uz veliku potražnju i rast cijena građevinskih radova, dovest će do nastavka rasta cijena nekretnina u godinama testiranja, ali po znatno nižim stopama u odnosu na protekle dvije godine.

Oba ekstremna scenarija obilježava naglašen pad ekonomske aktivnosti, te i dalje visoka inflacija u prvom razdoblju testiranja. Scenariji se razlikuju po trajanju i intenzitetu pretpostavljene recesije, dok su sami pokretači recesivnih kretanja u svome temelju isti za oba scenarija. Naime, blaži ekstremni scenarij pokazuje kontrakciju samo u prvoj godini testiranja na stres, dok se u jačem ekstremnom scenariju modelirana recesija proteže tijekom prve dvije godine testiranja. Na pad ekonomske aktivnosti u 2024. godini u oba scenarija utjecao je pad svih kategorija BDP-a. Pad izvoza je pod utjecajem smanjenja potražnje iz inozemstva, odnosno uzrokovan je padom BDP-a glavnih trgovinskih partnera. Negativni šokovi pretpostavljaju se za agregatne investicije kao rezultat rasta domaćih kamatnih stopa, ali i negativne poslovne klime u zemlji i inozemstvu. Osobna potrošnja u 2024. je pod utjecajem rezistentnih inflacijskih pritisaka u prvoj godini testiranja uslijed pretpostavki o daljnjem rastu cijena hrane i energenata, ali i sve većem doprinosu rasta temeljne inflacije. Inflacija će prema ekstremnom scenariju 1 značajno usporiti u 2025. godini kao rezultat ukupne ekonomske stabilizacije i izlaska iz recesije, dok će prema ekstremnom scenariju 2 domaće administrativne cijene, uz rast egzogenih cijena, nastaviti bilježiti visoke stope i tijekom druge godine testiranja, a značajnije usporavanje se očekuje tek u posljednjoj godini testiranja na stres. Pretpostavljen porast premije rizika zemlje u 2024. godini, zajedno s porastom nekvalitetnih kredita i referentne kamatne stope ECB-a u drugom scenariju, doveo bi do većeg porasta domaćih kamatnih stopa u odnosu na osnovni scenarij. Rast kamatnih stopa u oba ekstremna scenarija

će trajati do posljednje godine testiranja kada će uzlazni trend biti zaustavljen. Slijedom negativnih ekonomskih prilika u inozemstvu, te pada domaće realne ekonomske aktivnosti kao i rasta kamatnih stopa stanovništva u sljedećem razdoblju, cijene nekretnina u 2024. godini padaju u oba ekstremna scenarija, dok se u jačem ekstremnom scenariju pad cijena nekretnina nastavlja i u 2025. godini, s tim da cijene nekretnina ostaju još uvijek znatno iznad razine s kraja 2021. godine.

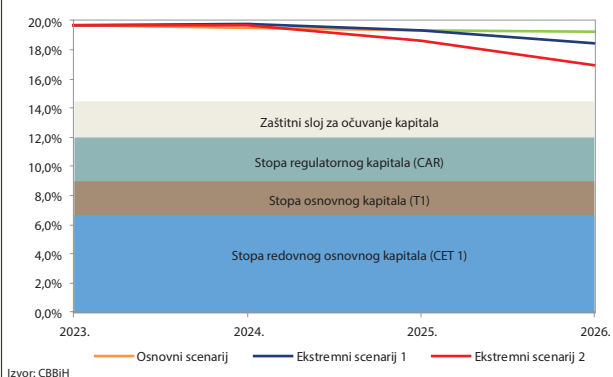
Utjecaj testova na stres na stopu adekvatnosti kapitala kvantificiran je na temelju početnog stanja na dan 31. 12. 2023. Bankovni sektor je na kraju 2023. godine pokazao znatno veću otpornost na pretpostavljene šokove u odnosu na prethodnu godinu, prvenstveno zahvaljujući dobrim polaznim pokazateljima poslovanja, uključujući visoku stopu kapitaliziranosti svih banaka u sektoru, poboljšanje kvaliteta aktive, te do sada najveću neto dobit na godišnjoj razini.

U osnovnom scenariju bankovni sektor zadržava visoku razinu kapitaliziranosti od 19,2% do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres. Sve banke u sustavu bi uspjele zadržati stopu primjerenosti kapitala iznad regulatornog minimuma od 12% te ispuniti i dodatne kapitalne zahtjeve iz Stuba 2 utvrđene u okviru supervizorskog pregleda i procjene pojedinačnih banaka (SREP). Također, sve banke u sustavu bi uspjele zadržati zaštitni sloj za očuvanje kapitala do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres.

U ekstremnom scenariju 1, koji pretpostavlja negativan ekonomski rast u prvoj godini testiranja, te neznatan oporavak ekonomske aktivnosti tek u trećoj godini testiranja, stopa primjerenosti kapitala na kraju testnog razdoblja iznosila bi visokih 18,5%. Provedeno testiranje je pokazalo da je bankovni sektor izuzetno otporan na pretpostavljene šokove u spomenutom scenariju, te da bi samo dvije manje banke, čije je ukupni udio u aktivisustava 2,9%, u slučaju materijalizacije šokova iz ekstremnog scenarija, iskazale potrebu za dokapitalizacijom. Pored spomenutih banaka, još tri banke u sustavu pri apsorpciji pretpostavljenih šokova iscrpljuju viškove kapitala i zadiru u zaštitni sloj za očuvanje kapitala. U slučaju materijalizacije šokova iz ekstremnog scenarija 2 gdje je pretpostavljena snažna kontrakcija ekonomske aktivnosti u prve dvije godine testiranja na stres uz blagi oporavak u trećoj godini, dodatne potrebe za kapitalom na kraju trogodišnjeg testnog razdoblja iskazalo bi ukupno sedam banaka u sustavu, pri čemu četiri banke ne bi ispunjavale minimalne regulatorne kapitalne zahtjeve na razini sustava od 12%, dok još tri banke ne bi ispunjavale dodatne kapitalne zahtjeve utvrđene u okviru SREP-a. Ukupna aktiva navedenih banaka na kraju četvrtog tromjesečja 2023. godine čini 26,8% aktive bankovnog sektora. Pored navedenih banaka koje su iskazale potrebu za dokapitalizacijom, još dvije banke bi u ovom nepovoljnom makroekonomskom scenariju iscrpile akumulirane viškove kapitala, odnosno njihov

zaštitni sloj za očuvanje kapitala²⁸ bio bi narušen. Ukupne dokapitalizacijske potrebe na razini sustava iznosile bi 107,6 milijuna KM, što predstavlja 0,2% bruto domaćeg proizvoda iz 2023. godine.

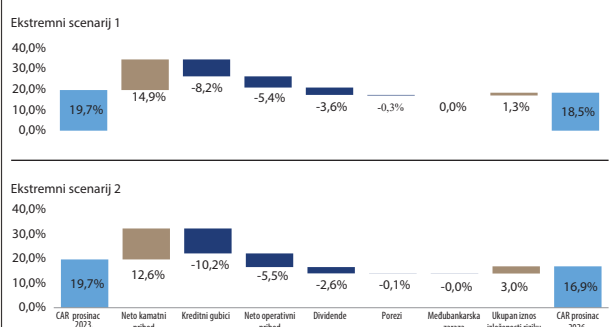
TO 4.3: Stopa primjerenosti kapitala u osnovnom i dva ekstremna scenarija i minimalni regulatorni kapitalni zahtjevi

Izvor: CBBiH

Na grafikonu TO 4.4 prikazan je doprinos pojedinih pozicija bilance stanja i uspjeha na promjenu stope primjerenosti kapitala na sustavnoj razini, kumulativno, u ekstremnim scenarijima, u razdoblju od kraja 2023. do kraja 2026. godine. Pad kapitaliziranosti bankovnog sektora u oba stresna scenarija prije svega je rezultat povećanih gubitaka na temelju kreditnog rizika koji proizlaze iz financijskih stavki aktive, prvenstveno kreditnog portfelja sektora poduzeća i stanovništva. Kapitaliziranost je također pod utjecajem smanjenja neto operativnih prihoda u odnosu na kraj 2023. godine. Neto kamatni prihodi s druge strane imaju ključan pozitivan doprinos u održavanju primjerenosti kapitala, i to od 14,9% postotnih poena u blažem i 12,6% postotnih poena u jačem ekstremnom scenariju bez obzira na blago smanjenje do kraja 2026. godine. Također, na kapitaliziranost tijekom stresa dodatno djeluje i pretpostavka isplate dividende u sva tri razdoblja testiranja na stres kao i u sva tri scenarija. Utjecaj međubankarske zaraze u sustavu na kapitaliziranost banaka za sada je zanemariv.

TO 4.4: Utjecaj pojedinačnih pozicija na CAR u oba ekstremna scenarija

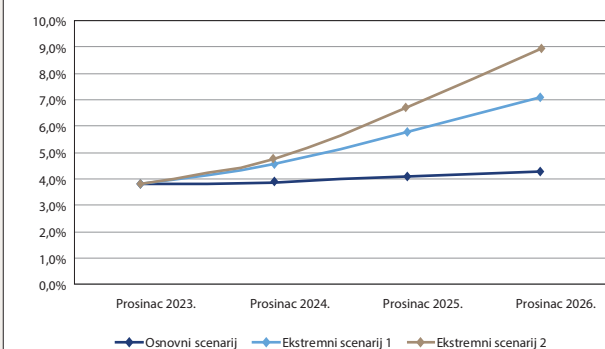

Izvor: CBBiH

²⁸ Prema važećim Odlukama o izračunavanju kapitala banke su obvezne održavati zaštitni sloj za očuvanje kapitala u obliku redovitog osnovnog kapitala u iznosu od 2,5% ukupnog iznosa izloženosti riziku. Zaštitni sloj kapitala dodaje se na stopu redovitog osnovnog kapitala od 6,75% i ne može se koristiti za održavanje stope osnovnog i ukupnog kapitala. Održavanje propisanog zaštitnog sloja kapitala uvjet je za isplatu dividende za banke.

I pored kontinuiranog smanjenja razine NPL-a u prethodnom razdoblju, rezultati testova na stres pokazuju da je kvaliteta kreditnog portfelja vrlo osjetljiva na promjene makroekonomskih uvjeta, te već u osnovnom scenariju dolazi do blagog pogoršanja kvalitete kreditnog portfelja u sve tri godine testiranja. U oba ekstremna scenarija očekuje se značajno povećanje nekvalitetnih kredita do kraja vremenskog horizonta testiranja na stres na što utječe **pretpostavljeni snažan rast inflacije, kontrakcija ekonomske aktivnosti i značajan rast kamatnih stopa. Projicirani rast nekvalitetnih potraživanja evidentan je kako u sektoru poduzeća tako i u sektoru stanovništva**, s tim što je rast NPL-ova snažniji u sektoru poduzeća, što je rezultat veće osjetljivosti kreditnog portfelja poduzeća na oštar pad ekonomske aktivnosti te rast kamatnih stopa pretpostavljen u oba ekstremna scenarija.

TO 4.5: Udio nekvalitetnih u ukupnim kreditima

Izvor: CBBiH

Tekstni okvir 5: Stres testovi likvidnosti

Na temelju rezultata testa otpornosti na stres likvidnosti provedenog na bazi podataka za kraj 2023. godine bankovni sektor u BiH može se ocijeniti otpornim na šokove likvidnosti i šokove na strani izvora financiranja pretpostavljene u alternativnim scenarijima. Ovakvi rezultati provedenog testiranja na stres prvenstveno su posljedica dobre polazne likvidnosne pozicije svih banaka u sektoru i visokih koeficijenata LCR-a koji su po bankama na kraju 2023. godine iznosili od 156% do visokih 1320%.

CBBiH počevši od četvrtog tromjesečja 2021. godine kontinuirano provodi *top-down* makro stres test likvidnosti, koji je konceptualno utemeljen na podacima o novčanim tokovima svih komercijalnih banaka u sustavu. Izračun likvidnosne pozicije u pretpostavljenim uvjetima značajnog stresa u 30-dnevnom vremenskom razdoblju bazira se na pristupu standardizirane mjere koeficijenta pokriva likvidnosti (LCR). Šokovi u stres testu likvidnosti kalibrirani su uporabom stručnih procjena u CBBiH u obliku tri alternativna nepovoljna scenarija. Prvi stresni scenarij pretpostavlja šok na strani sektora stanovništva i bazira se na povijesnom događaju, odnosno globalnoj financijskoj krizi u razdoblju 2008. – 2009., koja je rezultirala kratkoročnim gubitkom povjerenja u bh. bankovni sektor i posljedično povlačenjem značajnog dijela depozita stanovništva. Drugi stresni scenarij predstavlja hipotetsku sustavnu krizu likvidnosti u zemlji, u kojoj bi veći intenzitet stresa izvora financiranja za banke dolazio iz korporativnog sektora. Treći, kombinirani stresni scenarij je ekstremni scenarij koji pretpostavlja kombinaciju šokova iz prethodna dva scenarija, s elementima idiosinkratičnih šokova, kao što su velika povlačenja depozita, veća od očekivanih povlačenja odobrenih kreditnih linija, te stresa na financijskom tržištu koji se ogleda u velikom padu vrijednosti svih vrijednosnih papira koji se drže kao likvidna sredstva. Pretpostavljeni šokovi u ovom scenariju su oko dva do tri puta jači od zahtjeva prema LCR regulativi, a cilj ovakvog scenarija je da se identificiraju i najmanje slabosti likvidnosnih pozicija banaka (Tablica TO 5.1).

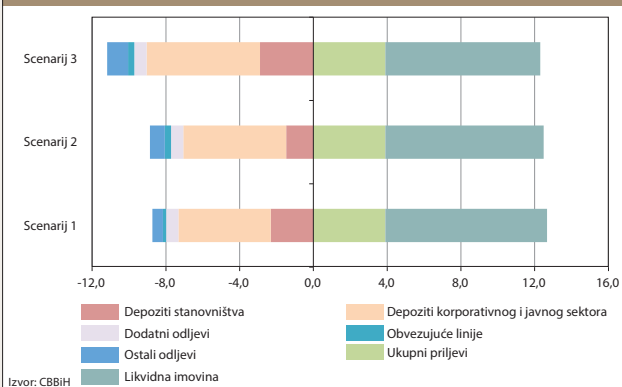
Tablica TO 5.1: Kalibracija scenarija u stres testu likvidnosti

	LCR parametar	Pretpostavke za scenarij 1	Pretpostavke za scenarij 2	Pretpostavke za scenarij 3
Depoziti stanovništva				
depoziti s višim stopama odliva				
kategorija 1	15%	20%	15%	30%
kategorija 2	20%	30%	20%	40%
stabilni depoziti	5%	10%	5%	10%
ostali depoziti stanovništva	10%	15%	10%	20%
Operativni depoziti				
obuhvaćeni sustavom osiguranja				
nisu obuhvaćeni sustavom osiguranja	25%	25%	30%	35%
Neoperativni depoziti				
obuhvaćeni sustavom osiguranja				
nisu obuhvaćeni sustavom osiguranja	40%	40%	45%	50%
Obavezujuće linije				
prema fizičkim osobama				
prema pravnim osobama	10%	10%	20%	20%
prema financijskim klijentima				
prema fizičkim klijentima	40%	40%	50%	60%
Ostali proizvodi i usluge				
izvanbilančne obveze				
neiskorišteni krediti i avansi velikim klijentima	10%	10%	20%	30%
kreditne kartice				
prekoračenja po računu	5%	10%	5%	15%
izvanbilančni proizvodi na temelju financiranja trgovine				
izvanbilančni proizvodi na temelju financiranja trgovine	5%	5%	10%	15%
Likvidna imovina razine 1				
imovina središnje vlade				
imovina jedinica regionalne ili lokalne samouprave	100%	90%	85%	80%
Likvidna imovina razine 2				
dužnički VP gospodarskih društava				
dužnički VP gospodarskih društava	50%	50%	30%	25%

Napomena: Odabrane su one pozicije kod kojih su stresni parametri različiti od LCR parametara.

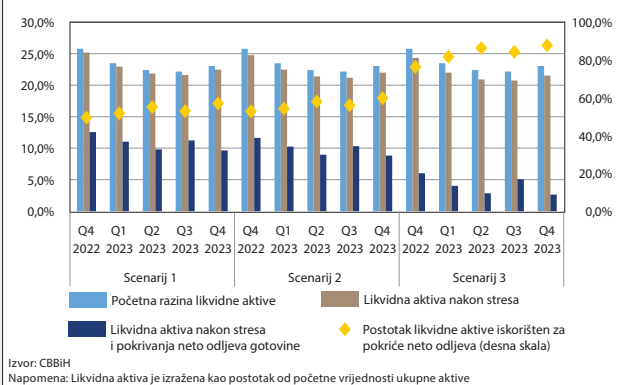
Promjena neto likvidnosnih odljeva kroz tri pretpostavljena scenarija rezultat je većih likvidnosnih odljeva, dok su ukupni priljevi zadržani na istoj razini u sva tri scenarija. Ukupna vrijednost odljeva likvidnih sredstava u različitim scenarijima, kao i promjena u strukturi u smislu kontribucije različitih kategorija odljeva na njihovu ukupnu vrijednost razlikuje se po scenarijima, a najveći porast likvidnosnih odljeva je pretpostavljen u scenariju 3, što znatno utječe na LCR nakon stresa u ovom scenariju (Grafikon TO 5.1).

Grafikon TO 5.1: Osnovne LCR sastavnice, Q4 2023.

Na Grafikonu TO 5.2 prikazan je prosječna početna razina likvidne aktive s kojom banke ulaze u stres test, a koji na kraju 2023. godine iznosi 23% ukupne aktive bh. bankovnog sektora. Ako kroz razdoblja promatramo likvidnu aktivnu nakon stresa u sva tri opisana scenarija uočljivo je da vrijednosti zadržavaju neznatno nižu razinu u odnosu na početnu razinu likvidne aktive što je sukladno pretpostavljenom intenzitetu šoka koji se prvenstveno odražava na pozicije likvidne imovine razine 1 koja je i najzastupljenija kod svih banaka u sektoru. S druge strane, razina likvidne imovine nakon stresa i pokrivanja neto odljeva gotovine smanjuje se značajno u sva tri pretpostavljena scenarija što ukazuje na važnost zaštitnog sloja likvidnosti u stresnim uvjetima. Postotak iskorištene likvidne imovine za pokriće neto odljeva na razini bh. bankovnog sustava je približno jednak u prva dva scenarija testiranja na stres i iznosi 57,1% i 59,9% respektivno. U trećem kombiniranom scenariju prosječan postotak iskorištene likvidne imovine na razini sektora iznosio je čak 87,7% što je i očekivano s obzirom na intenzitet pretpostavljenih šokova u ovom scenariju.

Grafikon TO 5.2: Likvidna aktiva za bankovni sektor

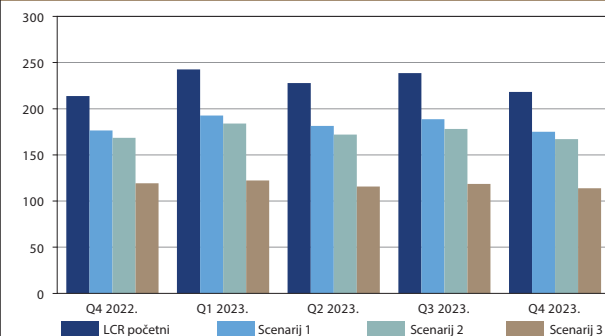

Promatrajući rezultate testa na stres likvidnosti po pojedinačnim bankama u prva dva pretpostavljena scenarija sve banke bi uspjele apsorbirati stres likvidnosti i financiranja u razdoblju od 30 dana. Ipak potrebno je napomenuti da bi tri banke u prvom, te četiri banke u drugom scenariju iskoristile najveći dio likvidnih sredstava, više od 70%, kako bi pokrile pretpostavljene neto odljeve nakon šoka. Prema pretpostavkama iz

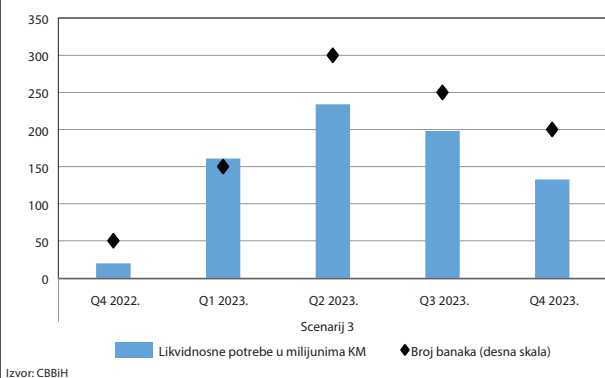
scenarija 3, četiri banke ne bi uspješno apsorbirale stres likvidnosti i financiranja u razdoblju od 30 dana bez dodatnih likvidnih sredstava, dok bi još četiri banke iscrpile čak preko 90% likvidnih sredstava za pokriće neto odljeva. Aktiva četiri banke s nedostajućim likvidnim sredstvima čini 20,3% ukupne aktive bh. bankovnog sektora, a dvije od četiri spomenute banke spadaju u red većih banaka u pogledu tržišnog udjela po ukupnoj aktivi. Budući da se radi o izuzetno jakom ekstremnom scenariju u kojem se kombiniraju šokovi iz sektora stanovništva i korporativnog sektora, koji su, uz to, jačeg intenziteta nego što su bili pojedinačno u druga dva scenarija, može se smatrati da su banke u najvećoj mjeri dobro apsorbirale pretpostavljene šokove.

Aggregirani rezultati testova na stres kroz razdoblja pokazuju da je LCR za bankovni sektor ostao iznad regulatornog minimuma u sva tri scenarija i u svakom od promatranih tromjesečnih testova na stres, a ovaj koeficijent bi nakon pretpostavljenih šokova u scenariju 3 iznosio 114% (Grafikon TO 5.3). Ako promatramo ukupne potrebe banaka za dodatnim likvidnim sredstvima, koje su banke iskazale samo u scenariju 3, one su znatno veće u usporedbi s posljednjim tromjesečjem 2022. godine, a veći je i broj banaka koje iskazuju potrebe za likvidnim sredstvima (Grafikon TO 5.4). U usporedbi s prethodnim tromjesečjem broj banaka s nedostajućim likvidnim sredstvima u Scenariju 3 je manji za jednu banku, a apsolutni iznos potreba za dodatnim likvidnim sredstvima manji je za 65 milijuna u odnosu na prethodno tromjesečje.

Grafikon TO 5.3: Koeficijent pokriva likvidnosti (LCR) za bankovni sektor

Grafikon TO 5.4: Ukupne potrebe banaka za dodatnim likvidnim sredstvima

5.2 Nebankovni financijski sektor

Sektor nebankovnih financijskih institucija ostao je slabo razvijen i manje važan segment financijskog tržišta. Pojedinačni udio mikrokreditnog sektora, kao i lizing sektora, u ukupnoj aktivi financijskih posrednika se blago povećalo, zbog značajnijeg rasta njihove bilančne sume; udio društava za osiguranje i reosiguranje je ostalo na prošlogodišnjoj razini, dok je jedino udio investicijskih fondova u ukupnoj aktivi zabilježio blagi pad. Na kraju 2023. godine sveukupni udio nebankovnih institucija u aktivi financijskih posrednika je blago, neznatno povećano. Međutim, odmak od izrazite bankocentričnosti nije napravljen u zadnje tri godine, te značaj i uloga sektora nebankovnih institucija u cjelini nije osjetnije porasla (Tablica 5.1). Uz izraženiji rast bilančne sume, u mikrokreditnom sektoru zabilježen je i rast pokazatelja profitabilnosti. Iako je i u lizing sektoru ostvaren značajan rast ukupne aktive, istovremeno je zabilježeno smanjenje profitabilnosti, uslijed snažnog povećanja troška kamate na pozajmljena sredstva, koja su većinom ugovorena uz promjenjivu kamatnu stopu vezanu za EURIBOR. Najveći i najznačajniji segment nebankovnog financijskoga sektora ostala su društva za osiguranje i reosiguranje, koja bilježe umjeren rast poslovanja mjereno povećanjem obračunatih premija u obje kategorije osiguranja, životnog i neživotnog. U 2023. godini, uslijed većeg zaduženja entitetskih vlada, došlo je do značajnijeg povećanja prometa na primarnom tržištu obje bh. burze, dok u ostalim segmentima tržišta kapitala na obje burze nije bilo značajnijih utjecaja na rast prometa u odnosu na prethodnu godinu.

Poslovanje mikrokreditnog sektora u 2023. godini karakterizira: značajniji rast aktive, rast bruto kreditnih plasmana, rast kapitala, smanjenje vrijednosti kredita u kašnjenju, te rast profitabilnosti.

Na kraju 2023. godine u BiH je poslovalo 28 mikrokreditnih organizacija (MKO), od čega 17 mikrokreditnih društava (MKD) i 11 mikrokreditnih fondacija (MKF). Ukupna aktiva mikrokreditnog sektora na kraju 2023. godine veća je za 13,9% u odnosu na 2022. godinu, dok su krediti zabilježili rast od 15,9% (Tablica 5.2). Od ukupnog iznosa mikrokredita, 97% je plasirano fizičkim osobama, pri čemu je i dalje primarno financiranje sektora poljoprivrede (25,4%), zatim stambenih potreba (20,8%), te sektora uslužnih djelatnosti (8,5%). Krediti odobreni svim ostalim sektorima sudjeluju s 42,3% u ukupnim kreditima plasiranim fizičkim osobama.

Tablica 5.2: Pojednostavljena bilanca stanja mikrokreditnih organizacija (u milijunima KM)

	Aktiva		Pasiva		
	2022.	2023.	2022.	2023.	
Novčana sredstva i plasmani drugim bankama	97,3	88,5			
Kredit	1.056,2	1.223,6	Obveze po uzetim kreditima	667,8	771,7
Rezerve za kreditne gubitke	-11,5	-12,5	Ostale obveze	72,9	83,6
Ostala aktiva	126,7	145,6	Kapital	528,1	589,9
UKUPNO	1.268,7	1.445,2	UKUPNO	1.268,7	1.445,2

Izvor: FBA i ABRIS, CBBiH

Na kraju 2023. godine, krediti koji u otplati kasne duže od jednog dana imaju udio od 0,7% u ukupnim kreditima, te je njihov udio zadržano na razini prethodne godine. Rezerve za pokriće kreditnih gubitaka na razini sektora iznosile su 12,5 milijuna KM. Promatrajući strukturu pasive, obveze po uzetim kreditima predstavljaju osnovni izvor sredstava MKO i bilježe rast od 15,6% u odnosu na prethodnu godinu. U ročnoj strukturi mikrokreditnog portfelja, najveći udio imaju dugoročni mikrokrediti s 95,4%. Nakon što je u 2020. godini značajno poboljšana ročna struktura izvora sredstava kada je većina kratkoročnih obveza po uzetim kreditima mikrokreditnih organizacija iz FBiH zamijenjena s dugoročnim kreditima, isti trend je nastavljen u sljedećim godinama, uključujući i 2023. godinu. Ukupni kapital sektora na kraju 2023. godine iznosi 590 milijuna KM i bilježi povećanje od 11,7% u odnosu na prethodnu godinu. U strukturi kapitala MKO sektora, kapital mikrokreditnih fondacija čini 54,7%, dok se na kapital mikrokreditnih društava odnosi 45,3% ukupnog kapitala sektora. U 2023. godini kapital mikrokreditnih fondacija i društava rastao je za 8,6% i 15,4% respektivno. Osnovni izvor kapitala MKF predstavlja višak prihoda nad rashodima, koji je na kraju godine iznosio 268,8 milijuna KM, odnosno 83,4% ukupnog kapitala fondacija. Slično, kao i u slučaju MKF dominantan utjecaj na rast kapitala mikrokreditnih društava imao je rast ostvarene dobiti u tijeku godine, tako da na kraju 2023. neraspoređena dobit čini 47,9% ukupnog kapitala MKD, dok osnovni kapital sudjeluje s 47,2% u strukturi kapitala mikrokreditnih društava.

Mikrokreditni sektor je u 2023. godini ostvario pozitivan financijski rezultat u visini od 70,7 milijuna KM, što predstavlja povećanje za 89,5% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupni prihodi iznosili su 264,8 milijuna KM, te su u usporedbi s prethodnom godinom viši za 25,7%. Promatrajući strukturu prihoda MKO, kamatni prihodi su i dalje dominantan izvor prihoda sektora, te je zahvaljujući rastu kreditne aktivnosti, ostvaren

rast prihoda na temelju kamata i naknada za 20,7% u 2023. godini. Prosječna ponderirana efektivna kamatna stopa na ukupne mikrokredite u FBiH u 2023. godini iznosila je 22,76%, a u RS-u 30,66%. Kamatne stope u mikrokreditnom sektoru oba entiteta kretale su se na približno istim razinama do kraja 2020. godine. Međutim, od prvog tromjesečja 2021. godine, bilježi se značajni rast prosječnih kamatnih stopa u Republici Srpskoj (RS), uslijed kontinuiranog povećanja prosječnih stopa na kratkoročne kredite vrlo malih iznosa (do 400 KM), te su kamatne stope na relativno višoj razini zadržane tijekom 2022. godine. Ukupni rashodi mikrokreditnog sektora iznosili su 189 milijuna KM i zabilježili su povećanje od 11% u odnosu na prethodnu godinu. Najznačajniji utjecaj na rast ukupnih rashoda imao je rast operativnih rashoda koji su bili veći za 11,3% u odnosu na prethodnu godinu.

U 2023. godini opseg poslovanja u sektoru lizinga ostao je vrlo skroman, te je i pored ostvarenog rasta bilančne sume, udio ovog sektora u aktivni financijskih posrednika i dalje izrazito nizak. Na kraju 2023. godine dozvolu za rad imala su četiri lizing društva, te je u odnosu na kraj prethodne godine broj lizing društava isti. Ukupna aktiva lizing sektora iznosila je 525,3 milijuna KM i zabilježila je rast od 20,2% u odnosu na prethodnu godinu. Na financijski lizing odnosi se 83,2% vrijednosti ugovora o lizingu, a na poslove operativnog lizinga preostalih 16,8%. Vrijednost novozaključenih ugovora financijskog i operativnog lizinga u 2023. iznosila je 340 milijuna KM, što je za 28,4% više u odnosu na prethodnu godinu. Sektor lizinga je na kraju 2023. godine ostvario pozitivan financijski rezultat u iznosu od 6,5 milijuna KM, međutim isti predstavlja smanjenje u iznosu 2,3 milijuna KM u odnosu na prethodnu godinu. Na smanjenje profitabilnosti u 2023. godini u sektoru lizinga najviše je utjecalo značajno povećanje kamate na pozajmljena sredstva u iznosu 13,3 milijuna KM, odnosno navedena stavka je povećana za 209,6% u odnosu na prethodnu godinu. Sukladno objavljenoj Informaciji o subjektima bankovnog sustava FBiH sa stanjem na dan 31. 12. 2023. godine, sva lizing društva su iskazala značajno povećanje troška kamate na pozajmljena sredstva u 2023. godini, međutim najviše je doprinijelo povećanje ove stavke za 190,5% kod jednog lizing društva koje ima 44,5% udjela u bilančnoj poziciji. Zaduženja lizing društava bila su većinski ugovorno vezana za 6M i 3M EURIBOR (od 80% - 95% izvora financiranja) i zbog navedenog je došlo do značajnog porasta rashoda na temelju korištenih kredita. Operativni rashodi su povećani za 4,5 milijuna KM, odnosno za 14,9% u odnosu na prethodnu godinu.

Ukupno prihodi lizing društava povećani su za 16 milijuna KM, što predstavlja povećanje za 16% u odnosu na prethodnu godinu. U odnosu na isto razdoblje prethodne godine zabilježeno je povećanje udjela prihoda od kamata i sličnih prihoda lizing sektora u ukupnim prihodima, uz istovremeno smanjenje udjela operativnih prihoda u ukupnim prihodima lizing sektora. Zbog rasta 6M i 3M EURIBOR-a, a uslijed promjene

monetarne politike na razini EU i primjene zaštitnih mehanizama radi stabilizacije rasta inflacije, izvori financiranja lizing društava, odnosno cijena na iste, porasla je sukladno trendu rasta stope EURIBOR-a. Stoga je povećanje prihoda u 2023. godine u odnosu na isto razdoblje prethodne godine najvećim dijelom posljedica usklađenja kamata sa 6M i 3M EURIBOR-om, uzimajući u obzir da većinu portfelja lizing društava čine ugovori koji su vezani za ove stope.

Sektor lizinga u BiH vrlo je slabo razvijen i nedovoljno iskorišten, a osnovne aktivnosti ovog sektora i dalje predstavljaju određeni vid zamjene klasičnih bankovnih kredita, u najvećoj mjeri pravnim osobama, imajući u vidu da je financiranje putem lizinga za stanovništvo nepovoljnije u odnosu na kreditne plasmane banaka zbog obveze plaćanja PDV-a na kamatu.

Na tržištu osiguranja došlo je do porasta aktivnosti u usporedbi s prethodnom godinom. U 2023. godini u BiH su poslovala 24 društva za osiguranje i jedno društvo za reosiguranje. Trend rasta premije osiguranja iz prethodnih godina (s izuzetkom 2020. godine) nastavljen je, a ukupna obračunata premija iznosila je 984 milijuna KM, te je u odnosu na prethodnu godinu zabilježila rast od 11,7%, dok udio premije u ukupnom BDP-u iznosi 2,0%. Od ukupne obračunate premije, na neživotna osiguranja se odnosi 79,7%.

Slaba zastupljenost dobrovoljnih vrsta osiguranja i dalje predstavlja ključnu slabost i limitirajući čimbenik razvoja tržišta osiguranja u BiH. Najznačajniji udio u ukupnoj premiji osiguranja i dalje ima osiguranje od automobilske odgovornosti (48,9%). Rast je zabilježen u svim kategorijama neživotnog osiguranja. Obračunata premija na životna osiguranja iznosila je 199,5 milijuna KM i zabilježila je porast od 6% u odnosu na prethodnu godinu. Ukupne bruto isplaćene štete iznose 429,4 milijuna KM i čine 43,6% ukupne obračunate premije.

U 2023. godini dozvolu za rad su imala 33 investicijska fonda, od čega 18 u FBiH i 15 u RS-u. Od ukupno 33 investicijska fonda, 22 su otvorena investicijska fonda, dok je 11 fondova zatvoreni investicijski fondovi. Ukupna vrijednost neto imovine investicijskih fondova na kraju 2023. godine iznosila je 1,04 milijardi KM i manja je za 27,7 milijuna KM ili 2,6% u odnosu na kraj prethodne godine.

Ukupan promet na bh. burzama je značajnije povećan u 2023. godini, s obzirom na to da su se vlade kao glavni pokretači aktivnosti na primarnom tržištu dužničkih instrumenata više zaduživale. Ukupan promet na BiH burzama iznosio je 1,48 milijardi KM i u odnosu na isto razdoblje prethodne godine bilježi značajan rast od 37,7%. Povećanje prometa zabilježeno je na obje domaće burze, ali je snažniji rast ostvaren na BLSE u odnosu na SASE. Od ukupnog prometa na Sarajevskoj burzi (SASE) ostvareno je 421,9 milijuna KM odnosno

28,6%, dok je promet na Banjalučkoj burzi (BLSE) iznosio čak 1,05 milijardi KM ili 71,4%, što je prvi put u povijesti ove burze da je isti viši od milijardu KM. Od ostvarenog ukupnog prometa na BLSE na javne ponude se odnosi 84,2%, što je najviše posljedica emisija obveznica i trezorskih zapisa RS-a. Koristeći infrastrukturu Sarajevske burze u 2023. godini okončano je 13 javnih ponuda, u ukupnom iznosu od 387,8 milijuna KM, odnosno na javne ponude se odnosi 91,9%, što je rezultat emisije obveznica i trezorskih zapisa FBiH.

Ukupna tržišna kapitalizacija u BiH na kraju 2023. godine iznosi 11,67 milijardi KM i u odnosu na prethodnu godinu veća je za 8,8%. Povećanje tržišne kapitalizacije na SASE iznosilo je 469,6 milijuna KM (7,8%), dok je povećanje tržišne kapitalizacije na BLSE iznosilo 478,7 milijuna KM (10,1%) u odnosu na kraj 2022. godine. U ostalim segmentima tržišta kapitala na obje burze nije bilo značajnijih utjecaja na rast prometa u odnosu na prethodnu godinu.

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

FINANCIJSKA
INFRASTRUKTURA

6. FINANCIJSKA INFRASTRUKTURA

6.1. Platni sustavi

Sukladno svojoj zakonskoj obvezi CBBiH je i u 2023. godini nastavila uspješno podržavati i unaprjeđivati funkcije platnog prometa putem suvremenih obračunskih i platnih sustava za izvršavanje međubankovnih transakcija. Platni promet se odvijao neometano kroz sustave žirokliringa i bruto poravnanja u realnom vremenu (RTGS). Održavani su Središnji registar kredita (SRK) i Jedinstveni registar računa poslovnih subjekata (JRRPS), a realizacija transakcija putem međunarodnog kliringa plaćanja s inozemstvom se odvijala nesmetano. Od 2019. godine žirokliring sustav usklađen je s načinom rada u EU čime je ostvaren jedan od preduvjeta za integraciju platnih sustava CBBiH u platne sustave u EU. Tijekom 2023. godine zabilježen je rast broja transakcija i ukupne vrijednosti svih transakcija kroz platne sustave žirokliringa i RTGS-a. Ukupna vrijednost međubankovnih transakcija u platnom prometu, u 2023. godini veća je za 11,8%. Ukupan broj transakcija je veći za 2,3% u odnosu na prethodnu godinu. Prvih deset banaka u BiH po opsegu transakcija je u 2023. godini sudjelovalo u ukupnom broju RTGS i žirokliring međubankovnih transakcija sa 78,49%, što predstavlja povećanje za 3,25% u odnosu na prethodnu godinu. Također, povećan je i udio prvih deset banaka u ukupnoj vrijednosti transakcija sa 74,55% u 2022. godini na 76,24% u 2023. godini.

Tabela 6.1: Transakcije u međubankovnom platnom prometu

Godina	Ukupan broj transakcija, u milijunima	Ukupan promet, milijuni KM	Prosječni dnevni promet, milijuni KM	BDP/ prosječan dnevni promet
2009.	29,0	64.458	251,8	95
2010.	31,8	67.779	263,7	94
2011.	32,5	76.653	298,3	87
2012.	33,8	81.533	318,5	81
2013.	35,8	76.605	298,1	88
2014.	37,9	87.859	341,9	79
2015.	39,1	85.106	326,1	87
2016.	40,0	88.380	338,6	86
2017.	41,1	96.243	370,2	85
2018.	42,3	102.670	393,4	83
2019.	43,6	123.046	471,4	74
2020.	43,8	105.132	398,2	85
2021.	48,0	122.403	470,8	79
2022.	49,7	145.825	583,3	78
2023.	50,8	163.096	627,3	80

Izvor: CBBiH, BHAS

Povećanje vrijednosti ukupnih transakcija u platnom prometu u 2023. godini i brža cirkulacija novca dovela je do smanjenja broja dana koji su potrebni da bi se izvršile transakcije u vrijednosti godišnjeg nominalnog BDP-a (Tablica 6.1.). Broj unutarbankovnih transakcija povećan je za 6,7%, a međubankovnih za 2,3% u odnosu na isto razdoblje prošle godine, a unutarbankovne transakcije su i dalje dominantne u ukupnom broju transakcija (62,7 milijuna transakcija). Vrijednost unutarbankovnih transakcija u 2023. godini iznosila je 142,02 milijardi KM, dok je vrijednost međubankovnih transakcija iznosila 163,10 milijardi KM.

U Tablici 6.2. prikazane su vrijednosti Herfindahl-Hirschmanovog indeksa (HHI)²⁹ koji ilustrira koncentraciju ukupnog broja i vrijednosti međubankovnih transakcija u platnom prometu za 10 banaka s najvećim udjelom u oba platna sustava (žirokliring i RTGS). Iako se većina međubankovnog platnog prometa odvija između manjeg broja velikih banaka, vrijednosti HHI indeksa ukazuju na umjerenu koncentraciju međubankovnih platnih transakcija i nepostojanje sustavnih rizika u platnim sustavima. Analizirajući koncentraciju međubankovnih platnih transakcija u 10 najvećih banaka, pri čemu se banke iz iste grupacije promatraju kao jedna banka, indeks koncentracije se samo blago povećava, ali i dalje ukazuje na umjerenu koncentraciju.

Tabela 6.2. Koncentracija transakcija u međubankovnom platnom prometu (HHI)

Period	10 banaka sa najvećim udjelom	
	Broj transakcija	Vrijednost transakcija
Prosinac 2009.	1.233	1.413
Prosinac 2010.	1.256	1.346
Prosinac 2011.	1.230	1.287
Prosinac 2012.	1.278	1.295
Prosinac 2013.	1.337	1.378
Prosinac 2014.	1.350	1.310
Prosinac 2015.	1.314	1.305
Prosinac 2016.	1.307	1.322
Prosinac 2017.	1.320	1.349
Prosinac 2018.	1.344	1.335
Prosinac 2019.	1.397	1.471
Prosinac 2020.	1.352	1.249
Prosinac 2021.	1.373	1.264
Prosinac 2022.	1.397	1.266
Prosinac 2023.	1.411	1.248

Izvor: CBBiH

²⁹ HHI je mjera koncentracije i računa se kao zbroj kvadrata pojedinačnih udjela u promatranom segmentu. Indeks ispod 1.000 poena ukazuje na nekoncentriranost, od 1.000 do 1.800 poena umjerenu, od 1.800 do 2.600 poena na visoku koncentraciju, preko 2.600 se smatra vrlo visokom koncentracijom do maksimalnih 10.000 kada je koncentracija monopolska.

CBBiH je u 2023. godini nastavila održavati Središnji registar kredita fizičkih i pravnih osoba (SRK), čime se financijskim institucijama korisnicima ove baze podataka osiguravaju podatci o kreditnoj povijesti i trenutnoj zaduženosti njihovih postojećih ili potencijalnih klijenata i na taj način omogućava da kvalitetnije procijene rizike prilikom donošenja odluka o odobravanju plasmana.

CBBiH je također nastavila održavati i Jedinствeni registar računa poslovnih subjekata u BiH u kojem je na kraju 2023. godine bilo evidentirano 261.543 aktivnih i 104.049 blokiranih računa. Nakon nadogradnje sustava krajem 2018. godine, JRRPS sadrži sve račune poslovnih subjekata koji platni promet u BiH obavljaju preko računa otvorenih u bankama i CBBiH. JRRPS prvenstveno koristi komercijalnim bankama, poreznim tijelima, tijelima uprave, tijelima za provedbu zakona te ostalim razinama vlasti prilikom otkrivanja financijskih struktura i transakcija koje tvrtke i pojedinci mogu iskoristiti na nezakonit način, npr. za izbjegavanje plaćanja poreza, pranje novca i sl. Registar, također, pruža informacije svim pravnim i fizičkim osobama koja naplatu svojih potraživanja moraju tražiti prinudnim putem preko ovlaštenih institucija.

Međunarodni kliring plaćanja između banaka iz BiH i Republike Srbije nastavljen je i u 2023. godini, te je kroz sustav izvršeno ukupno 11.655 platnih naloga čija je vrijednost bila 221,3 milijuna eura što ukazuje na aktivnu uporabu ove platforme za poravnanje platnih transakcija.

6.2. Regulatorni okvir

Sukladno nastavku harmonizacije regulatornog okvira s EU, CBBiH aktivno radi na projektu modernizacije platnih sustava koji financira Europsko povjerenstvo, a realizira Svjetska banka s ciljem pridruživanja Jedinствenom području plaćanja u eurima – SEPA (engl. Single European Payment Area – SEPA). Proces pridruživanja SEPA području i uvezivanje s platnim sustavima EU od suštinskog je značaja za daljnji razvoj platnih sustava, te za ekonomiju BiH uopće, budući da SEPA aranžman trenutno obuhvaća 36 zemalja, a više od 80% uvozno-izvoznih transakcija BiH realizira se upravo sa zemljama iz SEPA područja. U tom smislu, CBBiH je pokrenula mehanizam koordinacije u kojem sudjeluju entitetska ministarstva financija, entitetske agencije za bankarstvo, Udruga banaka BiH, a sve u cilju pridruživanja BiH SEPA-i. Ulazak u SEPA područje može značajno utjecati na povećanje digitalnih plaćanja i smanjenje uporabe neformalnih kanala plaćanja, čime se doprinosi ekonomskom razvoju domaće ekonomije i bližoj integraciji s europskim tržištem.

U veljači 2024. godine usvojen je novi Zakon o sprečavanju pranja novca i financiranju terorističkih aktivnosti u BiH, koji je inoviran u odnosu na prethodni i u kojem su definirane radnje i postupci u financijskom

i nefinancijskom sektoru koje se poduzimaju s ciljem sprečavanja i otkrivanja pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti na temelju procjene rizika.³⁰ Usvajanjem ovog Zakona, BiH je ispunila jedan od zahtjeva za pristup otvaranja pregovora s EU i na taj način spriječila mogućnost negativnog izvješća Odbora stručnjaka za procjenu mjera protiv pranja novca i financiranja terorizma (MONEYVAL).

U cilju identifikacije rizika od pranja novca u financijskom sektoru, entitetske agencije za bankarstvo donijele su Odluku o upravljanju rizikom od pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti u BiH.³¹ Odlukama se propisuju pravila organizacije, upravljanje i odgovornost tijela, postupak procjene rizika cjelokupnog poslovanja i pojedinačne procjene rizika, način provedbe mjera identifikacije i praćenja transakcija i aktivnosti klijenta, kao i upravljanje izdvojenim ili posebnim rizicima koji su karakteristični za poslovni model, proizvode ili usluge obveznika. Pored navedenih odluka, obje agencije su objavile Smjernice za analizu i procjenu rizika od pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti u BiH,³² kojima usmjeravaju bankovni sektor i druge davatelje platnih usluga, u pogledu utvrđivanja, mjerenja, upravljanja rizikom od pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti.

Tijekom 2023. godine, među značajnijim aktivnostima u reguliranju poslovanja bankovnog sektora u BiH izdvajaju se aktivnosti agencija za bankarstvo na uspostavljanju regulatornih propisa iz područja upravljanja okolišnim, socijalnim i rizicima klimatskih promjena – ESG (engl. Environmental, Social and Governance), koje predstavljaju značajan korak u usklađivanju sa supervizorskim trendovima iz EU u pogledu upravljanja rizicima. Sukladno tome, u veljači 2023. godine entitetske agencije za bankarstvo objavile su Strateški okvir „Prioriteti o upravljanju i nadzoru rizika povezanih s klimatskim promjenama i okolišnim rizicima u bankovnom sektoru za razdoblje od 2023 do 2025. godine“. Cilj izrade ovih dokumenta jest utvrđivanje konkretnih mjera koje će se provesti u onim područjima koji obuhvaćaju regulatorne mjere, procjenu rizika, nadzor, kao i međunarodnu suradnju u razdoblju od 2023. do 2025. godine. Također, agencije za bankarstvo su objavile i Smjernice za upravljanje rizicima povezanim s klimatskim promjenama³³ koje imaju za cilj usmjeriti bankovni sektor u pogledu utvrđivanja, mjerenja,

³⁰ Zakon o sprečavanju pranja novca i financiranju terorističkih aktivnosti u BiH (Službeni glasnik BiH, br.: 13/24)

³¹ Odluka o upravljanju rizikom od pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti u BiH (Službene novine FBiH br.10/24); Odluka o upravljanju rizikom od pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti u BiH (Službeni glasnik RS br.22/24)

³² Smjernice za analizu i procjenu rizika od pranja novca i financiranje terorističkih aktivnosti u BiH, Agencija za bankarstvo FBiH (broj-01-694/24 od 13. 2. 2024. godine); Smjernice za analizu i procjenu rizika od pranja novca i financiranje terorističkih aktivnosti u BiH, Agencija za bankarstvo RS (Službeni glasnik RS broj-22/24 od 20. 3. 2024. godine).

³³ „Smjernice za upravljanje rizicima povezanim s klimatskim promjenama i okolišnim rizicima“, Agencije za bankarstvo Federacije BiH, srpanj 2023., „Smjernice za upravljanje klimatskim rizicima i rizicima povezanim sa životnom sredinom“, Agencije za bankarstvo RS, listopad 2023. godine.

upravljanja i kontrole klimatskih i okolišnih rizika. U drugoj polovici 2023. godine potpisan je sporazum o suradnji između Međunarodne financijske korporacije (IFC) i Udruge banaka BiH (UBBiH) s ciljem da se omogućí bankovnom sektoru integrirani ESG pristup koji se bavi lokalnim temama, uključujući djelotvorno upravljanje okolišnim, socijalnim i rizicima od klimatskih promjena, te objavljivanje informacija i izvješćivanje o održivosti, prenošenjem praksi utemeljenih na međunarodno priznatoj metodologiji IFC-a.

Tekstni okvir 6: Identifikacija i upravljanje klimatskim rizicima u financijskom sektoru

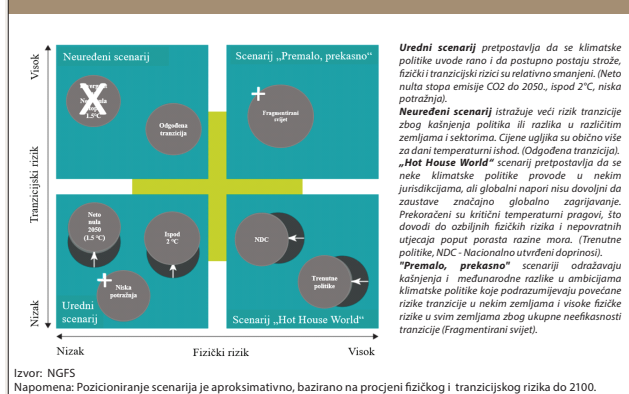
S obzirom da su klimatske promjene i tranzicija na zelenu ekonomiju procesi koji imaju veliki utjecaj na cjelokupnu gospodarsku aktivnost, samim tim i na financijski sustav svake zemlje, rizici povezani s klimatskim promjenama i okolišni rizici postaju sve relevantniji za banke i ostale financijske institucije i njihovo poslovno okruženje. Središnje banke i ostale bankovne supervisorske institucije u svijetu prepoznale su važnost uloge financijskog sektora u izazovima vezanim za klimatske promjene i počele su poduzimati mjere i aktivnosti usmjerene na identifikaciju i upravljanje klimatskim rizicima koji mogu utjecati na stabilnost cijena i financijski sustav, kao i na podršku procesa tranzicije prema niskougljičnoj ekonomiji i ozelenjavanju financijskog sustava.

Veliki broj središnjih banaka i drugih financijskih i regulatornih institucija usvojio je sveobuhvatne strategije i akcijske planove kojima su jasno definirana područja i aktivnosti potrebne za implementaciju zadanih ciljeva vezanih za klimatske promjene. ECB je u studenom 2020. objavio dokument Vodič o klimatskim i okolišnim rizicima,³⁴ dok je Bazelski odbor za superviziju banaka (BCBS) u lipnju 2022. godine izdao dokument „Načela djelotvornog upravljanja i nadzora nad klimatskim rizicima“³⁵. Središnje banke i ostale supervisorske institucije u EU objavile su strategije i smjernice o upravljanju klimatskim rizicima, te kontinuirano unaprjeđuju metode za mjerenje izloženosti financijskih institucija tim rizicima, a jedan od alata kojima se služe jesu analize osjetljivosti i testovi otpornosti na stres.

U cilju da se osigura značajniji globalni odgovor koji je potreban radi ispunjenja ciljeva definiranih Pariškim sporazumom, kao i da se poboljša uloga financijskog sustava, kako bi upravljali rizicima i mobilizirali kapital za zelene investicije, vodeće središnje banke i regulatori su u Parizu 2017. godine osnovali Mrežu središnjih banaka i bankovnih supervizora za ozelenjavanje financijskog sustava (eng. Network of Central Banks and Supervisors

for Greening the Financial System – NGFS). Članice NGFS-a³⁶ na dobrovoljnom temelju razmjenjuju iskustva i najbolje prakse i pridonose razvoju upravljanja ekološkim i klimatskim rizicima u financijskom sektoru i mobiliziraju financijsku potporu tranziciji prema održivoj ekonomiji. NGFS je razvio analitički alat, klimatske scenarije koji se koriste u testovima na stres. Od 2020. godine NGFS je svoj okvir klimatskih scenarija prilagodio kroz četiri faze s namjerom da središnjim bankama i supervizorima na što učinkovitiji način pomogne istražiti moguće učinke na ekonomiju i financijski sustav. Na grafikonu TO 6.1 predstavljena je IV. faza scenarija koji je NGFS dizajnirao uz pomoć svjetski renomiranih akademskih istraživačkih institucija kako bi se pokrio širok spektar fizičkih i tranzicijskih rizika. Sedam klimatskih scenarija je svrstano u četiri skupine. Horizontalna os prikazuje intenzitet fizičkih rizika, dok je na vertikalnoj osi prikazana razina tranzicijskih rizika koji se procjenjuju sve do 2100. godine. U odnosu na prethodnu fazu NGFS okvira na grafikonu TO 6.1 može se uočiti da najnovija, četvrta faza ima dva nova scenarija, te da su pozicije postojećih scenarija korigirane uslijed poboljšanja modeliranja fizičkih rizika koji uključuju više vrsta fizičkih rizika i modeliraju se na razini zemlje umjesto globalno. Zaključak analize je da se povećava potreba za još strožim politikama, bržim tehnološkim napretkom i dubljim promjenama u ponašanju jer se protekom vremena sužava vremenski okvir u kojem se nastoji ostvariti cilj neto nulte emisije do 2050. godine, što povećava tranzicijske rizike za ekonomije širom svijeta.

Grafikon TO 6.1: NGFS okvir scenarija od Faze III do Faze IV

Na grafikonu TO 6.2 prikazana je usporedba scenarija „Nulta neto emisija do 2050.“ provedenog u fazi III. iz 2022. godine i fazi IV. klimatskih scenarija iz 2023. godine u kojoj je vidljivo da je zbog kašnjenja u implementaciji klimatskih politika, globalna emisija ugljika u razdoblju do 2030. godine na većoj razini nego prema projekcijama iz 2022. godine i da će za implementaciju klimatskih politika biti potrebno brže smanjenje emisije ugljika do 2030. godine. Na grafikonu je radi usporedbe dodatno

³⁴ „Guide on climate-related and environmental risks“, ECB, November 2020

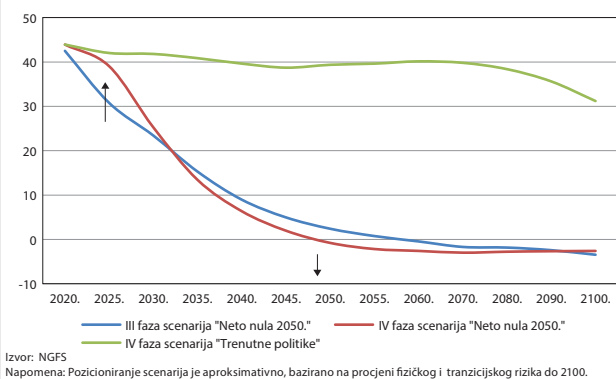
³⁵ „Principles for the effective management and supervision of climate-related financial risks“, June 2022

³⁶ Mrežu središnjih banaka i bankovnih supervizora čini 138 središnjih banaka i supervizorskih institucija, te 21 promatrač s pet kontinenata, a sjedište Mreže nalazi se u Banci Francuske.

prikazana i projekcija emisije ugljika prema scenariju „Trenutne politike“ koji pokazuje da će u slučaju da na snazi ostanu samo politike koje se trenutno primjenjuju, smanjenje globalne godišnje emisije ugljika biti vrlo sporo, odnosno da je učinak trenutnih politika nedovoljno učinkovit.

Grafikon TO 6.2: Godišnje globalne emisije CO₂: 2022. vs 2023. izdanje scenarija NGFS "Neto nula 2050." i izdanje 2023. scenarija "Trenutne politike"

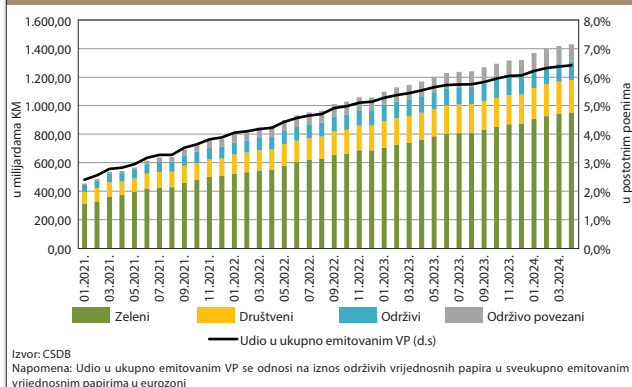

Iako su kroz dosadašnje faze klimatski scenariji napredovali, još uvijek imaju određena ograničenja, pa je tako u modele vrlo teško uključiti nelinearne elemente, poput klimatskih prijelomnih točaka. Osim toga, provedba klimatskih testova za duže vremensko razdoblje vrlo je izazovna, te se sve više pažnje počinje posvećivati razvoju analiza koje će pokrivati kraći vremenski horizont, poput razdoblja od tri do pet godina. Ovakvi kratkoročni scenariji mogu prevladati ograničenja u makroekonomskoj i financijskoj analizi rizika koja proizlaze iz usredotočenosti na dugoročne odnose između klime i ekonomije kako je prikazano u trenutnim klimatskim scenarijima NGFS-a, te mogu uključiti makrofinancijske šokove povrh klimatskih šokova i povećati iznenadne učinke i mehanizme pojačanja u kratkoročnom i srednjoročnom razdoblju. Zbog navedenog NGFS je u rujnu 2023. godine objavio konceptualnu bilješku o kratkoročnim klimatskim scenarijima, kako bi informirao javnost o konceptualnom okviru koji odražava razmišljanje NGFS-a o kratkoročnim scenarijima, uz najavu njihove analitičke provedbe u 2024. godini.

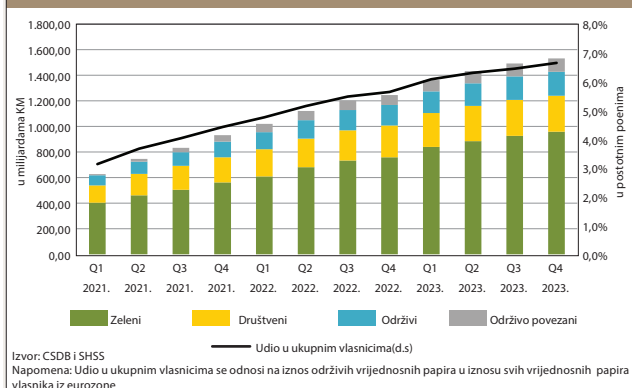
ECB je zajedno s središnjim bankama država članica EU počeo razvijati statističke pokazatelje za analizu klimatskih promjena. Ova statistika je još uvijek u eksperimentalnoj fazi i dio je šireg klimatskog akcijskog plana. Cilj uspostave ovih pokazatelja je da se pomogne učinkovitijem analiziranju klimatskih rizika s korisnim informacijama za provedbu monetarne politike, financijske stabilnosti i bankovne supervizije, kao i da se pomogne boljem razumijevanju izazova i mogućnosti pri prelasku na zelenu ekonomiju i većoj transparentnosti o pitanjima vezanim za klimu. Statistički pokazatelji za analizu klimatskih promjena su prvi put objavljeni u siječnju 2023. godine u dva područja: „emisija ugljika“ i „fizički rizici“, dok su se u studenom

2023. proširili pokazateljima o „održivim financijama“. Pokazatelji održivih financija utemeljeni na dobro utvrđenoj statistici vrijednosnih papira u naprednijoj su fazi razvoja od pokazatelja koji pokrivaju druga dva područja. Pokazatelji održivog financiranja pružaju uvid u izdavanje i držanje dužničkih vrijednosnih papira sa „zelenim“ ili „održivim“ karakteristikama, po rezidentima u eurozoni. Ovi pokazatelji daju informacije o prihodu prikupljenom za financiranje održivih projekata, uključujući i one koji mogu pomoći prelazak na karbonski neutralnu ekonomiju. Iako ovi pokazatelji ukazuju na rast opsega financiranja i investicija sa „zelenim“ i „održivim“ karakteristikama, relevantnost i veličina održivog duga u cjelini na tržištu dužničkih vrijednosnih papira činile su svega nešto više od 6% neizmirenih obveza iznosa svih dužničkih vrijednosnih papira izdanih ili investiranih u eurozoni na kraju 2023. godine. Također, može se zaključiti da je u oba slučaja kako emitiranja tako i investiranja u održive vrijednosne papire u eurozoni nazočan identičan trend rasta te da primat zadržavaju vrijednosni papiri sa „zelenim“ karakteristikama (Grafikon TO 6.3 i Grafikon TO 6.4).

Grafikon TO 6.3: Održivi vrijednosni papiri emitirani u eurozoni

Grafikon TO 6.4: Vlasnici održivih vrijednosnih papira u eurozoni

Pokazatelji emisije ugljika pokazuju izloženost financijskog sektora ugovornim stranama s poslovnim modelima koji intenzivno koriste karbon i karbonski intenzivna portfelja vrijednosnih papira i kredita. Ovi pokazatelji su od pomoći u evaluaciji sektora doprinoseći financiranju tranzicije ka karbonski neutralnoj ekonomiji.

Pokazatelji koji mjere izloženost financijskih institucija fizičkim rizicima procjenjuju utjecaj prirodnih katastrofa izazvanih klimatskim promjenama na učinak kredita financijskih institucija i portfelja vrijednosnih papira. Izračun ovih pokazatelja se vrši u nekoliko koraka, prvo kroz identifikaciju rizika prema geografskim lokacijama u rasponu od niskog do visokog rizika, a zatim se rezultati rizika i očekivani gubici obračunavaju za tvrtke koje su ugovorne strane financijskih institucija i agregirano na razini sektora i zemlje. Kao strategija za smanjenje rizika se uključuju kolaterali i osiguranje koji ograničavaju financijske posljedice izloženosti fizičkim rizicima.

Klimatske promjene su ozbiljna prijetnja za pojavu prirodnih katastrofa i u BiH, te mogu nanijeti veliku štetu posebno ekonomskim sektorima poput poljoprivrede i šumarstva, građevinskog sektora, transporta, vodoprivrede, industrije i turizma. Pored ugroženosti od prirodnih katastrofa, ovi sektori su izloženi i tranzicijskim rizicima s obzirom na to da podliježu novim propisima i obvezi primjene novih međunarodnih tehnoloških standarda.

Prema sažetku ekonomskog i društvenog pregleda Svjetske banke iz 2022. godine,³⁷ BiH je suočena sa značajnim rizikom od prirodnih katastrofa uključujući poplave, klizišta, suše, toplinske valove, požare i potrese. Više od 20 posto kopnenog teritorija podložno je poplavama s godišnjim gubitcima od približno 1,2 milijarde KM. Nezapamćene padavine u 2014. godini pogodile su oko 25% stanovništva i ozbiljno poremetile ekonomiju prilikom čega su poplavljena područja u 81 općini, s posljedicama poradnike uposlene u poljoprivredi, koji čine 20 posto ukupne radne snage u zemlji. Poplave uz planinski reljef, zastarjelu infrastrukturu i visoku stopu urbanizacije su također izazvale više od 3000 klizišta, koja utječu na gotovo 15% BDP-a. Do sredine stoljeća zbog klimatskih promjena se očekuje porast temperature i smanjenje godišnje količine padavina, što će za posljedicu imati učestalost suša i povećanjem potražnje za vodom u nekim područjima zemlje. Navedeni fizički rizici će imati učinak na profil riskantnosti bankovnog sektora, te mogu imati značajan utjecaj na kreditni, tržišni, operativni i rizik likvidnosti bankovnog sektora. S druge strane izloženost bh. bankovnog sektora tranzicijskom riziku također nije zanemariva s obzirom na izloženosti banaka prema ugljično ovisnim sektorima prvenstveno kroz izloženosti prema metalo-prerađivačkom sektoru, građevinarstvu, transportu i skladištenju, poljoprivredi i prehrambenoj industriji, te proizvodnji energije iz fosilnih goriva. Analizom strukture kreditnog portfelja na kraju 2023. godine krediti prema navedenim sektorima aproksimativno iznose do jedne četvrtine ukupnih kredita privatnog sektora na razini BiH.

Bankovni sektor u BiH bi trebao imati važnu ulogu u olakšavanju prelaska na novi model održivog rasta, kao i u minimiziranju utjecaja fizičkih i tranzicijskih rizika pravilnim utvrđivanjem i implementacijom u svom okviru rizika. Sukladno svojim strateškim ciljevima o usklađivanju s EU regulativom i međunarodnim

načelima u svim segmentima supervizije, agencije za bankarstvo u BiH nastoje osigurati uvjete da banke u BiH budu spremne primjereno odgovoriti rastućim rizicima koji proizlaze iz klimatskih promjena. Kao jedan od prvih koraka koje su poduzele, agencije su tijekom 2023. godine pripremile dokumente o strateškim prioritetima o upravljanju i nadzoru rizika povezanih s klimatskim promjenama i okolišnim rizicima u bankovnom sektoru za razdoblje od 2023. do 2025. godine, kao i smjernice za upravljanje klimatskim i okolišnim rizicima. Agencije za bankovnom su također izvršile pregled stanja sadašnjih praksi upravljanja klimatskim i okolišnim rizicima u bankarskom sektoru BiH. Analizom je ustanovljeno da su banke u BiH svjesne postojanja navedenih rizika, ali da je napredak u ovom segmentu još uvijek na niskoj razini. Pojedine banke su napravile napredak u procesu uvođenja elemenata okolišnih, socijalnih i upravljačkih rizika (ESG rizici) u svoje poslovanje, dok neke banke tek počinju s ovim aktivnostima.

Iako BiH još uvijek nema izrađenu taksonomiju kao okvir za utvrđivanje kriterija na temelju kojih se ekonomska djelatnost definira kao „zelena“ ili „održiva“, bankama je preporučeno da interno razvijaju ove definicije koristeći definicije iz drugih međunarodnih praksi, te da ih primjenjuju na proizvode koje nude svojim klijentima. Na kraju od banka u BiH se očekuje da uzmu u obzir klimatske i okolišne rizike u svim relevantnim fazama odobravanja kredita i upravljanja kreditnim rizikom te da primjereno izvrše procjene spomenutih rizika uporabom analiza osjetljivosti i testiranja otpornosti na stres.

Kako bi se ublažili rizici koji dolaze iz makroekonomskog okružja u okolnostima inflacijskih pritisaka praćenih rastom kamatnih stopa na međunarodnom tržištu, obje entitetske agencije za bankarstvo su u drugoj polovici 2022. godine donijele Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje rizika od rasta kamatnih stopa u BiH. Osnovni cilj ovih odluka, jest pravovremeno upravljanje kreditnim rizikom, zaštita korisnika financijskih usluga i očuvanje stabilnosti bankovnog sustava. Primjena navedenih odluka produžena je do 31. 12. 2024. godine. Centralna banka BiH tijekom 2023. godine donijela je nove propise kojima su implementirane preporuke MMF-a za unaprjeđenje okvira obvezne rezerve, kao jedinog instrumenta monetarne politike koji je na raspolaganju CBBiH. Odluke o dopunama Odluke o utvrđivanju i održavanju obveznih rezervi i utvrđivanju naknade na iznos rezervi donesene su sukladno najboljim praksama središnjih banaka iz regije i EU s ciljem maksimiziranja fleksibilnosti i djelotvornosti ovog instrumenta. Uz diferenciranje osnovice za obračun obvezne rezerve u KM i EUR valuti, te održavanje obvezne rezerve u EUR valuti za deviznu osnovicu, jedan od noviteta okvira obvezne rezerve u odnosu na prethodni jest i obračun utemeljen na preostalom razdoblju do dospijea umjesto na ugovornom dospieću sredstava u pasivi banaka koja čine temelj za obračun obvezne rezerve. Ovom Odlukom se definira da u prijelaznom razdoblju, od siječnja do rujna 2024. godine, banke obračunatu obveznu rezervu

³⁷ *Concept Environmental and Social Review Summary Concept Stage, March, 2022*

u EUR održavaju držanjem 5% obračunate obvezne rezerve u EUR na računu rezervi u EUR, dok se ostatak održava u KM valuti.

Narodna Skupština Republike Srpske je 4. srpnja 2024. godine usvojila Prijedlog Zakona o dopuni Zakona o bankama Republike Srpske,³⁸ kojim se utvrđuje da pored komercijalnih banaka, Investicijsko-razvojna banka Republike Srpske (IRBRS) može obavljati poslove primanja novčanih depozita ili drugih povratnih sredstava, sukladno ovlastima za obavljanje tih poslova utvrđenim zakonom kojim se uređuju njeno osnivanje, pravni status i djelatnost. Također, usvojen je i Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Investicijsko-razvojnoj banci Republike Srpske,³⁹ kojim su proširene djelatnosti IRBRS, na način, da pored već propisanih djelatnosti, banka može obavljati i djelatnosti primanja novčanih depozita i obavljanje platnog prometa. Kao rezultat dopune navedenih zakona, Narodna Skupština Republike Srpske usvojila je i Zakon o dopuni Zakona o unutarnjem platnom prometu,⁴⁰ kojim je utvrđeno da usluge platnog prometa mogu pružati i društva za izdavanje elektroničkog novca, mikrokreditna društva sukladno sa dozvolama Agencije za bankarstvo Republike Srpske, kao i IRBRS sukladno sa svojim zakonom i ovlaštenjima kojima se uređuje njegovo poslovanje.

U prosincu 2023. godine usvojen je Zakon o elektronskom novcu u Republici Srpskoj. Ovim zakonom uređuju se pojam elektronskog novca, poslovi izdavanja elektronskog novca, izdavaoci elektronskog novca, uvjeti za osnivanje, poslovanje i prestanak rada društva za izdavanje elektronskog novca, nadzor nad obavljanjem poslova izdavanja elektronskog novca, te zaštita prava i interesa imalaca elektronskog novca. U toku 2024. godine radi se na implementiranju njegovih odredbi i donošenju relevantnih podzakonskih akata iz te oblasti.

---

³⁸ Zakon o dopuni Zakona o bankama Republike Srpske (Službeni glasnik RS br: 63/24)

³⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Investicijsko-razvojnoj banci RS (Službeni glasnik RS br: 63/24)

⁴⁰ Zakon o dopuni Zakona o unutarnjem platnom prometu Republike Srpske (Službeni glasnik RS br: 63/24)

Centralna banka
BOSNE I HERCEGOVINE
Централна банка
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

STATISTIČKI
DODATAK

Tablica A1: Indeks cijena nekretnina (2015=100)

		Sarajevo	Mostar	Zenica	Tuzla	Banja Luka	Bijeljina	Trebinje	UKUPNO
2004.	Q1	58	71	47					60
	Q2	58	70	46					59
	Q3	58	70	47					59
	Q4	59	68	46					60
2005.	Q1	61	66	48					61
	Q2	61	70	47					61
	Q3	63	67	47					62
	Q4	66	70	50					65
2006.	Q1	69	72	53					68
	Q2	74	71	49					71
	Q3	73	70	52					70
	Q4	80	60	55					74
2007.	Q1	87	73	56					83
	Q2	98	76	67					93
	Q3	108	73	72					98
	Q4	117	77	74					105
2008.	Q1	125	85	78	95				112
	Q2	133	82	84	98				119
	Q3	132	83	88	106				120
	Q4	138	87	99	107				126
2009.	Q1	129	104	101	97				120
	Q2	120	101	100	100				114
	Q3	115	105	100	107				112
	Q4	111	104	93	115				109
2010.	Q1	111	100	99	112				108
	Q2	111	110	101	110				110
	Q3	107	104	99	105				106
	Q4	106	106	107	104				106
2011.	Q1	105	107	105	97				105
	Q2	105	103	107	89				103
	Q3	104	98	102	91				102
	Q4	105	104	102	89				103
2012.	Q1	105	112	101	102				106
	Q2	104	101	109	96				103
	Q3	101	104	95	94				100
	Q4	100	101	103	96				100
2013.	Q1	101	108	105	93				102
	Q2	99	109	104	90				100
	Q3	98	105	97	94				99
	Q4	97	109	106	90				99
2014.	Q1	98	104	98	95				99
	Q2	96	102	97	93				97
	Q3	98	94	99	99				98
	Q4	98	96	101	92				98

		Sarajevo	Mostar	Zenica	Tuzla	Banja Luka	Bijeljina	Trebinje	UKUPNO
2015.	Q1	98	101	100	98	93	102	103	98
	Q2	101	99	99	101	109	82	97	101
	Q3	98	103	102	100	101	92	99	100
	Q4	102	97	99	100	101	118	101	101
2016.	Q1	98	94	97	96	96	68	106	97
	Q2	99	97	104	99	102	93	100	100
	Q3	102	114	101	96	106	89	106	104
	Q4	103	113	104	98	106	94	105	105
2017.	Q1	103	110	104	97	100	93	98	102
	Q2	104	96	105	97	98	94	89	100
	Q3	103	104	104	103	98	102	102	102
	Q4	107	93	105	100	96	100	97	102
2018.	Q1	107	103	103	100	100	96	103	104
	Q2	108	110	102	100	98	100	101	105
	Q3	108	104	102	102	98	99	108	105
	Q4	109	106	102	104	100	98	108	106
2019.	Q1	112	105	106	103	104	97	111	108
	Q2	113	110	109	109	97	99	106	109
	Q3	112	109	113	109	97	102	108	108
	Q4	115	108	107	108	100	104	110	111
2020.	Q1	115	109	112	110	95	103	107	111
	Q2	116	122	125	103	101	109	94	113
	Q3	117	113	123	118	100	104	114	114
	Q4	118	106	121	117	96	102	103	113
2021.	Q1	119	112	123	121	103	99	124	116
	Q2	121	117	127	120	109	105	122	118
	Q3	124	113	126	126	112	111	133	121
	Q4	128	107	131	130	113	117	132	125
2022.	Q1	138	114	134	136	128	127	128	133
	Q2	141	123	139	137	126	126	138	136
	Q3	149	127	144	137	133	139	136	142
	Q4	156	129	141	139	143	131	145	148
2023.	160	119	157	157	150	135	158	151	133
	168	125	175	166	143	147	155	158	136
	179	130	178	177	150	150	176	168	143
	180	133	178	184	153	146	194	171	148

Izvor: CBBiH

Tablica A2: Pokazatelji financijskog zdravlja

	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
Primjerenost kapitala											
Stopa osnovnog kapitala	15,2	14,3	13,8	15,0	14,8	16,5	17,5	18,1	18,7	18,7	18,7
Stopa regulatornog kapitala	17,8	16,3	14,9	15,8	15,7	17,5	18,0	19,2	19,6	19,6	19,7
Stopa redovitog osnovnog kapitala	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	16,5	17,5	18,1	18,7	18,7	18,7
Stopa financijske poluge	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	10,5	10,2	10,0	9,9	10,1
NPL umanjeni za rezerviranja prema regulatornom kapitalu	26,4	24,6	24,9	17,6	13,5	11,4	9,6	7,4	7,0	4,7	3,8
Velike izloženosti u odnosu na kapital	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	81,4	83,8	103,3
Kvalitet aktive											
Nekvalitetna aktiva prema ukupnoj aktivi	11,3	10,5	10,0	8,3	7,1	6,2	5,2	3,4	3,2	2,5	2,1
Nekvalitetni krediti prema ukupnim kreditima	15,1	14,2	13,7	11,8	10,0	8,8	7,4	6,1	5,8	4,5	3,8
Rezerviranja za NPL prema nekvalitetnim kreditima	66,7	69,7	71,2	74,4	76,7	77,4	77,0	78,4	78,4	81,4	81,7
Koncentracija kredita prema ekonomskoj djelatnosti	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	73,1	72,0	71,3	71,7	71,2
Profitabilnost											
Povrat na prosječnu aktivu	-0,1	0,8	0,3	1,1	1,4	1,3	1,4	0,7	1,3	1,6	2,0
Povrat na prosječni kapital	-1,2	4,5	0,9	6,2	9,0	8,5	9,1	5,6	9,6	12,0	15,0
Neto prihod od kamata prema ukupnom prihodu	62,3	61,6	62,0	60,4	58,3	58,8	56,8	56,0	59,2	56,6	63,3
Prihod na temelju trgovanja financijskim instrumentima prema ukupnom prihodu	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0
Nekamatni rashodi prema ukupnom prihodu	101,2	85,7	94,5	80,7	73,3	74,0	71,0	83,0	60,1	55,7	52,6
Troškovi plaća i doprinosa prema nekamatnim rashodima	28,1	32,9	29,2	31,5	32,9	33,2	34,1	29,8	43,8	44,1	42,8
Likvidnost											
Likvidna sredstva prema ukupnim sredstvima	26,2	26,6	26,2	26,9	28,1	29,3	29,2	28,6	30,7	30,5	29,0
Likvidna sredstva prema kratkoročnim financijskim obvezama	65,9	65,6	61,9	61,6	59,9	60,4	61,0	51,3	51,3	48,4	47,2
Koeficijent pokrića likvidnosti (LCR)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	216,9	213,8	218,1
Koeficijent neto stabilnih izvora financiranja (NSFR)	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	168,8	163,5	159,9
Depoziti prema kreditima	87,2	92,4	96,9	101,7	105,1	109,6	112,7	120,7	130,3	130,8	131,0
Kratkoročne financijske prema ukupnim financijskim obvezama	47,2	48,1	50,3	52,1	55,7	57,2	56,2	65,4	68,8	72,6	71,1
Devizni rizik											
Indeksirani i krediti u stranim valutama prema ukupnim kreditima	68,8	68,0	67,1	62,6	60,1	56,7	53,9	53,9	50,2	43,3	37,6
Obveze u stranim valutama prema ukupnim financijskim obvezama	63,8	62,7	60,3	57,4	55,1	53,3	50,7	48,1	44,4	42,5	41,2
Neto otvorena pozicija	5,7	9,0	8,3	1,6	-0,2	2,1	3,4	4,2	4,0	1,0	1,5
Broj banaka											
	23	23	23	23	23	23	23	23	22	21	21

Izvor: CBBiH

Napomena: Kompilacija FSI za bankovni sektor BiH od četvrtog tromjesečja 2021. godine bazira se na Vodiču za kompilaciju indikatora financijskog zdravlja Međunarodnog monetarnog fonda iz 2019. godine. Vrijenosti indikatora su retroaktivno preračunate za sve periode u skladu sa novom metodologijom.

Tablica A3: Pregled ukupne imovine, kredita, depozita i finansijskog rezultata banaka u BiH, 31. 12. 2023.

Banka	Ukupna imovina		Kredit		Depoziti		Dobit/Gubitak	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
1. Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	635.321	1,6	378.531	1,6	521.310	1,6	10.742	1,5
2. UNION banka d.d. Sarajevo	1.114.891	2,9	506.502	2,2	950.644	3,0	5.350	0,8
3. NLB banka d.d. Tuzla	1.792.923	4,6	1.159.726	4,9	1.464.320	4,6	24.910	3,5
4. ASA banka d.d. Sarajevo	3.031.409	7,8	1.855.139	7,9	2.615.241	8,3	46.005	6,5
5. "BOSNA BANK INTERNATIONAL" d.d. Sarajevo	1.546.523	4,0	987.806	4,2	1.315.804	4,2	23.349	3,3
6. INTESA SANPAOLO BANKA d.d. Bosna i Hercegovini	2.620.819	6,7	1.767.967	7,5	2.039.693	6,4	27.450	3,9
7. Raiffeisen bank d.d. Sarajevo	5.212.766	13,3	2.950.678	12,5	4.311.960	13,6	121.960	17,3
8. Ziraatbank BH d.d.	1.429.037	3,7	1.030.156	4,4	1.075.382	3,4	32.988	4,7
9. ProCredit bank d.d. Sarajevo	921.419	2,4	582.617	2,5	724.096	2,3	10.699	1,5
10. Sparkasse Bank d.d. Sarajevo	2.265.886	5,8	1.507.397	6,4	1.887.309	6,0	32.671	4,6
11. Komercijalno investiciona banka d.d. Velika Kladuša	128.572	0,3	55.100	0,2	94.968	0,3	1.758	0,2
12. Addiko bank d.d. Sarajevo	1.120.293	2,9	578.441	2,5	902.815	2,9	16.669	2,4
13. UniCredit bank d.d. Mostar	7.205.726	18,4	4.115.986	17,5	5.996.128	19,0	161.990	23,0
14. UniCredit bank a.d. Banja Luka	1.275.916	3,3	724.115	3,1	938.177	3,0	22.776	3,2
15. Addiko bank a.d. Banja Luka	1.012.725	2,6	681.772	2,9	805.209	2,5	23.533	3,3
16. Naša banka a.d. Bijeljina	329.053	0,8	175.713	0,7	266.481	0,8	2.068	0,3
17. Nova banka a.d. Banja Luka	2.871.084	7,4	1.733.886	7,4	2.207.878	7,0	55.528	7,9
18. NLB bank a.d. Banja Luka	2.046.474	5,2	1.122.265	4,8	1.645.018	5,2	49.186	7,0
19. Atos bank a.d. Banja Luka	1.213.691	3,1	772.796	3,3	920.810	2,9	24.616	3,5
20. Banka Poštanska štedionica a.d. Banja Luka	493.117	1,3	244.194	1,0	382.131	1,2	2.376	0,3
21. MF banka a.d. Banja Luka	788.517	2,0	601.801	2,6	574.403	1,8	9.189	1,3
UKUPNO	39.056.162	100	23.532.589	100	31.639.777	100	705.813	100

Tablica A4: Statusne promjene banaka u razdoblju 2001. - Q2 2024. godine

Broj	Banka	Vrsta promjene	Datum promjene
1	Sparkasse Bank d.d. Bosna i Hercegovina Sarajevo	Sparkasse Bank d.d. Sarajevo promijenila ime u Sparkasse Bank d.d. BiH Sarajevo	Q3 2014
	Sparkasse Bank d.d. Sarajevo	ABS banka d.d. Sarajevo promijenila ime u Sparkasse Bank d.d. Sarajevo	Q3 2009
	ABS banka d.d. Sarajevo	Postala članica Steiermaerkische Bank und Sparkassen AG, Erste Group	Q4 2006
	Šeh-in banka d.d. Zenica	Pripojena ABS banci d.d. Sarajevo	Q2 2002
2	Bosna Bank International (BBI) d.d. Sarajevo		
3	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	BOR banka d.d. Sarajevo promijenila ime u Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	Q1 2017
	BOR banka d.d. Sarajevo	BOR banci d.d. Sarajevo pripojena Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	Q4 2016
	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo	Privredna banka Sarajevo d.d. Sarajevo pripojena BOR banci d.d. Sarajevo	Q4 2016
4	UniCredit Bank d.d. Mostar		
	UniCredit Zagrebačka banka BiH d.d. Mostar	UniCredit Zagrebačka banka BiH promijenila ime u UniCredit Bank d.d. Mostar	Q1 2008
	Zagrebačka banka BH d.d. Mostar	Spajanje sa Univerzal bankom d.d. Sarajevo u UniCredit Zagrebačku banku BiH	Q3 2004
	Univerzal banka d.d. Sarajevo	Spajanje sa Zagrebačkom bankom BH d.d. Mostar u UniCredit Zagrebačku banku BiH	Q3 2004
	HVB Central Profit banka d.d. Sarajevo	HVB Central profit banka Sarajevo pripojena UniCredit Zagrebačkoj banci BiH	Q1 2008
	HVB banka d.d. Sarajevo	Spajanje sa Central Profit bankom u HVB Central Profit banku d.d. Sarajevo	Q4 2004
	Central Profit banka d.d. Sarajevo	Spajanje sa HVB bankom d.d. Sarajevo u HVB Central Profit banku d.d. Sarajevo	Q4 2004
	Travnička banka d.d. Travnik	Pripojena Central Profit banci d.d. Sarajevo	Q4 2002
5	UniCredit Bank a.d. Banja Luka	Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka promijenila ime	Q2 2008
	Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Pripojena HVB grupaciji, nastavila poslovanje kao zasebno pravno lice	Q4 2005
	Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Privatizovana i promijenila ime u Nova Banjalučka banka a.d. Banja Luka	Q1 2002
6	Addiko Bank d.d. Sarajevo		
	Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar	Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar promijenila ime i sjedište	Q4 2016
7	Addiko Bank a.d. Banja Luka		
	Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka	Hypo Alpe Adria Bank a.d. Banja Luka promijenila ime	Q4 2016
	Kristal banka a.d. Banja Luka	Kristal banka a.d. Banja Luka promijenila ime	Q3 2003
8	ASA banka d. d. Sarajevo		
	ASA banka Naša i snažna d. d. Sarajevo	Pripojena ASA banci d. d. Sarajevo	Q4 2022
	ASA banka Naša i snažna d. d. Sarajevo	Sberbank BH d. d. Sarajevo u postupku restrukturiranja promijenila vlasništvo	Q2 2022
	Vakufska banka d. d. Sarajevo	Pripojena ASA banci d. d. Sarajevo	Q4 2021
	Investiciono komercijalna banka (IKB) d. d. Zenica	IKB d. d. Zenica promijenila sjedište i naziv u ASA banka d. d. Sarajevo	Q4 2016
	MOJA banka d. d. Sarajevo	MOJA banka d. d. Sarajevo pripojena Investiciono komercijalnoj banci d. d. Zenica	Q3 2016
	FIMA banka d. d. Sarajevo	Promijenila ime u MOJA banka d. d. Sarajevo	Q4 2010
	VABA banka d. d. Sarajevo	Promijenila ime u FIMA banka d. d. Sarajevo	Q3 2007
	Validus banka d. d. Sarajevo	Promijenila ime u VABA banka d. d. Sarajevo	Q1 2007
	Ljubljanska banka d. d. Sarajevo	Osnovana Validus banka preuzela dio aktive i pasive Ljubljanske banke d. d. Sarajevo	Q3 2006
	ASA banka Naša i snažna d. d. Sarajevo	Sberbank d. d. Sarajevo promijenila ime u ASA banka Naša i snažna d. d. Sarajevo	Q2 2022
	Sberbank d. d. Sarajevo	ASA Finance d. d. Sarajevo postala vlasnik Sberbank d. d. Sarajevo	Q1 2022
	Sberbank d. d. Sarajevo	Volksbank d. d. Sarajevo promijenila ime u Sberbank d. d. Sarajevo	Q1 2013
Volksbank d.d. Sarajevo	Sberbank grupacija preuzela Volksbank d. d Sarajevo	Q1 2012	
9	Komercionalno investiciona banka (KIB) d.d. Velika Kladuša		
10	NLB Banka d.d. Sarajevo		
	NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla	NLB Tuzlanska banka d.d. Tuzla promijenila sjedište i ime u NLB Banka d.d. Sarajevo	Q1 2012
	Tuzlanska banka d.d. Tuzla	Tuzlanska banka d.d. Tuzla promijenila ime u NLB Tuzlanska banka d.d Tuzla	Q3 2006
	Comercebank bančna skupina NLB d.d. Sarajevo	Pripojena Tuzlanskoj banci d.d. Tuzla	Q3 2006
11	NLB Banka a.d. Banja Luka		
	NLB Razvojna banka a.d. Banja Luka	NLB Razvojna banka a.d. Banja Luka promijenila ime u NLB a.d. Banja Luka	Q4 2015
	LHB banka a.d. Banja Luka	Spajanje sa Razvojnem bankom jugoistočne Europe u NLB Razvojna banka a.d. BL	Q2 2006
	Razvojna banka jugoistočne Europe a.d. Banja Luka	Spajanje sa LHB bankom a.d. Banja Luka u NLB Razvojnu banku a.d. Banja Luka	Q2 2006
12	Raiffeisen Bank d.d. BiH, Sarajevo		
	Raiffeisen Bank HPB d.d. Mostar	Pripojena Raiffeisen banci d.d. Sarajevo	Q1 2003
13	ProCredit Bank d.d. Sarajevo	Microenterprise bank d.d. Sarajevo promijenila ime u ProCredit Bank	Q4 2003

Broj	Banka	Vrsta promjene	Datum promjene
14	ZiraatBank BH d.d. Sarajevo	Turkish Ziraat Bank Bosnia d.d. Sarajevo promijenila ime u Ziraat Bank BH	Q1 2013
15	Union banka d.d. Sarajevo		
16	Atos bank a. d. Banja Luka	Sberbank a. d. Banja Luka promijenila ime u Atos bank a. d. Banja Luka	Q2 2022
	Sberbank a. d. Banja Luka	Nova banka a. d. Banja Luka u postupku restrukturiranja postala vlasnik Sberbank a. d. Banja Luka	Q2 2022
	Sberbank a. d. Banja Luka	Volksbank a. d. Banja Luka promijenila ime	Q1 2013
	Volksbank a. d. Banja Luka	Sberbank grupacija preuzela Volksbank a. d. Banja Luka	Q1 2012
	Zepter Komerc banka a. d. Banja Luka	Postala članica Volksbank International AG, promijenila ime u Volksbank a. d. BL	Q3 2007
17	Intesa Sanpaolo banka d.d. BiH		
	UPI banka d.d. Sarajevo	Promijenila ime u Intesa Sanpaolo banka d.d. BiH	Q3 2008
	LT Gospodarska banka d.d. Sarajevo	Pripojena UPI banci d.d. Sarajevo	Q3 2007
	Gospodarska banka d.d. Sarajevo	Spajanje sa LT Komercijalnom bankom Livno u LT Gospodarsku banku d.d. Sarajevo	Q1 2003
18	Nova banka a.d. Banja Luka	Nova banka a.d. Bijeljina promijenila sjedište	Q3 2007
	Agroprom banka a.d. Banja Luka	Pripojena Novoj banci a.d. Bijeljina	Q1 2003
19	Naša banka a.d. Banja Luka		
	Naša banka a.d. Bijeljina	Promijenila ime u Naša banka a.d. Banja Luka	Q2 2024.
	Pavlović International Banka a.d. Slobomir Bijeljina	Promijenila ime u Naša banka a.d. Bijeljina	Q4 2019.
	Privredna banka a.d. Doboj	Pripojena Pavlović International banci	Q2 2003.
	Privredna banka a.d. Brčko	Pripojena Pavlović International banci	Q4 2002.
20	Banka Poštanska štedionoca a.d. Banja Luka		
	Komercijalna banka a.d. Banja Luka	Komercijalna banka promijenila ime u Banka Poštanska štedionoca a.d. Banja Luka	Q1 2022
	Komercijalna banka a.d. Banja Luka	Banka Poštanska štedionica a.d. Beograd kupila Komercijalnu banku a.d. Banja Luka	Q4 2021
21	MF banka a.d. Banja Luka		
	IEFK banka a.d. Banja Luka	Promijenila ime u MF banka a.d. Banja Luka	Q3 2010

Banke kojima su oduzete dozvole za rad od 2002. godine:		Nadnevak promjene
1	Camelia banka d. d. Bihać	Q1 2002
2	Privredna banka a. d. Gradiška	Q1 2002
3	Ekvator banka a. d. Banja Luka	Q1 2002
4	International Commercial Bank Bosnia d. d. Sarajevo	Q3 2002
5	Banka za jugoistočnu Europu Banja Luka	Q4 2002
6	Privredna banka a. d. Srpsko Sarajevo	Q4 2004
7	Gospodarska banka d. d. Mostar	Q4 2004
8	Ljubljanska banka d. d. Sarajevo	Q3 2006
9	Hercegovačka banka d. d. Mostar	Q3 2012
10	Postbank BH Poštanska banka BiH d. d. Sarajevo	Q2 2013
11	Bobar banka a. d. Bijeljina	Q4 2014
12	Banka Srpske a. d. Banja Luka	Q2 2016
13	Vakufska banka d. d. Sarajevo	Q4 2021
14	ASA banka Naša i snažna d. d. Sarajevo	Q4 2022

Izvor: CBBiH

ISSN 1840-412X

9 771840 412001